

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK
LİSANS
TEZİ**

**MUHAMMEDCAN RAŞİDİN'İN
SEÇME ŞİİRLERİ ÜZERİNE
DİL VE ÜSLUP İNCELEMESİ**

NAZLI YILDIRIMER

**ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ ANABİLİM DALI
ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ BİLİM DALI**

EYLÜL 2015

**MUHAMMEDCAN RAŞİDİN'İN SEÇME ŞİİRLERİ ÜZERİNE
DİL ve ÜSLUP İNCELEMESİ**

Nazlı YILDIRIMER

**YÜKSEK LİSANS
ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ ANABİLİM DALI
ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ BİLİM DALI**

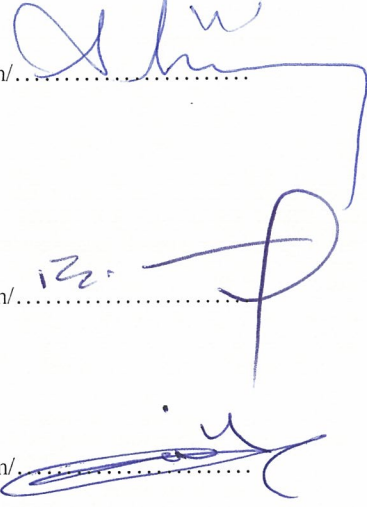
**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

EYLÜL 2015

Nazlı YILDIRIMER tarafından hazırlanan “Muhammedcan Raşidin’in Seçme Şiirleri Üzerine Dil ve Üslup İncelemesi ” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile Gazi Üniversitesi Çağdaş Türk Lehçeleri Anabilim Dalında, Çağdaş Türk Lehçeleri Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Aysun DEMİREZ GÜNERİ
Çağdaş Türk Lehçeleri, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/.....

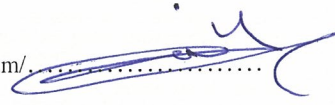

Başkan: Doç. Dr. Erkin EMET
Çağdaş Türk Lehçeleri, Ankara Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/.....

Üye: Yrd. Doç. Dr. Hüseyin YILDIRIM
Çağdaş Türk Lehçeleri, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/.....

Tez Savunma Tarihi: 7/9/2015

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Doç. Dr. Nihat YAZILITAŞ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdür Vekili

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Nazlı YILDIRIMER

07.09.2015

MUHAMMEDCAN RAŞİDİN'İN SEÇME ŞİİRLERİ
ÜZERİNE DİL ve ÜSLUP İNCELEMESİ
(Yüksek Lisans Tezi)

Nazlı YILDIRIMER

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Eylül 2015

ÖZET

Bu çalışmada, Uygur şair Muhammedcan Raşidin'in seçme şiirleri dil ve üslup açısından incelenmiştir. Tez; *Giriş*, *Şiirlerin Çeviri Yazısı ve Aktarma*, *İnceleme* ve *Sonuç* bölümlerinden oluşmaktadır. *Giriş* bölümünde, şair hakkında bilgi verilmiş, şiirlerde ele alınan konular hakkında bilgi verilmiştir. *Şiirlerin Çeviri Yazısı ve Aktarma* bölümünde, eserin transkripsiyonu yapılmış ve Türkiye Türkçesine aktarması verilmiştir. Türkiye Türkçesine aktarılan bu şiirlerde şair, Uygur halkının yaşantısını ve kültürel yapısını da ortaya koymuştur. Şiirlerde geçmişe özlem, dostla verilen değer, sevgiliye olan derin aşk, çocuklar, hayat, aile ve Uygurlara has özellikler gibi birbirinden farklı konular işlenmiştir. *İnceleme* bölümünde dil ve üslup özellikleri üzerinde durulmuş; bu bölüm Yeni Uygur Türkçesinin ses, şekil, imla özellikleri, kelime dünyası, kelime grupları, deyimler, atasözleri, tekrarlar ve söz sanatları başlıkları altında ele alınmıştır. *Sonuç* bölümünde de, çalışma genel olarak değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonunda kaynakçaya yer verilmiştir.

Bilim Kodu : 303.4.047

Anahtar Kelimeler : Uygur, Muhammedcan Raşidin, Şiirler, Dil ve Üslup.

Sayfa Adedi : 271

Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Aysun DEMİREZ GÜNERİ

EXAMINATION OF LANGUAGE AND STYLE IN SELECTION POEMS OF
MUHAMMEDCAN RASHIDIN

(M. Sc. Thesis)

Nazlı YILDIRIMER

GAZI UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES

September, 2015

ABSTRACT

In this study, selection poems of Uyghur poet Muhammedcan Rashidin are examined in terms of language and style. The thesis consists of *Introduction*, *Translation Text of Poem and Alienisms*. In *Introduction* chapter, information on poet and subjects, which are handled in poems, are given. In the chapter of *Translation Text of Poems and Alienisms*, transcription of the work is done and its translation into Turkish is given. In this poem, translated into Turkish, the poet shows the life style and cultural structure of Uyghur people. He discusses different subjects such as nostalgia, value of friends, deep love to darling, children, life and characteristics of Uyghur people. In chapter of *Examination*, language and style properties are stressed and this chapter is discussed under the titles of sound, style and dictation properties of Uyghur Turkish, vocabulary, idioms and proverbs, repetitions and rhetoric. In the chapter of *Conclusion*, the study is assessed in general. References are given in the end of the study.

Science : 303.4.047

Key Words : Uyghur, Muhammedcan Rashidin, Poems, Language and Style.

Page Number : 271

Supervisor : Assist. Prof. Dr. Aysun DEMİREZ GÜNERİ

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	viii
1.GİRİŞ	1
1.1. Muhammedcan Raşidin’in Hayatı ve Edebi Şahsiyeti.....	2
1.2. Şiirlerde Ele Alınan Konular.....	3
2. ŞİİRLERİN ÇEVİRİ YAZISI VE AKTARMA	11
2.1. Şiirlerin Çeviri Yazısı	11
2.2. Şiirlerin Türkiye Türkçesine Aktarması.....	67
3. İNCELEME	125
3.1. Dil ve Üslup	125
3.1.1. Yeni Uygur Türkçesi Dil Özellikleri.....	125
3.1.1.1. Ses Özellikleri (Fonetik).....	125
3.1.1.2. Şekil Özellikleri (Morfoloji).....	130
3.1.1.2.1. İsimler	130
3.1.1.2.2. Fiiller.....	133
3.1.2. Kelime Dünyası.....	138
3.1.2.1. Türkçe ve Alınma Kelimeler	138
3.1.3. Kelime Grupları.....	139
3.1.4. Deyimler ve Atasözleri.....	141
3.1.5. Tekrarlar	144
3.1.5.1. Ses Tekrarları.....	144
3.1.5.2. Ek Tekrarları	148
3.1.5.2.1. Şiirdeki Yerine Göre Ek Tekrarları.....	149

Sayfa

3.1.5.2.2. Şiirdeki Görevine Göre Ek Tekrarları.....	150
3.1.5.2.3. Fiil, Zaman, Şahıs ve Fiilimsi Eklerinin Tekrarı	151
3.1.5.3. Kelime Tekrarları.....	153
3.1.5.3.1. İsimler	153
3.1.5.3.2. Zamirler.....	154
3.1.5.3.3. Edatlar	154
3.1.5.3.4. Sıfatlar ve Zarflar Vasıflandırma sıfatları	155
3.1.5.3.5. Fiiller	156
3.1.6. Söz Sanatları	156
3.1.6.1. Telmih (Hatırlatma)	156
3.1.6.2. Tezat (Zıtlık) Sanatı	157
3.1.6.3. İrsal-ı Mesel Sanatı	158
3.1.6.4. İstifham (Soru) Sanatı.....	158
3.1.6.5. Tenasüp Sanatı.....	159
3.1.6.6. Teşbih (Benzetme) Sanatı.....	159
3.1.6.7. Tariz (İğneleme) Sanatı	160
3.1.6.8. Mübalağa (Abartma)Sanatı.....	160
3.1.6.9. Teşhis (Kişileştirme) Sanatı.....	161
4. SONUÇ	163
KAYNAKÇA.....	165
EKLER.....	167
Ek-1. Alfabe	168
Ek-2. Arap harfli metin	169
Ek-3. Şairin Fotoğrafı.....	270
ÖZGEÇMİŞ	271

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Simgeler

Açıklaması

È è

açık e

Ñ ñ

nazal n

Q q

kalın k

X x

hırıltılı h

Ğ ğ

kalın g

Kısaltmalar

Açıklaması

Nez.

Nezaket Şekli

s.

Sayfa Numarası

1.GİRİŞ

Çalışmanın esasını, Uygur şair Muhammedcan Raşidin'den seçilen şiirlerin Yeni Uygur Türkçesinden Türkçesine aktarılması; Türkiye'deki dil ve üslup anlayışıyla mevcut eserin incelenmesi teşkil etmektedir. Çalışma, *Giriş*, *Şiirlerin Çeviri Yazısı ve Aktarma*, *İnceleme* ve *Sonuç* olmak üzere dört ana başlıktan oluşmaktadır.

Giriş bölümünde, Muhemmedcan Raşidin'in hayatı ve edebî kişiliği ile şiirlerinde geçen konular hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Şiirlerin Çeviri Yazısı ve Aktarma bölümünde ise şiirlerin transkripsiyonu ve metnin Türkiye Türkçesine aktarılması yer almaktadır. Şiirler incelenirken her birine numara verilmiştir. Bu numaralar, şiirlerin çevirisi ve aktarmasında verilerek inceleme esnasında kolaylıkla görülebilmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Uygur kültürüne ait kavramlar, asıl haliyle bırakılmış ve dipnotla açıklanmıştır. Şiirler aktarılırken, umumiyetle metne bağlı kalınmıştır.

Çalışmanın asıl amacı, Yeni Uygur Türkçesinde yazılmış bu birbirinden güzel şiirleri Türkiye Türkçesine de kazandırmak ve Uygur şair Muhammedcan Raşidin'i bilim dünyasına tanıtmaktır.

İnceleme bölümü, *Dil ve Üslûp* ana başlığının altında; kelime kadrosu, kelime türleri ve sıklıkları, kelime grupları, deyimler ve atasözleri, tekrarlar, edebî sanatlar bölümlerinden oluşmaktadır.

Dil ve üslûp incelemesini yaparken, Mehmet Kaplan *Şiir Tahlilleri* (1952), Hüseyin Özbay *Çolpan'ın Şiirleri* (1994), Hülya Kasapoğlu-Çengel *Abdurrahim Ötkür'ün Şiirleri* (2000), Rıdvan Öztürk *Yeni Uygur Türkçesi Grameri* (1994) adlı çalışmalardan da faydalandık.

Kelime kadrosu değerlendirilirken, şiirlerde geçen kelimeler bilgisayara yüklenmiş ve bu kelimelerin kullanım sıklığı bilgisayar aracılığı ile tespit edilmiştir.

Tekrarlar kısmında, şairin kullandığı ses, ek, kelime tekrarları ele alınmış, bunların şiirlere ne tür katkılarının olduğu ve şairin bunlara hangi sebeplerle başvurduğu açıklanmıştır.

Edebî Sanatlar başlığı altında, şairin kullandığı sanatlar örnekleriyle beraber incelenmiştir.

Sonuç bölümünde yapmış olduğumuz çalışma değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonunda kaynakça bulunmaktadır. Ayrıca sonuç bölümünden sonraki ekler kısmında Arap harfli Uygur alfabesi, şiirlerin Arap harfli metni ve şairin fotoğrafı yer almaktadır.

1.1. Muhammedcan Raşidin'in Hayatı ve Edebi Şahsiyeti

Şair Muhammedcan Raşidin, 15 Haziran 1940 yılında Gulca Nahiyesinin Unbar Bozi Köyü'nde çiftçi bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. İlk ve orta eğitimini Gulca'da tamamladıktan sonra, 1955'ten 1958 yılının Mart ayına kadar Çin egemenliğindeki Doğu Türkistan Köy İşleri İdaresi'nde okumuştur. Tahsilini tamamladıktan sonra 1959 yılının Mayıs ayına kadar Doğu Türkistan'ın Piçan Nahiyesi'nde yeniden eğitim almıştır. 1960 ve 1968 yıllarına kadar Çapçal ve Gulca Nahiyelerinde devlet memuru olarak görev yapmıştır. Çeşitli memuriyet görevlerinin yanı sıra okulda sekreter olarak da çalışmıştır. 1968 yıllarının sonunda sözde medeniyet inkılâbı devriminin başlamasıyla suçlu bulunarak haksızlığa uğratılan şair, 1983 yılında temiz kararı aldıktan sonra Gulca Nahiyesi'nde 1. Ortaokulda göreve başladı. 1989 yılında Gulca Nahiyesi'ndeki Kemsî Yazarlar Birliği'nden teklif alıncaya kadar o okulda dil ve edebiyat öğretmeni olarak çalışmıştır. Muhammedcan Raşidin'in edebiyata katkıları, 1958 yılı İli Gazetesi'nde yayımlanan "*İli Deryası*" adlı şiiri ile başlamıştır. Şair, o günden itibaren şiir yazmaya ve yayımlamaya başlamıştır. Özellikle 1980 yıllarından sonra şiirleriyle itibar kazanmaya başlayan *Bu Dünya* "Bu Dünya", *Beziler* "Bazıları", *Sen Yoq* "Sen Yok", *Küt* "Bekle", *Meşrep Hakkında Muhammes* "Meşrep Heqqide Muxemmes", *Yillar İzi* "Yıllar İzi", *Men Sevdayi Bolup Qaptimen* "Ben Sevdalı Olup Kalmışım" gibi binden fazla şiiri yayımlanmıştır.

Muhammedcan Raşidin'in şiirleri *Kakkuk Güli* "Kumru Çiçeği", *Yillar İzi* "Yıllar İzi", *Künler Albumi* "Günler Albümü", *Ana Yer Qesidisi* "Ana Yer Kasidesi", *Ömür İlhamliri* "Ömür İlhamları", *Hayat Digen Mana Şu* "Hayat Denen İşte Bu", *Ana Taglar* "Ana Dağlar" isimli kitaplarda neşredilmiştir.¹

¹ Karaman, A.(2013). Uygur Şairi Muhammedcan Raşidin ve Şiir Dünyası, *Sosyal Bilimler Dergisi*, XV(2).

Muhammedcan Raşidin, şiirlerinin yanı sıra yirmiden fazla da hikâye yazmıştır. Hikâyelerinden bazıları “Tingen Könğül” isimli kitapta 2001 yılında yayımlanmıştır. Muhammedcan Raşidin’in şiirleri halkın duygularını, düşüncelerini yansıttığı için çok sayıda şiiri, şarkı olarak bestelenmiş, halk arasında sevilerek söylenmekte ve dinlenmektedir. Aynı zamanda ülke çapında çok sevilen şair ve yazar Muhammedcan Raşidin’in pek çok eseri çeşitli ödüllere layık görülmüştür.²

1.2. Şiirlerde Ele Alınan Konular

İncelememizin esasını, Uygur şair Muhemmedcan Raşidin’in yazdığı şiirlerden elli üç tanesinin dil ve üslup bakımından ele alınması teşkil etmektedir. Muhammedcan Raşidin şiirlerinde geçmişe özlem, dost verilen değer, sevgiliye olan derin aşk, çocuklar, aile, hayat ve Uygurlara has özellikler gibi birbirinden farklı konular işlemiştir. Şair ayrıca eleştiri konusunda da şiirler kaleme almış, toplumda ve kişilerin yaşantısında var olan aksaklıklar üzerinde durmuştur. Uygur toplumunun geri kalmasındaki sebepleri de dile getiren yazar, hurafelerin insanlar üzerindeki etkisine değinmiş, gelişmelerin de toplumun değer yargılarına uygun olarak ele alınması gerektiğini savunmuştur.

Mütevazı bir kişiliğe sahip olan Muhammedcan Raşidin, kendisini halkına adanmış, şiirlerini de halkı için kaleme almıştır. Şairliğini ve şiir yazma amacını belirttiği *Siler Üçün Şa’ir Bolğanmen* “Sizler İçin Şair Oldum”(s.6) şiirinde kendini, halkını yansıtan aynaya benzetir:

*Tonurlarda pişqum kilur siler nan yaqqan,
Qayda bolsam siler bilen bir can bir tenmen.
Çinpütmeymen, nurbar, dise yazğanlirimda,
Lèkin özemsiler üçün yèqilğan şammen.*

*Tandırlarda pişesim gelir, sizler ekmek pişirirken,
Nerede olsam sizler ile bir can, bir tenim,
Hiç inanmam, ıstık var deseler yazdıklarımda,
Lakin kendim, sizler için yakılan ıstığım.(s.6)*

² Komisyon, (2006). *Uygur Edebiyatı Tarixi*, Pekin; Milletler Neşriyatı, 4(1), 386.

Şaire göre aile kavramı önemlidir. Türk dünyasında olduğu gibi Uygur kültüründe de çocuğun babasının ismini soyadı olarak kullandığını, ataları unutmamak gerektiğini belirten şair, bir düğün davetiyesinde baba ismini görmeyince *Dadañdin Azmiğin Yoldin Azsañmu?* “Babandan Şaşma Yoldan Şaşsan Da” (s.7) şiirini kaleme almıştır:

*Deptiriñ têsida تنها öz ismiñ,
Vah, ecep iş qipsen dadisi yoqtek.
Qelimiñ untisa dadañni da'im,
Bolmamsen dadañdin özüñ uluğdek?*

*Defterin kapağında yalnız kendi ismin,
Vah, acayip iş yapmışsın babası yok gibi,
Kalemin unutsa babanı daim,
Olur musun kendin, babandan ulu gibi? (s.7)*

Şair, annelerin kutsal olduğunu belirtmiş, annelere gereken önemin verilmesi gerektiğini *Keçürüñ Ularmu Ana Bolidu* “Affedin, Onlar Da Ana Olacak” (s.13), *Yadımızda Bolsun Anılar* “Yâdımızda Olsun Analar”(s.14), *Emma* “Ama” (s.46) şiirlerinde dile getirmiştir.

*Yadımızda bulsun anılar,
Uymizde tursun anılar,
Meñgu rahet kursun anılar,
Ular capa tartqan emesmu?*

*Yâdımızda olsun analar,
Düşüncemizde dursun analar,
Sonsuz rahat görsün analar,
Onlar ki cefa çeken değil mi?(s.14)*

Şiirlerin geneline hâkim olan duygu aşktır. Aşkın önemini vurgulayan şair, çoğu defa aşk acısı çeken ve sevdiğine kavuşmayı isteyen biri olduğunu ifade etmiştir. Bu duyguları taşıyan şiirleri *Bir Kelseñ* “Bir Gelsen” (s.1), *Tatliq Çüşlerde Çüşeymen* “Tatlı Düşlere Dalıyorum” (s.2), *Köñül Köklisun* “Gönül Filizlensin” (s.9), *Kel* “Gel” (s.17),

Cimi Gunah Özümde “Bütün Suç Bende” (s.27), *Sen Ketken Kuni* “Sen Gittiğin Gün” (s.34), *Yiğlaymen* “Ağlıyorum” (s.36), *Sèni* “Seni” (s.40), *Kakkuk* “Kumru” (s.42), *Yiraqlarğa Ketme*, *Ezizim* “İraklara Gitme, Azizim” (s.43), *Yârimğa Mektup* “Yârime Mektup” (s.44), *Mendin Bizar Bolma Aldirap* “Benden Usanma Acele Edip” (s.49), *Öz Yariñ* “Kendi Yârin” (s.53) ’dir.

*Pesli bardur qizil gülniñmu,
Èçilmaydu qış_yaz her küni,
Mendin bizar bolma aldirap,
Esqatarmen saña bir küni.*

*Mevsimi vardır, kızıl gülün de,
Açılmaz, kış yaz her gün,
Benden usanma acele edip,
Faydalı olurum sana bir gün. (s.49)*

Sevdiğine her fırsatta “Gel” diye seslenen şair, *Eski Boldum* “Kötü Oldum” (s.3), *Kel Dème* “Gel Deme” (s.5) şiirlerinde ise bunca emeğine karşılık yine de kötü olduğunu ifade eder:

*<Xup Boldi> dep düşmenlirim xuş boluşti,
Saña yañaq çeqip bèrip eski boldum.
Tükken terim bikar ketti egizlerde,
Saña abroy tèpip eski boldum.*

*“Oh oldu” diye düşmanlarım sevindiler,
Sana ceviz kırıp verip kötü oldum.
Döktüğüm ter boşa gitti rüzgâr gibi,
Sana itibar verip kötü oldum. (s.3)*

*Kel dime, könlüm, sini söymeydiğanni kel dime,
Ayda-yilda bir kilip körmeydiğanni kel dime.*

*Gel deme, gönlüm seni sevmeyene gel deme,
Ayda yılda bir gelip görmeyene gel deme. (s.5)*

Şair, çektiklerinden dolayı sevdiğine kızsda da biten sevgilerin ardından vedalaşmak, iyi ayrılmak gerektiğine inanır ve âşıklara tavsiyelerde bulunur. Bunu da Kiter *Bolsaň Xoş Dimey Ketme* “Gideceksen Vedalaşmadan Gitme” (s.11), *Xetlirimni Taşlivetmigin* “Mektuplarımı Atma” (s.8), *Âşıqlarğa Altun Söz* “Âşıklara Altın Söz” (s.16) şiirlerinde dile getirir.

Âşıqlarğa altun söz iken:

“Sadaqetni göher bil” digen,

Ëytiñlarçe sadaqet bolmay,

Söygü bəgi qaçan gülliken?

Âşıklara altın söz imiş,

“Sadakati cevher bil” demek,

Söyleyenlere göre sadakat olmadan,

Sevgi bağı ne zaman çiçeklenir? (s.16)

Rozi Seyit, şair için önemli bir kişiliktir ve onu kendisine örnek almıştır. Şairliği bir devir teslim olarak gören şair, devraldığı kutsal görevi en güzel şekilde yerine getireceğini *Rozi Sayit Tutqan Qelem Qolumda* “Rozi Seyit’in Tuttuğu Kalem Elimde” (s.20) adlı şiirinde;

Eldin azmaq bizge gunah, eyibtur,

El söymigen şa’ir qelbi mëyiptur,

El yolida ketken şa’ir şèhittur,

Rozi Sayit tutqan qelem qolumda.

“Halktan ayrılmak bize günah, ayıptır,

Halkın sevmediği şairin kalbi ölüdür,

Halk yolunda ölen şair, şehittir,

Rozi Seyit’in tuttuğu kalem elimde.” (s.20) sözleriyle vurgular.

Ömür Digen “Ömür Dedğin” (s.12) adlı şiirde şair, ömrü bazen akan suya bazen de istekle söylenen şarkıya benzetir. Toplumda her zaman iyi şeylerin ve güzelliklerin olmadığını, kötülüklerin de olabileceğini, uyanık olmak gerektiğini *Ademdek Yaşa* “İnsan Gibi Yaşa” (s.50), *Körelmes* “Görülmez” (s.25) ve *Qorqimen* “Korkuyorum” (s.18) şiirlerinde ifade etmiştir:

*Bir keldiñ bir kettiñ âlemde yoqsen,
Teqdirde be'eyni ètilğan oqsen,
Yurseñmu gâhi aç, gahida toqsen,
Agâh bol, âdemsen, âdemdek yaşa.*

*Bir geldin, bir gittin âlemde yoksun,
Takdirdi aynıyla atılan oksun,
Yürüdüğünde kâh açsın kâh toksun,
Uyanık ol, insansın, insan gibi yaşa. (s.50)*

Toplumda her türlü işin ancak bir tanıdık vasıtasıyla halledilmesini *Birer Tonuş Bolmisa* “Birer Tanıdık Olmasa” (s.10) şiirinde eleştiren şair, makam sahipleriyle bir olup her türlü şeyi yapan, adına müfettiş denen kişilerin varlığını, yaptıklarını ve toplumdaki yansımalarını kendi yaşamışçasına *Keptudek* “Gelmiş Gibi” (s.28) ve *Sen Mendek Bolalamsen?* “Sen Benim Gibi Olabilir Misin?” (s.21) şiirlerinde dile getirmiştir:

*Sen mendek bolalamsen,
Sutke su qoşalamsen?
Xeçniñ mülkini, asta,
Öyüñge toşuyalamsen?*

*Sen benim gibi olabilir misin?
Süte su katabilir misin?
Halkın malını yavaşça
Evine taşıyabilir misin? (s.21)*

Şaire göre, herkes zor duruma düşebilir; insanlar kendilerini hiçbir zaman büyük görmemeli ve ihtiyaç sahiplerine gülmek yerine onlara yardımcı olmalıdır. Bu düşüncelerini *Tilemçileri Tillap Yürmeñlar* “*Dilencileri Azarlamayın*” (s.15) ve *Bir Kün* “*Bir Gün*” (s.47) şiirlerinde vurgular:

*Yetim sèginar yazni baharni,
Yalañ ayaqta desseydu qarni.
Eceplenmeñlar qismetlirige,
Teğdirdur şundaq qılğan ularni.*

*Yetimler özler, yazı baharı,
Yalın ayakla adımlarlar karı,
Şaşırmanın kismetlerine,
Kaderdir, öyle yapan onları. (s.47)*

Milletinin sesi olan şair, Uygur toplumunu tanıyabilmemize kaynaklık edebilecek şiirler kaleme almıştır. *Urumçi* “*Urumçi*” (s.48) ve *Uygur Ta’amliri* “*Uygur Yemekleri*” (s.39) şiirlerinde, Urumçi’yi ve Uygur yemeklerini içtenlikle methetmiştir:

*Ta’amlarğa xandur Uygur ta’amliri,
Bizge şerp şandur Uygur ta’amliri,
Xasiyet hem şipasi bar her biriniñ,
Bizge hösün xaldur Uygur ta’amliri.*

*Yemeklerin hanıdır, Uygur yemekleri,
Bize şeref şandır, Uygur yemekleri,
Özelliği de şıfası var her birinin,
Bize güzelliğin işaretidir, Uygur yemekleri. (s.39)*

Dost kavramı, Muhammedcan Raşidin için oldukça önemlidir. Dostları için güzellik dileyen şair, dostlarının mutluluğu için bütün kötülükleri kendisinin görebileceğini belirtir. Ona göre, açlıkta ve toklukta bir olunmalıdır. Bu düşüncelerine *Dostlarga* “*Dostlara*” (s.22) adlı şiirinde yer vermiştir.

*Ay çillisa men qalay sen çiq,
Ayda dostum bar dep yürimen.
Pexirlense eller mülkidin,
Men dostlardin pexirlinimen.*

*Ay çağırırsa ben kalayım, sen çık,
Ayda dostum var deyip gezerim.
Övünse eller mülkünden,
Ben dostlarımla övünürüm. (s.22)*

Şaire göre ihtiyarlık, “yokuş aşağı inmek”tir. Yaşlandığını ve artık sona yaklaştığını bu yüzden de vedalaşıp helalleşmek gerektiğini dile getiren şair, *Ete Gerçe Tirik Bolsammu* “Yarın Eğer Yaşıyorsam” (s.19) adlı şiriinde;

*Keçür mini, keçürdum menmu,
Yaxşı-yaman diyişken bolsaq.
Bu dunyadin şundaq kèteyli,
Burun qandaq yürüşken bolsaq.*

*Baldur ketsem, xeyr-xoş, dostum,
Kèyin qalsam, razimen sendin.
Xoşlaşqum bar kèterde söyüp,
Söyelmisem, rencime mendin.*

*“Affet beni, affettim ben de,
İyi kötü demiş olsak da.
Bu dünyadan öyle gidelim,
Önce nasıl yürüdüysək.*

*Önce gidersem elveda dostum,
Geride kalırsam razıyım senden.
Vedalaşayım giderken öpüp,
Öpemezsem incinme benden.” (s.19) duygularını ifade eder.*

2. ŞİİRLERİN ÇEVİRİ YAZISI VE AKTARMA

2.1. Şiirlerin Çeviri Yazısı

(s.1)

Bir Kelseñ

Mundaq yalguz qalarmidim, bir kelsen,
Tünde تنها mañarmidim, bir kelsen,
Ötkenlerge yitimlardek telmürüp,
Yıglamsirap qararmidim, bir kelseñ.

Üzüñ bolduñ maña ay-yıl sanatqan,
Xuda bizni cüp bolsun dep yaratqan.
Uçur bermey, yolliriñğa qaratqan,
Sini namerd sanarmidim, bir kelseñ.

Putlirimğa tiken kirdi almamsen,
Eñ bolmisa bir parçe xet yazmamsen.
Bir kelseñ uvalimğa qalmamsen,
Saña xetler salarmidim, bir kelsen.

(s.2)

Tatliq Çüşlerde Çüşeymen

Tatliq çüşlerde çüşeymen sen toğurluq, nigarim,
Belkim şundaq bolğandu sèni oylap yatqaçqa.
Köyuvatsam otuñda, oylimasqa bolğaymu?
İkkimizde emesqu harva başqa, at başqa?!

Körgenlirim oxşimas oñumdiki işlarğa,
Yurgudekmiz uçırşıp bostanlarda her kuni.
Kunde didar biz uçun mulki-dunya emesmu?
Tartilmamdu şu bilen sèğinişniñ kelkuni?

Biraq, hicran dariğa her ikkimiz èsiqliq,
 Añlanmaydu şepisi biz zariqqan visalniñ.
 Kelgenlerge bilelmey, hicran digen qandaq iş?
 Bar emesmu barçisi ikimizde misalniñ!

Qalarmizmu ikkimiz qiyametliq didarğa,
 Köyup-pişip yürginim kètermikin bikarğa.
 Köygünüm yoq sèniñdin başqılarniñ otida,
 Bolmisañmu yènimda çıqqinim yoq şikârğa.

Sevebini bilmidim, yazğan xètim tegmeptu,
 Çuşup ketti èhtimal, düşmenlerniñ qoliğa.
 Hicran yene ulğaydi, ketti visal yiraqlap,
 Sukirgendek söygümüz binasiniñ huliğa.

Yiğlap çiqar yürekler şu visalğa yetkuçe,
 Yiğit-qizlar, bilseñlar hicran digen mana şu!
 Tatliq çuşler çuşeymen şu hicranniñ vecidin,
 Özgermidi özgige, yene körsem yene şu!

Tomuzlarda tirikmen, otliriñda ölmidim,
 Meyli yayrim, sen uçun yene köyup pişaymen.
 Örülmemdu bu hicran bir visalğa, èyitqina,
 Qaçangıçe sen uçun tatliq çuşler çuşeymen?!

(s.3)

Eski Boldum

Buğdiyiñni tèrip bèrip eski boldum,
 Otunuñni yèrip bèrip eski boldum.
 Sağay dèseñ siyir boldum sèniñ üçün,
 Putlirimni kèrip bèrip eski boldum.

Tatla diseñ silap quydum dömbeñnimu,
 Çèyiñğa nan sèlip bèrip eski boldum.
 Özümde yoq unni eldin tilep yürüp,
 Saña bulmaq çèlip birip eski boldum.

Sağlıqliriñ tuğmay qalsa mendin kördiñ,
 Saña quğun tilip bèrip eski boldum.
 Tumuzlarda sini yelpup qolum taldı,
 Muzdek duğap qilip bèrip eski boldum.

Kim qoyup maña bundaq malayliqni,
 Ètliriñni bèqip bèrip eski boldum.
 Kirliriñni yuyup bersem rehimitiñ yoq,
 Kigiziñni qèqip bèrip eski boldum.

<Xup Boldi> dep düşmenlirim xuş boluştı,
 Saña yañaq çèqip bèrip eski boldum.
 Tükken terim bikar ketti egizlerde,
 Saña abroy tèpip eski boldum.

(s.4)

Bolsun

Gül bolsañ gülge xas purqiñ bolsun,
 Ünerge xas keyniñde urqiñ bolsun.
 Ülgeñdur himmetlik hesel hersi,
 Köl bolsañ, üzerge bèlqiñ bolsun.

Asmanda ay bolğın kün bolalmisañ,
 İssiqiñ bolmisa yurqiñ bolsun.
 Asmanda ay bolsañ unutma yerni,
 Bay bolsañ yadiñda çurqiñ bolsun.

İnsağa tes kün yoq tilep yiyiştin,
 Şundimu çirayliq tilkiñ bolsun.
 İlahim bay yolğın bay bulalmisañmu,
 Buğdiyiñ bolmisa tètqiñ bolsun.

Ademniñ aldi gül keyni tikendur,
 Şu sevep keyniñde qulqıñ bolsun.
 Dostuñğa birerge yürkiñ teyyar,
 Düşmenge quluñda buyqıñ bolsun.

Barçdin uzaqtur eteñniñ yuli,
 Minerge, ümütler ulqıñ bolsun.
 Qedirsiz qalganniñ küni qiyamet,
 Supulsañ aqarğa èrkiñ bolsun.

Tiliñniñ tizgini bəşiñniñ bexti,
 Qazniñ bolmisa tuvqıñ bolsun.
 Baturğa barçidin segeklik qimmet,
 Kündüzmu yaqarnı çirqiñ bolsun.

Numusqu insağğa numustin ülüş,
 Huşuñdin ketseñmu tinqıñ bolsañmu,
 Yèniñda ayrılmas yülkiñ bolsun.

(s.5)

Kel Dème

Kel dime, köñlüm, sini söymeydiğanni kel dime,
 Ayda-yilda bir kilip körmeydiğanni kel dime.
 Köyginiñniñ köñli nede, künlime bilmey turup,
 Töt yiqiñda çoğ bolup köymigenni kel dime.
 Sen vapidin naxşa iytsañ, corbolamdu bivapa,
 Gep-sözünge şu sevep könmeydiğanni kel dime.
 Yaxşılıq körmes kişi söymes nigarğa yalvurup,
 Yaxşı yarnıñ qedrini bilmeydiğanni kel dime.
 Ah, urup yürme nadan, ketken nigarnıñ keynidin,
 Yür digende sen bilen yürmeydiğanni kel dime.
 Aynıganda qurguyun keygeymu indekke yene,
 Sen turup nelergidur ünleydiğanni kel dime...!

(s.6)

Siler Üçün Şa'ir Bolğanmen

Bu dunyağa Teñrim çaçqan addi bir danmen,
Etimalim, elmisaqtin şuña dèhqanmen.
Qelemlirim ömür boyi anılarga qul,
Dimek aval siler üçün şa'ir bolğanmen.

Xiyâllirim kizip yürer mehelleñlarni,
Bilmeysiler, öyüñlarda künde mihmanmen.
Yoşurmaymen yürükimni, bilgüñlar kelse,
Şa'arım şu teşnağa su, açlarga nanmen.

Pezilette anılarni kamalet deymen,
Likin özem diyanette cimidin xammen.
Arminim bar, derminim yuq, şuña silerni,
Tesvirleşke keçürüñlar, talaydin kammen.

Tonurlarda pişqum kilur siler nan yaqqan,
Qayda bolsam siler bilen bir can bir tenmen.
Çinpütmeymen, nurbar, dise yazğanlirimda,
Lèkin özemsiler üçün yèqılğan şammen.

Siler sozğan leğmenlerge tapalmay tesvir,
Yaşlıqımda qançe qitim dağda qalğanmen.
Sirliri şu el maxtığan şa'irliqimniñ,
Men ilhamni siler yaqqan nandin alğanmen.

Uvisidin uçqan qizlar ana bolmaqçı,
Şuña qizim şeripige bezme qurğanmen.
Talla, dèse bu dunyaliq töhpikarlarni,
Eñ avili anılarga çavak urğanmen.

Anılar siz amitimmu, qamitimmu yoq,
Siler bilen xemek taşlap, pilek yayğanmen.
Qilip quyup eziz ana <<Qilma>> digenni,
Yoşurmaymen künde tènep, künde qayğanmen.

Çañqığanda, anam tutqan çömüçni körsem,
Qançe qitim su içmeymu suğa qanğanmen.
Bir tal çiçi köyüp ketse qiziq tonurda,
Çıdalmastin menmu şuan köyüp yanganmen.

Qeyserlikniñ siler bergen qiliçi bilen,
Talay capa muşeqqetni yolğa salğanmen.
Qandaq ronaq taptiñ? digen so'al nehacet,
Çüniki siler mañgin digen yolda mañğanmen.

Anılarniñ düşmini yuq şaytandin özge,
Zörür bolsa, biğiñlargä qaşamen tammen.
Tebrikleymen eldin aval bayrimiñlarni,
Çünki, esli siler üçün şa'ir bolğanmen.

(s.7)

Dadañdin Azmiğin Yoldin Azsañmu?

Dadañniñ ismini yazmaysen ecep,
Salam xet yazsañmu, höccet yazsañmu.
Azğunluq bolmamdu yol tutsaň şundaq,
Dadañdin azmiğin, yoldin azsañmu.

Balañniñ toyıǵa yèzipsen baǵaq,
Tektige qarisam yene şu illet.
Untıǵan emesqu ezeldin, dustum,
Atiniñ ismini bizniñ bu millet.

Deptiriñ tèsida تنها öz ismiñ,
Vah, ecep iş qipsen dadisi yoqtek.
Qelimiñ untisa dadañni da'im,
Bolmamsen dadañdin özüñ uluǵdek?

Atilar ismini yazǵuluq avval,
Aq süttek qegezge yaz dèse bir xet.
İsmiñǵa atilar ismi ulansun,
Tuluqtur tezkireñ şundila peqet.

Balañmu qilidu er yètip bir kün,
Sen qilǵan illetni sen kebi sadir.
Atimiz bar bizniñ, dunyaǵa hèçkim,
Atimiz kelmekke emestur qadir.

(s.8)

Xetlirimni Taşlivetmigin

Xetlirimni taşlivetmigin,
Xetlirimde miniñ zarim bar.
Taşlivetseñ yene yazarmen,
Sendin özge nede yarim bar?

Körsetmigin düşmenlirimge,
 Salma otqa yaki aldirap.
 Yetmiseñmu qedrimge meyli,
 Eqidemni qilmigin xarap.

Xetlirimni taşlivetmigin,
 Taşlıgandek aççıq almini,
 Menmu şaxta bolarmen yene.

Taşlivetseñ bolup qalarmen,
 Taşlıgandek taşni talağa.
 Saña munçe yiglimas idim,
 İşqiñ mini qoydi balağa.

(s.9)

Köñül Köklisun

Süyüngenni süyüp qoy, sendin köñli qalmisun,
 Bir süyuşmu ğeniymet, meyli qansun-qanmisun.
 Şuniñgimu yitelmey yürgenlerni azdemsen,
 Liviñ söysun köñülñiñ söymesliki çanmisun.

Adıymilik sanalğan şundaq yumşaq köñüller,
 Asan işmu biravğa tutup bermek meñzini.
 Söyüp qoysañ bir qetim ecep emes biçare,
 Bolup qalsa sürgendek bu cahanniñ peyzini.

Tavap dègen şu saña, savap dègen şu saña,
 Bay bolğandek sen bilen untimaydu ölgiche.
 Köñül dègen ezeldin kökleş üçün yaralğan,
 Aldiraydu şuñlaşqa söyüñgiche süygüçe.

Egip yügen biravniñ köñli qalğan yamandur,
 Köñül dègen qızıl gül üzmiseñmu purap qoy.
 Untimaptu dep qalsun bir künliri yıraқта,
 Yazğanlardin salam èyt kelgenlerdin sorap qoy.

(s.10)

Birer Tonus Bolmisa

İş pütküzmek muşşeqqet, birer tonuş bolmisa,
 Qoşulidu şertke şert, birer tonuş bolmisa,
 Qoşilidu derkte dert, birer tonuş bolmisa,
 Yığlaşmu bar neççe ret, birer tonuş bolmisa,
 Eñ yaxşısı asta ket, birer tonuş bolmisa.

Bolivaldi xadimlar işni pulsiz bicirmes,
 Midirlimas az pulğa, unda bizni basar nes,
 Arqa ışık açmisañ, asan işmu bolar tes,
 Şuña tonuş izdeymiz, meñip yürüp igiz-pes,
 Tüğişimiz pul tölep, birer tonuş bolmisa.

Tonusliri barlarniñ baliliri xizmette,
 Yèqinliri yoqlarniñ qaldi yillap bir çette,
 Pirinsiplar, höccetler yoq emestur elvette,
 Höccet qèlip bir çette, iş pütidu xilvette,
 Yaman iken şu xilvet, birer tonuş bolmisa.

Köre-körmey doxturlar, balinistta yat deydu,
 “Yitişmeydu pul” disem, “öy-bisatni sat” deydu,
 Bir şeytinim piçirlap, rèsturanga tart deydu,
 Köñlüm: Emma yaxşısı birer tonuş tap deydu,
 Özge amal yoq peqet, birer tonuş bolmisa.

Tonuş kirek ciq işta, ticarette, seperde,
 Tonuş-biliş bolmisa, hayatiñmu xeterde,
 İşçi bolup zavutqa resmiyetni öterde,
 Qerz èlip bankidin yaki lazim iterde,
 Karqilmaydu aq höccet, birer tonuş bolmisa.

Tonuş digen tonuşken, yumşitarken qattiqni,
 Aylandurup tatliqqa, oñşaydiken aççıqni,
 Yèqinliri peskoyğa çüşürerken başliqni,
 Ğem basqanda tonuşuñ başlap kiler şatliqni,
 Sokuldaysen heptilep, birer tonuş bolmisa.

Eqellisi alalmay bir pirava balamğa,
 Ötüp ketti toqquz ay quruq bargaç salamğa,
 Pul suñgutsam cudaliq yiter iken kalamğa,
 Tuz sepkendek bolmamdu, saqaymiğan yaramğa,
 Nede yarem, ne medet, birer tonuş bolmisa?!

Birer tonuş bolmisa, yaqa yurtqa çıqsañmu,
 Musapirsen, ğèripsen pul xedeşni uqsañmu,
 Teşviş bilen yaşaysen, bette polo yutsañmu,
 Tonuşlarga yitemdu, birer ustaz tutsañmu?
 Kiter sendin seltenet, birer tonuş bolmisa.

Bir şeherge bir küni bèrip qaldim oynığaç,
 Tinep qaldim tuyuqsız birer tonuş bolmığaç,
 Sersan boldum, yat körüp saraylardin qoğlıgáč,
 Aman qaldim türmidin, yanda pulum qoğdıgáč,
 Bolar iken bekmu set, birer tonuş bolmisa.

Yaki miniñ tunuşum veya uniñ tonuşı,
 Mohim iken eytavur bir tonuşniñ bolişi,
 Nurgun gemdin qutquzup tonuşlarniñ yölişi,
 Pèqirniñmu azaydi, şuña yañcuq kolişi,
 Teyyar iken qabahet, birer tonuş bolmisa.

“Tonuşturuş” digendin “Tonuş” yaxşı bopqaldi,
 Sayisi yoq derextin qumuş yaxşı bopqaldi,
 Tonuşlarni yat itip turuş yaxşı bopqaldi,
 Yirtiqimğa esqatqan puruç yaxşı bopqaldi,
 Tügütetti mini yep birer tonuş bolmisa.

(s.11)

Kiter Bolsañ Xoş Dimey Ketme

Kileriñde köytüp kelgentiñ,
 Kiter bolsañ: “Xoş!” dimey ketme.
 Yaxşı çağda yaxşı yariñni,
 Ayırılğanda gunahkar etme.

Mendin ötken gunah sevenlik,
 Yoq emestur sendimu belkim.
 Rencigende kirekqu oylaş,
 Öz-özini eñ avval herkim.

Tartilmisun ayrılğanda biz,
 Yaxşı ötken künler cazağa.
 Namertliktur “Xoş!” dimey ketken,
 Uçrığanda söygü qazağa.

Qattiq yapma çıqqan işikni,
 Yinip qayta kirip qalisen.
 İytqanlirim toğrimu xata,
 Bir künliri bilip qalisen.

(s.12)

Ömür Digen

Qiyas qılsañ, ömür digen oxşaydu,
 Ata-anañ atlandurğan seperge.
 Seperlermu yèrim yolda toxtaydu,
 Gah yoluqsa kütülmigen xeterge.

Munbiri yoq, sorini yoq, sazi yoq,
 Ömür digen çinçap èytqan naxşidur.
 Lèkin elniñ yirikige yaqmisa,
 Undaq naxşa èytmiğanmu yaxşidur.

Ömür digen ezim derya goya bir,
 Ègip barar gahi süzük, gahi lay.
 Lay bolsimu bezilerniñ süyi bar,
 Bezilerniñ giyah ünmes quruq say.

(s.13)

Keçürüñ Ularmu Ana Bulidu

Qız digen utmeydu meñgu qiyğitip,
 Keçuruñ, ularmu ana bulidu.
 Yurmeydu kurunken şaxni irğitip,
 Keçuruñ, ularmu ana bulidu.

Barçidin ularğa muhebbet eziz,
 Yulliri şunlaşqa gahi pes, igiz,
 Şularni azdurğan, esli, siz, biz,
 Keçuruñ, ularmu ana bulidu.

Birliri aldinip kipiniklerge,
 Tegsimu tekkendu bimehel erge,
 Kuztula sevebi guherge, zerge,
 Keçuruñ, ularmu ana bulidu.

Aydimu dağ bargu ularmu ayğu,
 Ular mu tunugun tuğulğan tayğu?
 Qiyğitsa yep yurmeñ ulardin qayğu,
 Keçuruñ, ular mu ana bulidu.

(s.14)

Yadimizda Bolsun Anılar

Buşuklerde ana tevretken,
 Bizler dustum yarqan emesmu?
 Ağzimizğa ana sutidin,
 Ana mihri aqqan emesmu?

Ağrip qalsaq aqnanda aşlap³,
 Dili kuyup, kuzini yaşlap,
 Kunde suyup, tunde bağaşlap,
 Bizni şundaq baqqan emesmu?

Biz yimisek uzi yimestin,
 Aç yursimu açtin dimestin,
 Biz kiymisek uzi kiymestin,
 Yuqni izlep tapqan emesmu?

Yadimizda bulsun anılar,
 Uymizde tursun anılar,
 Meñgu rahet kursun anılar,
 Ular capa tartqan emesmu?

³ Nazar töreni

(s.15)

Tilemçilerni Tillap Yürmeñlar

Tilemçilerge qapaq türmeñlar,
 Tilemçilerni yaman körmeñlar.
 Künde bersem künde keldi dep,
 Tilemçilerni tillap yürmeñlar.

Yetim sèğinar yazni baharni,
 Yalañ ayaqta desseydu qarni.
 Eceplenmeñlar qismetlirige,
 Teğdirdur şundaq qilğan ularni.

Taştin qattiq nakaniñ küni,
 Bizler bamisaq kim baqar uni.
 Ema, acizniñ baş penahi yoq,
 Quruq qaytmisun sunulğan qoli.

Kelmeydu dèmeñ şu kunni bizge,
 Teğdir baqmaydu xarğa, èzizge.
 Zèminni estin çiqarğan yaman,
 Yürmeñ qol sunup daim èzizge.

(s.16)

Âşiqlarğa Altun Söz

Âşiq bulsañ adaqqiçe bol,
 Qizil gulge köygendek bulbul,
 Âşiq digen işiqsiz bulmas,
 Muhebbetni azdurmisun pul.

Derdi tula dilbiri yoqniñ,
 Uzun qisqan gülliri yoqniñ,
 Bu dunyaniñ qiziği bilseñ,
 Söygüside âşiq-meşuqniñ.

Âşıqlarğa altun söz iken:

“Sadaqetni göher bil” digen,
 Èytiñlarçe sadaqet bolmay,
 Söyğü bègi qaçan gülliken?

Çidaş kirek muşeqqetlerge,
 Vapa kirek muhebbetlerge,
 Meşuğıñni söyelmiseñmu,
 Yıgliñiñ tartqan dertlerge.

(s.17)

Kel

Kèler bolsañ emdi yar ketmetdiğan bolup kel,
 Eñ bolmisa bir axşam kepleydiğan bolup kel,
 Törelgenmiz vapadin, şübhilerge ne hacet,
 Candin keçseñ, mèniñdin keçmeydiğan bolup kel.

Yağliq bolsun qoluñda köz yèşimni sürütgili,
 Mèni aldap yalğan aş etmeydiğan bolup kel,
 Bille çapqan östeñniñ həkayisi untulmas,
 Bu künlerni ta meñgü esleydiğan bolup kel.

Bille çèçip oruqni ètiziga cülükniñ,
 Bille yene xamanlar çeşleydiğan bolup kel,
 Köz yaşlarğa kim xuştar, külke bizde köp bolsun,
 Alte külüp, bir yığlap pesleydiğan bolup kel.

İnsan digen dunyağa dert tartqılı kelmigen,
 Cudaliqta dert-elem çekmeydiğan bolup kel,
 Qaçanguçe yürimiz kakkuk bilen zeyneptek,
 Düşmen atqan taş dañgal yetmeydiğan bolup kel.

(s.18)

Qorqimen

Xop özüñ dünya biraq şeytanliriñdin qorqimen,
 Bi gunani bağliğan arqanliriñdin qorqimen,
 Qurusun körgeñ künüm şu aq nanliriñdin ayrilip,
 Oylisam gahida aç qalğanlirimdin qorqimen.

Berginiñ bergenge qoşlap mēni heyran eylidi,
 Bermigin eksinçe can alğanliriñdin qorqimen,
 Qurusun körgeñ künüm şu aq nanliriñdin ayrilip,
 Oylisam gahida aç qalğanlirimdin qorqimen.

Ni balalar qutruşur, kimlergidur tehdit sēlip,
 Kündüzüñde qayğu yep, axşamliriñdin qorqimen,
 Tünlirñide tülke yürse, künde elge arlışıp,
 Böre yoq dep maxtima orimanliriñdin qorqimen.

(s.19)

Ete Gerçe Tirik Bolsammu

Davan deydu yèrim esirni,
 Miñiptimen, dimek, men peske.
 At salganda atmışqa qarap,
 Èlip qaldim bir işni eske.

Tileklerdek bolamdu hayat,
 Kim bilidu pellimiz nede?
 Ete gerçe tirik bolsammu,
 Xoş! Èytimen bugün meşede.

Ya men baldur, ya sen ilgiri,
 Kōz yumumuz haman bir kuni.
 Yığisi bar alem digenniñ,
 Şert qilmaydu meñgü kulkini.

Keçür mini, keçürdum menmu,
 Yaxşı-yaman diyişken bolsaq.
 Bu dunyadin şundaq kèteyli,
 Burun qandaq yürüşken bolsaq.

Baldur ketsem, xeyr-xoş, dostum,
 Kèyin qalsam, razimen sendin.
 Xoşlaşqum bar kèterde söyüp,
 Söyelmisem, rencime mendin.

(s.20)

Rozi Sayit Tutqan Qelem Qolumda

Altun tugme bolmisimu tonumda,
 Rozi Sayit tutqan qelem qolumda.
 Ayrılmaymen çuşumde ve oñumda,
 Rozi Sayit tutqan qelem qolumda.

Dèhqan taman tartip turar qelimim,
 Ètizlarğa sorep turar qedimim.
 Addiy qegez, addiy siyah telipim,
 Rozi Sayit tutqan qelem qolumda.

Şu qelemdek işçan qelem az tèxi,
 İşçanliqta bizmu talay xam tèxi,
 Şa'ir digen bizde qurup nam tèxi,
 Rozi Sayit tutqan qelem qolumda.

Yiğligininm dèhqanlarniñ yigisi,
 Dèseñ meyli: <<Yiğliginiñ nimisi?>>
 Çunki dèhqan şè'iriniñ tèmisi,
 Rozi Sayit tutqan qelem qolumda.

Xotenlikke yaqqinimu şu qelem,
Teñri tağniñ baqqinimu şu qelem,
Eldin abroy tapqinimu şu qelem,
Rozi Sayit tutqan qelem qolumda.

Eldin azmaq bizge gunah, eyibtur,
El söymigen şa'ir qelbi mèyiptur,
El yolida ketken şa'ir şèhittur,
Rozi Sayit tutqan qelem qolumda.

Şular bilen bille mèniñ tiniqim,
Su içerge bille quduq, èriqim,
Bille mèniñ tergen buğday, tèriqim,
Rozi Sayit tutqan qelem qolumda.

Aç qalimen aç qalganda şularmu,
Tasqilimen tasqalganda şularmu,
Bay bolimen bay bolğanda şularmu,
Rozi Sayit tutqan qelem qolumda.

Bille bardim şular bilen bazarğa,
Bille bardim mèyit çiqsa mazarğa,
Toy lirida yene bağaq yazarğa,
Rozi Sayit tutqan qelem qolumda.

Su toşuymen şular tikken gullerge,
Oxşitimen qizlirini horlerge,
Yamğur sozluk yaxşılarni kuylerge,
Rozi Sayit tutqan qelem qolumda.

Şa'ir uluğ kuyçiside xelqimniñ,
 Dosti idi xelqim dègen her kimniñ,
 Tesellisi yığlap qalğan qelbimniñ,
 Rozi Sayit tutqan qelem qolumda.

Şu qelemdin hozur alğan dil tola,
 Şu qelemni teripligen til tola,
 Şu qelemge hèris tola-xil tola,
 Rozi Sayit tutqan qelem qolumda.

Şu qelemde u yazğandek yazmaq tes,
 Yazğanliri qildi mèni bihuş-mes,
 U yazğandek yazalmisam basar nes,
 Rozi Sayit tutqan qelem qolumda.

Sunulğandek gudek qoli qen uçun,
 Bèrivettim bu koñulni el uçun,
 Şu emesmu bayliq digen men uçun,
 Rozi Sayit tutqan qelem qolumda.

Çatqim kelmes şa'irliqni şöretke,
 Oxşitimen uni uluğ mèhnetke,
 Yèzivalay, kèlin dostum, sohbetke,
 Rozi Sayit tutqan qelem qolumda.

Bolğan bilen bankilarda pulum yoq,
 Emilim yoq, pikavim yoq, yolum yoq,
 Bolğan bilen mèniñ uzun qolum yoq,
 Rozi Sayit tutqan qelem qolumda

Sehralarda şè'irimniñ yiltizi,
 Şherlerde menzilimniñ yultuzi,
 Yurut teqdiri-teqdirimniñ del ozi,
 Rozi Sayit tutqan qelem qolumda.

Şu qelemni yoqatmaymen, saqlaymen,
 Şu qelemde qebrisini yoqlaymen,
 Zorur çağda duşmenlerge oqlaymen,
 Rozi Sayit tutqan qelem qolumda.

Èzitquğa èziiqturmas pos maña,
 Dèhqan bilen yer heydisem qoş maña,
 Nege bèrip, nede tursam dost maña,
 Rozi Sayit tutqan qelem qolumda.

U soygenni soymekçimen olgiçe,
 Soymekçimen bostanlardin çolgiçe,
 Novet kèlip elmu mèni komgiçe,
 Rozi Sayit tutqan qelem qolumda.

(s.21)

Sen Mendek Bolalamsen?

Satira

Sen mendek bolalamsen,
 Döñge su quyalamsen?
 Anañğa soymığan qoyni,
 Başliqqa soyalamsen?

Qoyğa özgirelemsen,
 İtqa aylinalamsen?
 Mendek erkilep yurup,
 Başliq saylinalamsen?

Sen mendek bolalamsen,
 Kökke ğadiyalamsen?
 “Bu işiñ xata” dèse,
 Şu an cayliyalamsen?

Ağziñda şher ilip,
 Bir kötek yaralamsen?
 Bèliñni siylap yurup,
 Mukapat alalamsen?

Sen mendek bolalamsen,
 Ğeyvetmu qılalamsen?
 Yaxşılarga dert kelse,
 Çavakmu çalalamsen?

Qançilik hönervensen,
 Qapqanmu quralamsen?
 Her dostuñğa beş ora,
 Mendek koliyalamsen?

Sen mendek bolalamsen,
 Qızları toralamsen?
 Dadəsi kilip qalsa,
 Qorqmastin uralamsen?

Paypaslap seteñlerniñ,
 Keynidin mañalamsen?
 Er yetken balañ turup,
 Aşna oyniyalamsen?

Sen mendek bolalamsen,
 Qavaqta qonalamsen?
 Saqçılar kilip qalsa,
 Mendek tèt tonalamsen.

Yitimni bozek eylep,
Yalguzni uralamsen?
Noçisi kilip qalsa,
On tezim qilalamsen?

Sen mendek bolalamsen,
Bazar başquralamsen?
On tiyin çiqim qilmay,
Kigiz basturalamsen?

Sodiger bolalamsen,
Xeqni komliyalamsen?
Dadañ pul sorap qalsa,
Şirdek homiyalamsen?

Sen mendek bolalamsen,
Sutke su qoşalamsen?
Xeqniñ mülkini, asta,
Öyüñge toşuyalamsen?

Aldida ayaliñniñ,
Mendek tik turalamsen?
Kunduzi tamaq ètip,
Keçte kir yuyalamsen?

Sen mendek bolalamsen,
Şunçe iş qilalamsen?
Boran çiqsimu on bal,
Yiqilmay turalamsen?

(s.22)

Dostlarga

Yaman künler men bilen ketkey,
Yaxşı künler men bilen bolsun.
Menla tartay tiken derdini,
Qizil güller sen bilen bolsun.

Çoqqılarni saña ötündüm,
Maña qalsun sayniñ tapini,
Teğdir saña tavar ton yapsun,
Maña qalsun eski çapini.

Sen yasığan kövruktin ötseñ,
Mèniñ üçün yasaptu dep öt.
Seperlerde qalsañ uluğsız,
Hapaşlaşqa yene mèni küt.

Men turganda ğem qilip yürme,
Qarda qalğan xamanliriñdin.
Ğelvir tutup özüm ayriymen,
Çeşliriñni samanliriñdin.

Ay çillisa men qalay sen çiq,
Ayda dostum bar dep yürimen.
Pexirlense eller mülkidin,
Men dostlardin pexirlinimen.

Dorimaymen ağzi dostlarni,
Ağrip qalsañ qelbim yığlaydu.
Sendin ayap tapqanlirini,
Mèniñ qolum dunya yığmaydu.

Bir nan tapsam yèrimi sèniñ,
 Teñ ölimiz açlıqtin ölse,
 Yalguz külüş yaxşı iş emes,
 Teñ külimiz toqluqtin külse.

(s.23)

Xorapat

Muxemmes

Yeryüzini arılap bizni tapqan xurapat,
 Cimi elde şallinip bizge yaqqan xurapat,
 Nadanlıqniñ tonini bizge yapqan xurapat,
 Gadaylıqniñ uruquni bizge çaçqan xurapat,
 “Bext” dèsek bèrelmey bizdin qaçqan xurapat.

Tiñşap baqsam vezini: Xaniqada yat, deydu,
 Kiyip uzun pèrice, qapmay tevsı tart, deydu,
 Ayallarnı yüzüñge qara çümbel art, deydu,
 Ömür boyı bazarda nasıval, mata sat, deydu,
 Tügel tutqan yolida egiz aqqan xurapat.

“Teqdir” deydu, başlaydu bizni udul qebrige,
 Heqıqetni tègeşer sala qılıp sebrige,
 Qol qoşturup turmaqni udum qılduq nevrige,
 Könüp kettüq şunlaşqa tağdek capa-cebrige,
 Düşmenlerniñ qolida boldı qapqan xurapat.

<<Taşqa çaçqın, bextiñdin kör>> ni elge ögetken,
 Xurapattur ecirsiz qılıp bizni tügetken,
 Ayallarnı geplette meñgü oçaq püvletken,
 Tiriklikni ezeldin teqdir bilen közetken,
 <<Alğa>> dèse aran bir serap açqan xurapat.

Tilavetniñ, iklasniñ eñ yaxşısı şükür, dep,
 Perencini pezilet, naşükürler kupur, dep,
 Kèliversun biz bilen aşu eski supur, dep,
 Ayğa çıqmaq bolğanniñ yüzlirige tükür, dep,
 Ayda yürse insanlar, uxlap yatqan xurapat.

Şu iklasni uluğlap pètip kelduq patqaqqa,
 Bu dünyada aylanduq eñ aldinqi axmaqqa,
 “Yaman” dèse cür’et yoq ketçe kigiz qaqqmaqqa,
 İskencige könmisek, bağlap sözler exlaqqa,
 Cimi işni bir eplik dinga çatqan xurapat.

Ara ayda toy qilsam, kètermişmen ayrilip,
 Şamda xoraz çillisa, ölermişmen caylinip:
 __Qegez tutsañ terekte qalarmışmen aylinip...
 Layıqlaşmay zamangä, layğa patqan xurapat.

Yürsem yaxşı bolarmış mazarlarni arilap,
 Kimler içti, kim çekti? yürsem yaki marilap,
 İçip qoysam bir şèşe, “dehri” dèdi qarilap,
 Talaylarniñ mèniñdek yürek-bağrin yarılap,
 Boran bolup şaxlardin ğora qaqqan xurapat.

Amraq kèlur ezeldin capasi yoq binemge,
 İxlasi yoq zavutqa, qiziqsimu gilemge,
 Qoyup berseñ qaytmaqçı sapan bilen söremge,
 Usul oynap harmidi ecep kona senemge,
 Yastuqida qedimniñ xorek tartqan xurapat.

Tirikide sürekte çüşse gunah bolarmış,
 Axirette u bizdin öziğe can sorarmış,
 Yirik dèse zağrini, xuda şu an urarmış,
 Hoquş qonğan mehelle su bolsimu qurarmış,
 Nadanlarğa bihude gunah artqan xurapat.

Yançuqıda petiva, burmilaydu qur'anni,
 İlğimaydu xurapat nomus bilen vicdanni,
 Şèhitlerni tillaydu, ciqraq berse bir nanni,
 Törelgen u dunyağa bèqiş üçün bir canni,
 On üç yaşliq qizlarni pulğa satqan xurapat.

Tursa bizge bu alem töt-beş künlük qonalğu,
 Yasalmisaq bir lampa, yaki dezmal, ün'alğu,
 Qaşşaqliqta kün ölse xelqimizge uvalğu???
 Marslarga uçqanlar ayğa saldi turalğu...
 Putimizğa ezeldin patla çapqan xurapat.

(s.24)

Tèlèvzor

Èlan bèrip zèriktürdüñ, tèlèvzor,
 Zèrikkenni tèriktürdüñ, tèlèvzor,
 Yalğan bilen lapni qoşup yugurup,
 Èkraniñda biriktürdüñ, tèlèvzor.

Saxta dora sendin aldi medetni,
 Saxta süret kiriştürdüñ, tèlèvzor,
 Boluvèlip pul bergenge qul-dèdek,
 Saxta kesip yürüştürdüñ, tèlèvzor.

Bolvaldiñ haraqkeşke guppañçi,
 Bu işnimu kèliştürdüñ, tèlèvzor,
 Zadi dava yoqtek maxtap hemmini,
 Çişimizni qèriştürdüñ, tèlèvzor.

Yaxşı idiñ yaş çəgiñda ecepmu,
 Uni nege yığısturduñ, tèlevisor?
 Yeñ içide qılığınimni bilmes dep,
 Bizni kimge sèlişturduñ, tèlevisor?

Èkraniñda saxta çolpan köpeydi,
 Köñlimizni ileştürdüñ, tèlevisor,
 Paxtek bilen qarigocini bulbul dep,
 Şerepşanga èriştürdüñ, tèlevisor.

Pulğa sètip naxşılarni bi soraq,
 <<Telep-teqdim>> uyuşturdun, tèlevisor,
 Kimdin bizar bolsaq, bizni şuniğa,
 Künde yüz ret körüştürdüñ, tèlevisor.

Bağaq yèzip teklip qilsa sehrağa,
 Avval pulni sürüştürdüñ, tèlevisor,
 Pikir yazsaq pervayıñ yoq zerriçe,
 Kalpukiñni pürüştürdüñ, tèlevisor.

Dep tursaqmu egeşmu, dep şeytangä,
 Künde qedeh soquşturduñ, tèlevisor,
 Körüp qalğaç bu kespitin paydini,
 Tillisaqmu, tiniç turduñ, tèlevisor.

Èlançini yalguz özüñ söymestin,
 Biz bilenmu söyüştürdüñ, tèlevisor,
 El yaqturmas şu yaymini, èytqina,
 Sen nemişqa yèyşturduñ, tèlevisor?!

(s.25)

Körelmes

Qusur izdep purap yürer körelmes,
 Düşmeniñdin sorap yürer körelmes,
 İzleriñdin exlet izdeş aditi,
 Eski yiplar olap yürer körelmes.

Ėeyvet qılur kirivèlip qavaqqa,
 Heset qılur saña tatqan tavaqqa,
 Çidalmastin saña çalgan çavakqa,
 Saña ora kolap yürer körelmes.

Emeldarni qara qoyuq tillaydu,
 Xiyâlida özi emel xillaydu,
 Yaxşılarga yamanliqni çillaydu,
 Yolliriñni torap yürer körelmes.

Tarlıq qılar etles kiyseñ oçañğa,
 Heset qılar çaçqan ettir opañğa,
 Ağrip qalar gilem salsañ supañğa,
 Levlini şurap yürer körelmes.

Hesetxurluq yoşurungan peylige,
 Mel'un bolar qoyup berseñ meylige,
 Pexes bolgin, maşınañniñ keynige,
 Yandurmaqqa burap yürer körelmes.

(s.26)

Balilar

Biz köygendek köyemdikin balilar?
 Bizni bizdek söyemdikin balilar?
 Ecir qilduq, ecir digen uluğ dep,
 Şu ecirni tölemdikin balilar?

Bala, dise birip kelduq cimini,
 Kepter baqsa toşup berduq dënini,
 Oy ayrisa soqup berduq tēmini,
 Şu işlarni bilemdikin balılar?

Hey dep berduq zigir, qonaq, küzgimu,
 Èytmisammu bu iş melum sizgimu,
 Cahan tutup bir künliri, bizgimu-
 Biz bergendek bèremdikin balılar?

Qırğa ketti qizlirimdin bir yep,
 Ketti oğlum nege? disem ovğa! dep,
 Yıraqlardin telmurimiz heptilep,
 Sèginganda kèlemdikin balılar?

Qadap berduq çiniliri çeqilsa,
 Tikip berduq usti bēşi yirtilsa,
 Yölep qoyduq içip keyip yiqilsa,
 Bizni şundaq yölemdikin balılar?

Yaşap kelduq miñ tirilip, miñ ülup,
 Gahiliri on yıglisaq bir külüp,
 Muşeqqetniñ otlirida ortilip,
 Biz köngenge könemdikin balılar?

Soğarmastin saye bergen sidini,
 Oylimastin bizdek bağri zidini,
 Èlip qalsa emma pulniñ hidini,
 Yenimizda önemdikin balılar?

Bezilar bar: Hay disekmu tiñşimay,
 Tèpip yürer öz yolini oñşimay,
 Qandaq qilsun ata-ana ğiñşimay?
 Aqni çikip ölemdikin balılar?

Kök asmandin köñli yerge çüşelmey,
 Körüp turup halimizni çüşenmey,
 Biz örigen yançuqlarğa işenmey,
 Özi kilip öremdikin balılar?

Ular bizni öl! demdikin, bilmiduq,
 Ular bizni qul demdikin, bilmiduq,
 Ular bizni pul demdikin, bilmiduq,
 Ölsek hozur süremdikin balılar?

Talay qızlar tugeştıǵu pulni dep,
 Alvastıǵa egeştıǵu qulni dep,
 Yamanlarǵa yögeştıǵu pulni dep,
 Şuni yaman dimemdikin balılar?

Moda dise aşu qızlar düm çüşti,
 Meyxanida mes bolǵuçe mey içti,
 Èytiñlarçu, mosa kiyip kim uçti,
 Yalañǵaçmu yüremdikin balılar?

Bizni gaday qilivetti toyliri,
 Heşemettur tamam, xiyâl-oyliri,
 Unimisaq tutup qalar xuyliri,
 Yaxşı gepke kiremdikin balılar?

Bèqip berduq balisini nevre dep,
 Bir casaret bolǵaç bizde sevri dep,
 Qarimiduq uni capa-cebiri dep,
 Bizdin razı bolamdikin balılar?

Risqiñ bizdin bolivermes loq disek,
 Oz çotuñni şuña özeñ soq disek,
 Amdi saña birermiz yoq disek,
 Gèlimizdin boğamdikin balılar?

Qedimide restoranlar közlense,
 El ağzida yamanlıqı sözlense,
 Heşemette namratlıqqa yuzlense,
 Yene bizdin köremdikin balılar?

Bèqip qoyduq yurt balisi bolsun dep,
 Perviş qilduq gul-balisi bolsun dep,
 Ağrip qalsaq bizdin razi bolsun dep,
 Bèşimizda tunemdikin balılar?

Meyli ötsun ular bizni cebirlep,
 Ölup ketsek qoyar emma qevrilep,
 Qevrimizge, şundaqtinmu qedirlep,
 Qizil güller tèremdikin balılar?

(s.27)

Cimi Gunah Özümde

Köymigenge köygen gunah özümde,
 Söymigenni söygen gunah özümde,
 Quliqimğa qisip yürer mèni dep,
 Xam xiyâllar sürgen gunah özümde.

Çıqalmaymen restilerde bimalal,
 Men baqsammu, yar baqmisa ne amal?
 Yar yüridu yüzlirige çekip xal,
 Namerd bilen yürgen gunah özümde.

Dostlar: Yariñ yaman! dise işenmey,
 Yaman atqa minivilip çüşelmey,
 Söyüptimen bir yamanni çüşenmey,
 Eldin eziz körgeñ gunah özümde.

Tülke keptu, demek mendin gül sorap,
 Bèriptimen bu köñülñi aldirap,
 Kişi kelmes mendin emdi hal sorap,
 Bu köñülge baqqan gunah özümde.

(s.28)

Keptudek

Bizni yene bir ömek golliğıli keptudek,
 Pul xeclisek <<İlgär>> dep yollığıli keptudek,
 Piçir-piçirgep tola: Kütüvalsa kim yaxşı,
 Eñ avvili şularni qolliğıli keptudek.

<Mupettiş> ken atıqı, mēhmanxana yatıqı,
 Qanmıguçe oyunga èçilmaydu qapıqı,
 İçivalsa az emes mulazımğa çatıqı,
 Unimasa ularni zorliğıli keptudek.

Kimde bolsa emel-tac, şuniñ bilen gèpi bir,
 Oynaydığan meşripi, çalیدیğan dèpi bir,
 Tartیدیğan oğlıqı, minیدیğan èti bir,
 Şular bilen yep-içip oynığıli keptudek.

Bizniñ başlıq çin çıqtı: Başlivètıp seylini-
 Quşup birip qız-çokan, tartivaldi meylini,
 (Hañralmasken işekmu maylap qoysa keynini)
 Marap yürüp qız cuvan ovliğıli keptudek.

Şenbe küni yèşil bağ ular üçün xizmette,
 Qèlişmaydı şenbidin yekşenbimu elvette,
 Qatarlışıp pikaplar tağqa mañdi ret-rette,
 Çünki ular böre bop qoy yigili keptudek.

Tili baru, sözi yoq, puqralarğa yaqqudek,
 Özi baru, közi yoq namratlağa baqqudek,
 Lazimliyini özige emma purap tapqudek,
 Bizge yaqmas bir naxşa tovlığıli keptudek.

Qulaqliri bar, emma erz, inkas tiñşimas,
 On kelsimu namratniñ hal-künini oşimas,
 Tapinida ularniñ esla xaman yumşimas,
 Xuyi tutsa puqrani tilligili keptudek.

Yalğan qaysi, rasit qaysi? Bilip tutup unçıqmas,
 Qurup ketken ètizni körüp turup ünçıqmas,
 Egiz suda künde qol yuyup turup ünçıqmas,
 Özgini özüdek bulğıgili keptudek.

Sahipxanni qistarken qışta qimiz tapqin dep,
 Baytalliriñ bolmisa, atliriñni sağqin, dep,
 Buyruydiken ormandin qizğavullar atqin, dep,
 Biz sèliq alvañğa buyruğıli keptudek.

(s.29)

Yatlaştıq

Yaman künlerde tuqqantuq, ronaq tapqanda yatlaştıq,
 Palastin teste ayrılmaq, kigiz basqanda yatlaştıq,
 Saraylar buzdimu bizni, gilem asqanda yatlaştıq,
 Tamam untuldi hem zağra, toğaç yaqqanda yatlaştıq,
 Uçup çıqtıq dise köke, qanat qaqqanda yatlaştıq.

Tiziq munçaq iduq bizler anam boynidiki goya,
 Süzük alma iduq beş tal, atam qoynidiki goya,
 Uçar quşlar iduq hemde eşu hoylidiki goya,
 Tügel leğmen iduq yaki kümüş çoylidiki goya,
 Biraq, bizni cahan heryan üzüp tartqanda yatlaştıuq.

Otun tergen iduq bir çağ yürüp cañgaldimmu bille,
 Boran çıqsa, makan etken iduq azgalnimu bille,
 Èkin ektuq çèpip ketmen çèqip dañgalnimu bille,
 Baratta bille bolğantuq, èytip ramzannimu bille,
 Çıraylıq öy tutup emdi, otun yarganda ayrıldıuq.

Anam ketti birer öyde tüzük töt kün turalmastin,
 Èlindi taxtıga nanlar, azaplandi soralmastin,
 Dadamğa, menmu ketküzdüm bir oğlaq soyalmastin,
 Miras macrasığa çüştüq tèxi qılçe uyalmastin,
 Şular hesret bilen nimcan tinip yatqanda yatlaştıuq.

Zörür bolsa malay qıldıuq, şularğa nevre baqquzduq,
 Kèlinler çaç soqup yürdi, şularğa nanni yaqquzduq,
 Tèzek yaqqanni az körüp, şularğa öçke saqquzduq,
 Tèxi gelvariduq bezen, cahanda yoqni tapquzduq,
 Baqar çağda bahane köp, beder qaçqanda yatlaştıuq.

Ata ketti, ana ketti, dimek bizdinmu yaz ketti,
 Qèrindaşlıq binasiniñ yaman yèrige dez ketti,
 İçerge aş, kiyerge ton, çalarğa bille saz ketti,
 Aradin seltenet taci-acayip imtiyaz ketti,
 Şular ketti, yogan hoyla gèrip qalganda yatlaştıuq.

Uzaq ötmey süküt pütüti, miras vecidin gep çıqti,
 Biri elçi qoyup çıqsa, biri aşkara dep çıqti,
 Biride yeñ şımaylağlıq, biri çeydo bilen çıqti,
 Hazazul nepsimiz axir cimi işni sörep çıqti,
 Qirıq yilliq qèrındaşlar miras alğanda yatlaştıuq.

Şuniñdin bèriki künler öter hêçkimni xoş qılmay,
 Qoyamdu gum-adavetler arada yazni qış qılmay?
 Tiniqtinmu tola <Kot-kot> kèsekni keldi xiş qılmay,
 Yürer şeytan toşup gep-söz, uniñdin özge iş qılmay,
 Niza gülxanliri dilda köyüp yanganda yatlaştıuq.

Xotunlar padişa boldi sèni bellep, mèni bellep,
 Xotunlarğa <Xotun> boldıuq, èğiz açsaq qopar <Sen> lep.
 Kèlinler bir çene çayni maña bergen bilen demlep,
 Atar keynimde geyvetniñ yene oqyarini delep,
 Şularniñ keynidin bizmu tügel çapqanda yatlaştıuq.

Ügendıuq erzimes işqa turup qiydaş, yamanlaşni,
 Ötermiz uçrişip qalsaq, aranla liñşitip başni,
 Qèrındaşlıqni kim bilen bu xil asan tamamlaşni,
 Nizada ötti hèyit-ayem qılalmay cem qèrındaşni,
 İnaqtıuq kepide, tova, saray salganda yatlaştıuq.

Qèrındaş bop yaralğanlar tamam bizdekmidu deymen,
 Quyunlar qutrığan yaki dala-tüzdekmidur, deymen,
 Bèğida hêç bahar, yaz yoq, xazan köznekmidur, deymen,
 Dilida qilçe aptap yoq, sözi muzdekmidur, deymen,
 Yumup köz barçe nuqsandin-tügel tanganda yatlaştıuq.

(s.30)

Yaşısun

Yöleksizni yöligenler yaşısun,
 Yögeksizni yögigenler yaşısun,
 Özi almay, yambu yağsa asmandin,
 Elge yamğur tiligenler yaşısun.
 Çavak çalmañ bizdek şa'ir tümenmiñ,
 Adaletni küyligenler yaşısun.
 Qayda yètip, qayda qopsa vetendin,
 Özge xiyâl sürmigenler yaşısun.
 Özgilerniñ bexti üçün dert tartip,
 Özi rahet körmigenler yaşısun.
 Yoqsuzluqta oti öçken yalguzniñ,
 Oçıqini püvligenler yaşısun.
 Halidin ketken gèriplarniñ bəşida,
 Çırağ yèqip tünigenler yaşısun.
 Periştidin şeytan tola bezide,
 Èzitquğa könmigenler yaşısun.
 Sinigida tümen türlük söygüniñ,
 Aval pulni söymigenler yaşısun.
 Mal-dunyaniñ pıraqıda kül bolup,
 Ot-çoğida köymigenler yaşısun.
 Tezim qilgin bilgenlerge qedriñni,
 Emgikiñni kömmigenler yaşısun.
 Untulmisun arman bilen ketkenler,
 Ümidliri ölmigenler yaşısun.

(s.31)

Bolğili

Kelmiduq biz bu cahanga ehli devran bolğili,
 Kelmiduq şundaqla, yığlap veyru veyrane bolğili.
 Her köñülde bir tilek, sansız tilek naka biraq,
 Erziduq şındaqtımu, bu yolda karvan bolğili.

Yer yaralmıştin buyan alem nizadin saq emes,
 Kelginin bilmes kişi töt künçe mēhman bolġili.
 Çıqtı bizdin qarġıganlar naqusur altunnimu,
 Oylisañ, asan emes her kimge obdan bolġili.
 Havşıgan it xuliqini insan boyida yoq dimeñ,
 Yarılıştı beziler tas qaptu hayvan bolġili.
 Tova deymen, uçriğan çaşqanni öltürmekte yoq,
 Beziler qutrap yürer hayvanga sayven bolġili.
 Yaxşılar öz rizqini taptı tamam öz ecriidin,
 Kelmigen hēçkim lēkin şularğa heyran bolġili.
 Qul yaralğanmız__ dēdi kimdur biraq __ teqdir üçün,
 Toyġiçe bergengen nan ölgiçe sayman bolġili.
 Bermidi dep teñri teñ aqıl emes aġringiniñ,
 Saña kelmekte bēqip, zaġrañmu aq nan bolġili.
 Taştı üngen gül vücudi bizge örnek ülgidur,
 Taġmu teyyar işliseñ, bizlerge ayvan bolġili.
 Arzu eyleydu biravlar, armini andin uluġ,
 Barçe insan rizqiçün her cayda bir dan bolġili.
 Birliri, epsus, biraq ötmekte arman ilkide,
 Eyşi_ışret ehliniñ boynıġa marcan bolġili.
 Dōñ ēdir hesrette deydu taġ bolalmay boy sozup,
 Çölde qumlarımu, körün, oylaydu bir can bolġili.
 Tart özeñni bes köñül, şu ġeyrilerniñ keynidin,
 Kelmidiñ sen bu cahanga ehli devran bolġili.

(s.32)

İş Heqqiñdin Tutimen

Satira

İştin baldur kētişseñ, iş heqqiñdin tutimen,
 Qaysiñ işqa kēçikseñ, iş heqqiñdin tutimen,
 Kēçikmensen xizmetke, yētiverseñ çirmişıp,
 Bir karvatta yētişsañ, iş heqqiñdin tutimen.

Can yèri bar ademniñ, oxşar aña ma'aşmu,
 Undin qusur tēpişsañ, iş heqqiñdin tutimen.
 Bundin özge tedbirniñ, anisini tümenmiñ...!
 Miniñ bilen iytışsañ, iş heqqiñdin tutimen.

İntizamniñ bolmisa künde kèsel bolmasen,
 Balnistta yētişsañ, iş heqqiñdin tutimen.
 İdarige yolatma, emdi bala-çaqañni,
 Bunda bala bēqişsañ, iş heqqiñdin tutimen.

Çiqip ketseñ kirmeysen xala caydin bir saet,
 Yigin açsam qēqişsañ, iş heqqiñdin tutimen.
 Qēşindiki osmini qaçan qoyduñ, èytmidiñ,
 Emdi xēne yēqişsañ, iş heqqiñdin tutimen.

Gepni oçuq dep qoyay! mēni körseñ piçirlap,
 Quliqiñni yēqişsañ, iş heqqiñdin tutimen.
 Baralaydu pēqirmu bargan yerge her qaysiñ,
 Rehberlikke çēqişsañ, iş heqqiñdin tutimen.

(s.33)

Yançuqum

Senmu pulğa bir küni toyarsenmu yançuqum?
 Biravlarni pul üçün soyarsenmu, yançuqum?

Köp pul tapqan yaman dep biravlardin añlaymen,
 Mini axir bir dağda qoyarsenmu yançuqum?

Aptubusta yançuqçı edipiñni xop berdi,
 Yene kelse ünçiqmay turarsenmu yançuqum?

Ya tolmaysen toymaysen bu töt künlük alemde,
 Pulğa şunçe özüñni urarsenmu yançuqum?

Xènimlarga xeclisem eşip ketti mertlikim,
İ'anige ündisem unarsenmu yançuqum?

Serip qildim talay pul botulkiğa siniñdin,
Pul tügise haraqtek purarsenmu yançuqum?

Qimar oynap qanmidim yene oynap baqqum bar,
Sen axiri qimarda qurarsenmu yançuqum?

Pul tutquzup qoluñğa uçriğanni boğ dise,
Böre bulup, it bolup boğarsenmu yançuqum?

Pulğa aşiq nepsiñni qoyivettiñ meylige,
Pul bergenler <Tuğ> dise tuğarsenmu yançuqum?

(s.34)

Sen Ketken Kuni

Kunduz idi, gugum boldi sen ketken kuni,
Boran çikip şexim sundi, sen ketken kuni,
Yalguz hucram yiglap qaldi, özumdin avval,
Dimek, pèqir tirik öldi sen ketken kuni.

Sendin özni kimni söygen, bu cahil köñül,
Yalguzluqqa yene köndi, sen ketken kuni,
Kelginiñde tavkanliri teşvişke tolğan,
Duşmenlirim yene küldi, sen ketken kuni.

Kakkuk qongan derexlerdin ketti qut, amet,
Şumluq tilep şum quş qondi, sen ketken kuni,
Gemliriñdin özge xiyâl haramdur maña,
Yürek bağrim qanğa toldi, sen ketken kuni.

Tağlardin qarığaylarmu boptu perişan,
 Köklep turğan köçet sundi, sen ketken kuni,
 Taralmığan çaçlırimni sèniñ tupeyli,
 Barmaqlirim tamam yüldi, sen ketken kuni.

(s.35)

Natayin

Şahlar tutqan qedehte qut bolmiqi natayin,
 Sen maxtığan çınarğa quş qonmiqi natayin.
 Çöçek èyitsañ bayqap èyit, tiñşığanlar qançilik,
 Sen söygenni biravniñ yaqturmiqi natayin.
 Bügün tatlıq emçekni teñ emgenler sen bilen,
 Tañla ketseñ, keyniñdin ah urmiqi natayin.
 Baylıq digen bivapa, lap urğanni kötermes,
 Oquriñda herküni at turöiqi natayin.
 Baylıq tügül, dikleş dep kimlerdindur maxtanma,
 Tovlığanda, <Lebbey!> dep teq turmiqi natayin.
 Talaylarni azdurdy çünki, hösni dunyaniñ,
 Şuñ herdem insanniñ saq turmiqi natayin.
 Bixut yürme dostlirim, bolğandimu gerpuluñ,
 Birav kèlip yèniñni axturmiqi natayin.

(s.36)

Yığlaymen

Sen yoq yerde yığlaymen gulum,
 Körsetkum yoq saña yişimni,
 Ras emesmu ottuzğa yetmey,
 Aqarıtqini derdiñ bəşimni.

Dağda qoyduñ mèni bir ömür,
 Kirmeydiğu insan miñ yaşqa,
 Bu deritliriñ özeñdin andin,
 Davasi yoq özeñdin başqa.

Birav sèni <<Söymeydu!>> dise,
 Hecep başta işenmeptimen,
 Emdi bilmem sèni yayrim dep,
 Tikenliktin gul izdeptimen.

Elge yığlaş mumkinmu buni,
 El gèpige kirmigen tursam,
 Saña yığlaş uyatqu andin,
 El yoq yerde quray ah ursam.

(s.37)

Oqup Turimiz

Biz xudadin qorqup turimiz,
 Şuña namaz oqup turimiz,
 Sorunlarda saqini emma,
 Quymamsen dep noqup turimiz.

Kèsel yuqti qağa quzgundin,
 Körüngenni çoqup turimiz,
 Qulum qoşna dimeymiz esla,
 İlinganni soqup turimiz.

Ayrimaymiz halal haramni,
 Yalgannimu toqup turimiz,
 Lèkin yene qorqup turimiz,
 Şuña namaz oqup turimiz.

(s.38)

Xicalet Duqmuşida Turup Qaldim

Yer qattiq, asman ègiz amalsizmen,
 Xicalet duqmuşida turup qaldim.
 Kóz yèşim tökülidu taram_taram,
 Qiynilip aran_aran nepes aldim.

Kişiler sen'etxumar millet dèse,
 Mest bolup kèçe kündüz oynaptimen,
 Şu millet evladimen şoxluqum bar,
 Namim hiç öçmeydu dep oylaptimen.

“Sevridin havla pişar” bir kün dèse,
 Şu kün dep uni uxlaptimen.
 Başqılar qanatlinip kètip qaptu,
 Men tèxi piyadimen, uqmaptimen.

Köz yèşim tøkilidu taram_taram,
 Menmu şu menzillerge yètermenmu?
 Ve yaki tünügünki misralarni,
 Quçaqlap ünsiz yoqap kètermenmu?

Xicalet duqmuşida turup qaldim,
 Men şuni oyliğanda çekip hesret,
 Örletti gezibimni qevet_qevet,
 Qana'et, bilimsizlik ve cahalet.

(s.39)

Uygur Ta'amliri

Ta'amlarğa xandur Uygur ta'amliri,
 Bizge şerp şandur Uygur ta'amliri,
 Xasiyet hem şipasi bar her biriniñ,
 Bizge hösün xaldur Uygur ta'amliri.

Leğmen, manta xumar boldi bir yègenler,
 Çiqti xèli “Polo piri biz!” dègenler,
 “Aşmanta” ğa qaldi aşiq meşuq bolup,
 Ta'amlardin köñli lezzet izdigenler.

Göşnan dègen ta'amlarniñ beg törisi,
 Tolğan aydek çiraylıqtur çet çörisi,
 Emdi ègiz tigip tursa aña mèhman,
 Kirip kèlur “Menmu bar” dep çöçürisi.

Uygurda bar âlemde yoq göş girdimu,
 Bazar tapti şaňxey, bèyciñ içkirdimu...
 Uzaqlardın qèrindişi samsa uniñ,
 Sorimaydu: Yaz kettimu, qış kirdimu?

Etken çayğa cür kèlidu aq nènimu,
 Bille kèlor may çeyligen qatlimimu,
 Örgilimen qaymaq salğan yutazidin,
 Bolmas uni hemme yerdin tapqilimu.

Çeynek şorpa, sampuziniñ zoqi başqa,
 Nime yetkey aççıq çüçük ügre aşqa!?
 “Hèrip èçip kelgenlerniñ çin dosti” dep,
 Dañqi ketti menperniñmu tağu taşqa.

Añligandek âlem bizdin ravabnimu,
 Kördi pütün qoydın tonur kavapnimu.
 Zix kavapni “Kimniñ?” dèse yigen kişi,
 “Uygurniñ!” dep berdi dadil cavapnimu.

Bèhi bilen kişmiş bèsip polo etmek,
 Qız meñzidek girdilerge küncüt sepmek,
 Siyadanni sèlip yaqqan aq toqaçlar,
 Hüner bizge aq nanğimu güller çekmek.

Hèyt ayemde sañza bilen öpke hèsip,
 Şu hünermu boptu yene bizge nèsip,
 Tuxum poşkal, şoylilarmu bizniñ icad,
 Şunçe yazsam quymaq, püre... qaptu èşip.

Bizniñ qolda murad tapti narin çöpmu,
 Ciq ta'amğa boldi xuruc qaymaq, sütünmu,
 Bahar kelse bağdin qızlar tèrip kèlip,
 Çöçürige qarar tapti bide kökmü.

Qelimimde miñ teripi her ta'amniñ,
 Çèkitini qoygum kelmes "Söz tamam" niñ,
 Her ta'amniñ xili tola, türi tola,
 Tegse ègiz bayrimidur ehli canniñ.

Maharetlik samsipezler sayrap turar,
 Samsipezniñ ikki qoli oynap turar,
 Uyğurlarniñ ta'amliri bergen lezzet_
 Ağziñizdin ketmey yillap, aylap turar.

(s.40)

Sèni

İkki alem içre cananlar ara tallidim sèni,
 Söydi qelbim barçe meşuqtin güzel çağlap sèni.
 Aşiqiñ yatgaymu bu zindanda sençun ah urup,
 Söymise qelbi işq rişti bilen bağlap sèni?!
 Can çiqar, çıqmas lèkin işqiñ vucudumdin mèniñ,
 Körmisem perhad kebi tağlarda yıl_aylar sèni.
 Zeynipimsen bu muhebbetni eziz bilgen ebed,
 Kakkukiñmen her baharda izdigen sayrap sèni.
 Yette qat dozaqta köysem ger sèniñ vesliñ üçün,
 Şu irurki söygünüm dozaqtimu yayrap sèni.
 Sana bergen bu köñül heq oğliniñ çin işqidur,
 Bu işqtin qayturalmas düşminim qarğap sèni.
 Mèni qiynaqlarğa basqan ehli yavuzlar bugün,
 Meşuqum, çöreñge baqqın, yüridu paylap sèni.
 Sen vapaniñ ehli bolduñ, men capaniñ bendisi,
 Şu mühebbet qildi qeyser otida tavlap sèni.
 Men emes, qedriñge zep yetken yürek milyonçidur,
 Esli men söygen şularniñ qelbidin qaynap sèni.

Ger şèhit ketsem güzel vesliñge men yetmey turup,
 Kütidu mençün şular taki esir, yillap sèni.
 Tañ bilip nurluq camaliñni toxolarmu, gülüm,
 Qiçqirar bu yurtqa her subhide miñ çillap sèni.

(s.41)

Esqatarsenmu

Köñül bersem, gülüm, axirsen maña esqatarsenmu,
 Bilip tursam xiyâliñni, yene sen qaş atarsenmu?
 Tomuzda yelpügenlerniñ arisida ecep sen yoq,
 Mèni dep qış_zimistanda yolumğa ot yaqarsenmu?
 Taraqlap ötti bir harva işikiñ aldidin tünde,
 Mèni yariñğa oxşatmay yene uxlap yatarsenmu?
 Egerde tünlikiñdin ay bolup baqsam camaliñğa,
 Şu an yaqqan çiraylardek çöçüp közüñ açarsenmu?
 Sèni körmekke teşnadur çirayliq restler, bağlar,
 Öyüñniñ tünliki tarken, qoluñ tartsam patarsenmu?
 Biri ketse, biri izdep yürer esli işiq ehli,
 Közüñdin kün neri bolsam, mèni izdep taparsenmu?
 Şayatun keynige kirsem, hesetxurlarğa hemdemsen,
 Mèni çap dep eger düşmen qiliç berse çaparsenmu?
 Söyer bolsañ, maña vapani iltipat qilgin,
 Vapa dèvanisi dep ya mèniñdin sen qaçarsenmu?

(s.42)

Kakkuk

Bolamdim aşiqi yariñ işqini bilmisem, kakkuk,
 Küylirimni küyliriñge cor qilurmen ölmisem, kakkuk.
 Çèçek açmas muradım bu visalsiz ikki dunyaliq,
 Sègingan meşuqumni ger quçaqlap söymisem, kakkuk.
 Cehennem bolsimu meyli, şu həcran otida köydüm,
 Muhebbet ehli xop körmes şu otta körmisem, kakkuk.
 Nigar dep keçkili candin qeliç aldida teq turdum,
 Bèşimda uşbu qismettin sözüm ciq sözlisem, kakkuk.

Ġèrip men sen kebi yalguz, nigarim unda yiglaydu,
 Nigarim kulsidi kaşki, özüm ger kulmisem kakkuk.
 Cudaliqqa sükut eylep, umud ehli bilen turdum,
 Nigarğa yetkili bolmas, şu halğa könmisem, kakkuk?

(s.43)

Yiraqlarğa Ketme, Ezizim

Yiraqlarğa ketme, ezizim,
 Yıraq yerniñ teşvişi tola.
 Yaxşı emes ayrılıp yaşaş,
 Ayrılğanniñ közyèşi tola.

Yiraqlarğa ketme, ezizim,
 Baralmaymen keyniñdin izdep,
 Yıraq yerde sini düşmenler,
 Azduridu aşiqiñ biz dep.

Yiraqlarğa ketme, ezizim,
 Yıraq yerdin kelmikiñ testur,
 Ġemliriñde miniñ bu köñlüm,
 Sen kelgiçe tiniç emestur.

Yiraqlarğa ketme, ezizim,
 Baralmaymen yolliri yıraq,
 Çüşlirimge kirginiñ bilen,
 Oyğansam yoq uñumda biraq.

(s.44)

Yârimğa Mektup

Kèler bolsañ, bugün kel yârim,
 Tañla kelseñ, bu çirayim yoq.
 Ömür qançe uzun bolsimu,
 Yaşliq digen bizde da'im yoq.

Arisida yigit_qizlarniñ,
 Bütün kelgin ete cayim yoq.
 Tenhaliqqa könmeymen emdi,
 Ketti künler yanda yayrim yoq.
 Men taqetsiz tuğuluptimen,
 Köp taqetke iqtidarim yoq.
 Bu cahanga sèni dep keldim,
 Sen bolmisañ ètibarim yoq.
 Tañla körseñ tanarsen belkim,
 Undin özge mende vayim yoq.
 Qandaq kirey bağlarğa yalguz,
 Cennetkimu sensiz rayim yoq.

(s.45)

Oxşaymiz

Uluqliqta insanlar ap'aq nanga oxşaymiz,
 Biri tiken, miñi gül, gülistanga oxşaymiz.
 Xuşallıqı alemniñ törilidu bizlerdin,
 Kümüş dèseñ kem bolur, altun kangä oxşaymiz.

Seyyarimiz bir bizniñ, üstimizde bir quyaş,
 İkki dünya ayrılmas qedirdanga oxşaymiz.
 Köñüllerdin köñüller içken suni oxşitiş,
 Durus bolsimen deymen; xuddi balğa oxşaymiz.

Tañ atquçe kün pètip, biz bar yerde gugum yoq,
 Ruksarimiz aydin uz, yaqqan şamğa oxşaymiz.
 Hörmet bilen izzetni baylıq deymiz bihèsap,
 Tesvirliseñ, taci bar xuddi xanga oxşaymiz.

Yapriqimiz, gülimiz bu alemni bir aldi,
 Derex dimeñ, yaq tèxi yèşil talğa oxşaymiz.
 Orun bermes sehvenge insanlarda seltenet,
 Yaxşılarga yaraşqan şerepşanga oxşaymiz.

Bir qetridin yaralduq, muhebbettin taralduq,
 Yiltiz tartip ünsün dep çaçqan daña oxşaymiz.
 Çolpanliri tümenmiñ, tumar assa erziydu,
 Camalığa alemniñ çekken xalğa oxşaymiz.

Biz bolumiz eñ aval yer yüzini oyğatqan,
 Tilsimlarniñ közide süzük taña oxşaymiz.
 Nede bolğay alemde xeterlerdin xali yol,
 Deryasida hayatniñ aqqan salğa oxşaymiz.

İnsan digen illetsiz bolmaydiken şundimu,
 Birlirimiz nuri yoq guva şamğa oxşaymiz.
 Birlirimiz miñ epsus, qana'etni bilmeymiz,
 Payda_nepniñ aldida çoñqur haña oxşaymiz.

Keçür bizni gül_giya, keçür bizni ka'inat,
 Bizde bahar, bizde qış_qehritanga oxşaymiz.

(s.46)

Emma

Yoğan hoylañni maxtaysen, körünmeydu anañ, emma,
 Anañ yoq hoyliğa esla yaraşmaptu barañ, emma,
 Pişursañ tutsimu qaymaq goya nandek qèlinliqta,
 Anaña bermigen süttin razi emes kalañ, emma.

Anañ qanmay turup çayğa, korañ tège darañlaydu,
 Anaña aşmidi çaynay dise, unda şamañ, emma.
 Anañ yoq hoylidin xuşken ecep köñli ayaliñniñ,
 Momam! dep yığlisa, undin tayaq yeptu balañ, emma.

Cèdelge aylinur söhbet sèniñ cozaña her da'im,
 Anañ namığa yötkelse arañlarda parañ, emma.
 Kèlinler muz çiray bolsa, huzur herdem kipenleglik,
 Şuniña köñli köngen er emes sağlam sarañ, emma.

Yayaq keldi, yayaq ketti sèni her körgüs kelse,
 Anañni sörimey sundi balañ çüşken çanañ, emma.
 Öyüñde qışliri bezen goya qışlaqtiki qoydek,
 Cimi yurt közi şahittur, uniñ üsti yalañ, emma.

Ayaliñ cismida altun bilen etles yalildaydu,
 Anañ üstige zen qoysaq, şu an çandi çalañ, emma.
 Qolum_qoşniñ üçün çıqmas seniñdin bir ğulaç arqan,
 Anañniñ boğçisin çègmek üçün teyyar tanañ, emma.

Puşaymen aylinur tañla diliñda bir carahetke,
 Tümen epsusta qaqşaysen, saqaymas u yarañ, emma.
 Balam, dep boynıǵa alǵan köyümçanlarǵu köp bizde,
 Anam! dep baǵrini yaqqan kişi bizde şalañ, emma.

(s.47)

Bir Kuni

Balañ azsa ah urma yol tapidu bir kuni,
 Aman bolsa ularmu pul tapidu bir kuni.

Xata basqan qedemler qaldurǵanda qedemdin,
 Özi mañǵan çatqalǵa ot yaqıdu bir kuni.

Gedenkeşlik hiçkimdin udum emes ularǵa,
 Özi kilip aldıñǵa gep açıdu bir kuni.

At bolǵıçe asavtay heryan çipip baqmamdu,
 Ularǵımu bu dunya yuk artıdu bir kuni.

Aqni çekken aǵzida otup epsus puşayman,
 Qarap ular keynige uh tartıdu bir kuni.

Bugun patmay yurgenler koçılarda tun boyı,
 Çillisimu koçılar cim yatıdu bir kuni.

Teyyar toqaç qoluñdin yevermeydu ularmu,
Özlirimu un tartip nan yaqıdu bir kuni.

Bu âlemde her işniñ sa'iti bar vaqti bar,
Xuddi sendek öy tutup öyy qaqıdu bir kuni.

Könduridu bu cahan talay işqa ularni,
Ular çapqan östeñde su aqıdu bir kuni.

Biz oynığan nuruzni bizdek oynap ularmu,
İzimizda ilgirlep at çapıdu bir kuni.

Pışaneñge asmandin illiq quyaş nur çaçsa,
Yurikiñge balañmu nur çaçıdu bir kuni.

Sen atañni anañni ötken bolsañ ezizlep,
Oğul_qizniñ ustuñge ton yapıdu bir kuni.
Şu işlarni körülmey ölup ketseñ amal yoq,
Hayat bolsañ meydeñge gul taqaydu bir kuni.
Yaman diseñ balañni kim biridu yaxşını,
Hazir yaman bolsimu esqatıdu bir kuni.

(s.48)

Ürümçi

Hozoruñda birmehel yurup qayttim Urumçi,
Yaxşılardin_yaxşılıq körup qayttim Urumçi,
Yamanlardin köñlum geş bolup qayttim Urumçi,
Yançuqlurum bek baldur qurup qayttim Urumçi,
Bir işlarğa özümçe kulup qayttim Urumçi.

Maxtıǵanlar köp sini, menmu şundaq maxtaymen,
 Maxtimisam qandaqçe heq ademge oxşaymen,
 Bu nezmemde velikin keçmişimde toxtaymen,
 Yoşurmaymen körgenni yalǵan gepni qoşmaymen,
 Gâh talada, gâh öyde qonup qayttim Urumçı.

Tosivilip ötkuzmey bosuǵañǵa barganni,
 Sende kördüm serepke maşinini salganni,
 Ançe_munçe su purküp talay pulni alganni,
 Èytqan bolsam öleymen bu toǵrida yalganni,
 Dert_elemge şu sevep tolup qayttim Urumçı.

İkki minut su çıçip, töt şılanka töt yaqtin,
 Boldi qildi çiçişni, su çuşkiçe töt çaqtin,
 Derizler tosaldi èqip çuşken patqaqtin,
 Desmanlanmay şupti çıqip kettüq qapqaqtin,
 Maşınamni men şundaq yuyup qayttim Urumçı.

Mehmanxaneñ köp èken, kirip keldim birige,
 Xaltam bilen boǵamni artip ikki mürige,
 Mulazimlar hömaydu yoluqqandek borige,
 Homaysimu men dötmu çiqiptimen törige,
 Silkividi numusqa ölup qayttim Urumçı.

Kütkiçiler bir addi xadim emes nan èken,
 Zakunkuşup yeñmek tes, mutihemken qan iken,
 Bizdeklerge çirayi xuddi qattiq nan iken,
 Çet'ellikke erkileş emma şerep_şan iken,
 Şuña sende töt künla turup qayttim Urumçı.

Her doqmuştı cerimaneñ ötüp ketti cinimdin,
 Qurban boldı on koy pul, her doqmuştı yinimdin,
 Ketken pulum köp boldı sende yigen ninimdin,
 Pul muhimken davlidin, disem aldı gilimdin,
 Men siniñde akamni tunup qayttım Urumçı.

Suzuk iken siniñde sodigerniñ çirayı,
 Bilim emes kiyimken ayallarniñ xiyâli,
 Bezi birler nep uçun bolup qaptı sevdayı,
 Nepsiz gepni ańlısa öçidiken çirayı,
 Ciq gipimni diyelmey qoyup qayttım Urumçı.

Èş putturmek iken sende sovgat parisiz,
 Sovgat almay barganlar yanidiken çarisiz,
 Didi biri, quruq qol miñip bikar harisiz,
 Sini qaçan körermen carahetsiz, yarisiz,
 Sığinganga men sini toyup qayttım Urumçı.

(s.49)

Mendın Bizar Bolma Aldırap

Pesli bardur qızıl gülñiñmu,
 Èçilmaydu qış_yaz her küni,
 Mendin bizar bolma aldirap,
 Esqatarmen saña bir küni.

Taş emesmen taşlap kiterge,
 Qedirleymen qedrimni bilseñ,
 Söymiseñmu yâd itip yurgin,
 Eslep qoyğın xiyâllar sürseñ.

Qismetlerge tolğan alem bu,
 Körmigenni kürersen tèxi,
 Beñbaşlıqta taşlap ketkenni,
 Eldin izdep yürersen tèxi.

Nur tileymen eqil küzüñge,
 Aqillardek yaşıgin yayrim,
 Kirek bolsa saña vapadar,
 Mendin yiraq qaçmıgın yayrim.

(s.50)

Ademdek Yaşa

Qalmisun iziñdin hayvanniñ izi,
 Agâh bol, âdemsen, âdemdek yaşa.
 Pul tapsañ bolmaysen teñriniñ özi,
 Agâh bol, âdemsen, âdemdek yaşa.

Xiyânet bar cayda diyanet yoqtur,
 Diyanet bar cayda cinayet yoqtur,
 Yaxşiniñ namıga qiyamet yoqtur,
 Agâh bol, âdemsen, âdemdek yaşa.

İt yürgen godañni egiydu qağa,
 Godañğa ugenseñ ğulaysen ğargğa,
 Mel'unğa dost bolsañ yiqinsen yargğa,
 Agâh bol, âdemsen, âdemdek yaşa.

Ger bir kun turmisa nepsiñ solaqta,
 Dert tartar vicdaniñ her kun soraqta,
 Qurut bolup qutrima, körungen qatqa,
 Agâh bol, âdemsen, âdemdek yaşa.

Ecri yoq insandin qara yer yaxşı,
 Qedri yoq mehmandin qelender yaxşı,
 Emestur dostuñdin dur, göher yaxşı,
 Agâh bol, âdemsen, âdemdek yaşa.

Öyüñniň çaşqini, tağlarniň şiri...
 Hayvan u, paylaydu birini_biri,
 Hayvansen şulardin bolmisañ niri,
 Agâh bol, âdemsen âdemdek yaşa.

Bir keldiň bir kettiň âlemde yoqsen,
 Teqdirde be'eyni ètilgan oqsen,
 Yurseñmu gâhi aç, gahida toqsen,
 Agâh bol, âdemsen, âdemdek yaşa.

(s.51)

Risturan

Bizge sen'et soruni tipip berdiň, risturan,
 Naxşinimu del özüň iytip berdiň, risturan,
 Uzap turdi her qisim toy_tokunler hecepmu,
 Nan_toqaçni sen özüň yiqip berdiň, risturan.

Zamanivi turmuşniň muşu didiň, risturan,
 İşikni sen başlap, içip berdiň risturan,
 Xuşalliqiň az emes bizge bergen, elvette,
 Geçliknimu velikin tipip berdiň, risturan.

Buzup çaçti beziler sendin çiqmay kun boyi,
 Dolisiğa urğançe qèqip berdiň, risturan,
 Egiz aqsa xoş bolduň, iriqida exlaqniň,
 Süzük sudek sen uni kiçip berdiň, risturan.

Silip qoyduň bes_beske heddidin aşti heşemet,
 Çaçmiğanni sen özüň çèçip berdiň, risturan,
 Bahasidin qorqimen pukeydiki miliñniň,
 Bir koyluqni beş koyğa sitip berdiň, risturan.

İçidiğan bulup qaldi çokanlarmu hiyiqmay,
 İçelmise, temini tètíp berdiñ, risturan,
 Sözlighiniñ guzellik, közliginiñ tamam pul,
 Yamañimu cinçıraq yiqip berdiñ, risturan.

Yoli bargu her işniñ, çatqal saña ne hacet,
 Çişniñ bilen üçkeñni çıqip berdiñ, risturan,
 Uxlimaysen pul uçun, bayvetçiler işrette,
 Atilirini tun boyi biqip berdiñ, risturan.

(s.52)

Bermiseñmu Berme Qiziñni

Şehrimizde bir toy buzuldi,
 Muhebbetke ünüp şum tiken,
 Bermes boptu qizniñ anisi,
 Sevep yigit sehraliq iken.

<<İcad>> qiptu uqsam şundaqlar,
 Sehraliqni dañgal digenni,
 <<Keşip>> qiptu yiza sehrani,
 Âdem turmas cañgal digenni.

Tekti esli bu şeherniñmu,
 Çöl idiğu cañgal idiğu,
 Eslep baqsun aşu xènimlar,
 Bovisimu <<Dañgal>> idiğu.

Şeher bolay dep qaldi yèza,
 körmey turup cañgal dimigin,
 Bermiseñmu berme qiziñni,
 Sehraliqni dañgal dimigin.

(s.53)

Öz Yariñ

Özge bağqa köz salma, öz bəğinda gülzariñ,
 Nime teşviş âlemde, tursa yanda öz yariñ,
 Aşnañ saña aş bermes, qazinida vapaniñ,
 Ağirip qalsañ pervane, tursa yanda öz yariñ.

Piçaq kesse quluñni, hiçkim undaq tañalmas,
 Tiken kirse putuñğa, hiçkim undaq alalmas,
 Yölep yürer bir ömür, bolup qalsañ mañalmas,
 Nicatlıq bar sen üçün, yağqan şamda öz yariñ.

Çinisidin ilğaydu, qiymisini çinneñge,
 Aç qalğanda biçare yariñ bille çıqqar tilemge,
 Bay bolğanda yatquzur aval sini gilemge,
 Tolğınise rahette, oyğantqanda öz yariñ.

Yügürüp çiqar aldiñğa, qaytip kelseñ seperdin,
 Èsilidu boyniñğa yariñ, aman kelseñ xeterdin,
 Yaman kün yoq âlemde, yârsız boytaq üterdin,
 Tünep çiqar sen bilen, eske tamda öz yariñ.

2.2. Şiirlerin Türkiye Türkçesine Aktarması

(s.1)

Bir Gelsen

Böyle yalnız kalır mıydım, bir gelsen,
Tenhaya gizlenir miydim, bir gelsen?
Gelip geçene yetimler gibi imrenip,
Ağlayarak bakar mıydım, bir gelsen?

Sen oldun bana ay yıl saydıran,
Allah bizi çift olun diye yaratmış,
Haber vermeden yollarına baktıran,
Seni namert sanır mıydım, bir gelsen?

Ayaklarıma diken battı almazsın,
Hiç olmadı, bir mektup da yazmazsın,
Bir gelseydin vebalime kalmazsın,
Sana mektup yollar mıydım, bir gelsen?

(s.2)

Tatlı Düşlere Dalıyorum

Tatlı düşlere dalıyorum senden yana sevgilim,
Belki şöyle olmuş seni düşünüp yatınca,
Yanıyorsam ateşinde seni düşünmeden olur mu?
İkimize değil mi ki araba başka at başka?

Gördüklerim benzemez gerçekteki işlere,
Geziyormuşuz buluşup bostanlarda her günü,
Her günkü güzellik bizim için dünya malına değer,
Çekilmez mi bu şekilde hasretin gelmesi?

Fakat hicran darağacına her ikimiz asılı,
 Duyulmaz ki şikirtısı hasret kaldığımız kavuşmanın,
 Gelenlere anlatamıyorum hicran denen nasıl iş?
 Yok mu tümü, ikimizde de örneğin!

Kalırız ikimiz kıyamette kavuşmaya,
 Yanıp tutuşarak gezdiğim gider mi ki boşa?
 Yandığım yok senden başkasının ateşinde,
 Sen olmasan da yanımda çıktığım yok avlanmaya.

Sebebini bilmem, yazdığım mektup ulaşmamış,
 Düşüp gitti ihtimalle düşmanların eline.
 Hicran yine büyüdü, gitti vuslat uzaklaşıp,
 Su girmiş gibi sevgi evimizin temeline.

Ağlayarak atar yürekler o vuslata erinceye dek,
 Gençler anlayın hicran denen işte bu!
 Tatlı düşlere dalıyorum şu hicran sebebinden,
 Değişmedi, başkasına yine görsem yine bu!

Yazları canlıyım, ateşlerinde ölmedim,
 Olsun yârim senin için yine yanarım.
 Çevrilmez mi bu hicran bir kavuşmaya, söylesene?
 Ne zamana dek, senin için tatlı düşlere dalarım?

(s.3)

Kötü Oldum

Buğdayını saçırıp kötü oldum,
 Odununu yarıverip kötü oldum.
 Sağayım desen sığır oldum senin için,
 Ayaklarımı geriverip kötü oldum.

Kaşı desen okşayıverdim sırtını da,
 Çayına ekmek banıverip kötü oldum.
 Kendimde olmayan unu elden isteyip,
 Sana bulamaç karıştırıp kötü oldum.

Koyunların doğurmayınca benden bildin,
 Sana kavun dilimleyiverip kötü oldum.
 Yaz sıcaklığında seni yelpazeleyip elim yoruldu,
 Buz gibi ayran yapıverip kötü oldum.

Kim verdi bana böyle uşaklığı,
 Köpeklerine bakıverip kötü oldum.
 Çamaşırını yıkayıversem teşekkürün yok,
 Kilimlerini çırpıverip kötü oldum.

“Oh oldu” diye düşmanlarım sevindiler,
 Sana ceviz kırıverip kötü oldum.
 Döktüğüm ter boşa gitti rüzgâr gibi,
 Sana itibar verip kötü oldum.

(s.4)

Olsun

Gül isen güle ait kokun olsun,
 Filiz gibi üstünde tohumun olsun,
 Misaldir, çalışkan bal arısı,
 Göl isen yüzecek balığın olsun.

Gökte ay ol, güneş olamazsan,
 Sıcaklığın olmasa da ışığın olsun,
 Gökte ay olsan unutma yeri,
 Zengin olsan aklında çarığın olsun.

İnsana kötü gün yoktur dilenip yemekten,
Bundan da güzel dileğin olsun.
İnşallah zengin ol, zengin olamasan da,
Buğdayın olmazsa da darın olsun.

İnsanın önü gül, ardı dikendir,
Şu sebeple arkada kulağın olsun.
Dostuna vermeye yüreğin hazır,
Düşmana elinde boyan olsun.

Borçtan uzak dur, atanın yolu,
Binmeye ümitler ulağın olsun.
Değersiz kalanın günü kıyamet,
Su olursan akmaya arığın olsun.

Dilinin dizgini, başının bahtı,
Kazanın olmasa kapağın olsun.
Kahramana her şeyden çok uyanıklık kıymetli,
Gündüz de yakacak çıran olsun.

Ayıp, insana utançtan ölmek,
Bilincin gitse de nefesin olsun.
Ömrünce kopmayan minare olsan da,
Yanında ayrılmaz dayanağın olsun.

(s.5)

Gel Deme

Gel deme, gönlüm seni sevmeyene gel deme,
Ayda yılda bir gelip görmeyene gel deme.
Yandığının gönlü nerde, kıskanma bilmeden,
Dört yanında tutuşup yanmayana gel deme.
Sen vefayı türkü yapsan eş olur mu, vefasız?
Sözlerine o sebeple alışmayana gel deme.

İyilik görmez kişi, sevmeyen yâre yalvarıp,
 İyi yârin değerini bilmeyene gel deme.
 Ah edip gezme cahil, giden yârin ardından,
 Yürü dediğinde seninle yürümeyene gel deme.
 Döndüğünde aladoğan dönmeden aslına yine,
 Sen dururken başkalarına seslenene gel deme!

(s.6)

Sizler İçin Şair Oldum

Bu dünyaya Tanrının saçtığı sıradan bir tohumum,
 İhtimal ki, insanlığın yaratıldığı günden beri çiftçiyim.
 Kalemelerim ömür boyu anılara kul,
 Demek önce sizin için şair oldum.

Hayallerim gezer, dolaşır mahalleleri,
 Bilmezsiniz, evinize her gün misafirim.
 Gizleyemem yüreğimi, bilmek isteyenler gelse,
 Şiarım o susayana su, açlara ekmeğim.

Faziletli analara olgunluk derim,
 Lakin kendim dindarlıkta herkesten hamım,
 Arzum var dermanım yok bunun için sizleri,
 Tasvir edemem affedin herkesten eksliğim.

Tandırlarda pişesim gelir, sizler ekmek pişirirken,
 Nerede olsam sizler ile bir can, bir benim,
 Hiç inanmam, ılık var deseler yazdıklarımda,
 Lakin kendim, sizler için yakılan ışığım.

Sizlerin yaptığı yemekleri edemem tasvir,
 Gençliğimde defalarca hasrette kaldım,
 Sırrı şu ki başkalarının övdüğü şairliğimin,
 Ben, ilhamı sizlerin pişirdiği ekmekten aldım.

Yuvasından uçan kızlar ana olacak,
Onun için kızım şerefine şölen yaptım,
Seç deseler bu dünya hediyelerini,
İlk önce annelere alkış tutarım.

Anneler olmadan şansım da varlığım da yok,
Sizler ile boy atıp gelişmişim,
Yapıverdik aziz annelerin “Yapma” dediklerini,
Gizlemem her gün şaşırp her gün dönmüşüm.

Susadığımda anamın tuttuğu kupayı görsem,
Defalarca su içmeden de suya doydum,
Bir tel saçı yanıp giderse sıcak tandırda,
Dayanamayıp ben de o an yanıp tutuşmuşum.

Kahramanlığın sizin verdiğiniz kılıcı ile,
Sayısız cefalı sıkıntıyı yola attım,
“Nasıl güzel buldun?” diye suale ne hacet,
Çünkü sizlerin bana yürü dediğiniz yolda yürüdüm.

Anaların düşmanı yok şeytandan başka,
Gerekirse toplantılarda ahşabım, tuğlayım.
Tebrik ederim ellerden önce bayramınızı,
Çünkü aslında sizler için şair oldum.

(s.7)

Babandan Şaşma Yoldan Şaşırsan Da

Babanın adını yazmıyorsun tuhaf,
Mektup yazsan da senet yazsan da,
Şaşmak olmaz yol alsan böyle,
Babandan şaşma, yoldan şaşırsan da.

Çocuğunun düğününe yazmışsın davetiye,
 Aslına baktım yine o illet,
 Unutmuş değil ezelden dostum,
 Atanın ismini bizim bu millet.

Defterin kapağında yalnız kendi ismin,
 Vah, acayip iş yapmışsın babası yok gibi,
 Kalem unutsa babanı daim,
 Olur musun kendin, babandan ulu gibi?

Atalar ismini yazmalısın önce,
 Ak süt gibi kâğıda yaz derse bir yazı,
 İsminde atalarının ismi eklensin,
 Doludur tezkiren onunla sadece.

Çocuğun da yapar yetişir bir gün,
 Senin yaptığın hatayı senin gibi aynısını,
 Atamız var bizim, dünyaya hiç kimse,
 Atasız gelmeye değildir, kadir.

(s.8)

Mektuplarımı Atma

Mektuplarımı atma,
 Mektuplarımda benim kaderim var,
 Atarsan yine yazarım,
 Senden başka nerde yârim var?

Gösterme düşmanlarıma,
 Atma ateşe ya da telaşla,
 Anlamasan da değerimi, olsun,
 Emeklerimi boşa çıkarma.

Mektuplarımı atma,
Atarmış gibi ekşi elmayı,
Ben de dalda yetişirim, yine.

Atsan da kalırım,
Atmış gibi taşı dışarı,
Sana bu kadar ağlamaz idim,
Aşkın beni koydu belaya.

(s.9)

Gönül Filizlensin

Sevileni öpüver sende gönlü kalmasın,
Bir öpüş de ganimet, olsun ister doy ister doyma,
Buna bile ermeden gidenlere az dersin,
Dudağın öpsün de gönlünün sevmediği anlaşılmasın.

İnsanlık sayılmış böyle yumuşak gönüller,
Kolay iş mi birine uzatıvermek yanağını?
Öpüversen bir defa tuhaf olmaz zavallı,
Oluverse sürmüş gibi bu cihanın keyfini.

Tavaf etmek de o sana, sevap işlemek de o sana,
Zengin olmuş gibi seninle unutmayacak ölene dek,
Gönül dediğin ezelden filizlenmek için yaratıldı,
Acele etmez dolayısıyla sevmeye, öpülmeye.

Dolanıp gezen birinin gönlünün kalması kötüdür,
Gönül denen kırmızı gül; koparmadan koklayıver,
Unutmamış deyip kalsın günün birinde uzakta,
Yazanlarla selam söyle, gelenlerden soruver.

(s.10)

Birer Tanıdık Olmasa

İş bitirmek zor, birer tanıdık olmasa,
Koşuluyor şarta şart, birer tanıdık olmasa,
Ekleniyor derde dert, birer tanıdık olmasa,
Ağlamak var defalarca birer tanıdık olmasa,
En iyisi rahat git, birer tanıdık olmasa.

Oluverdi memurlar işi parasız yapmaz,
Kıpırdamaz az paraya, uğursuzluk bizi basar,
Arka kapı açmazsan kolay iş de olur zor,
Onun için tanıdık ararız, dolaşp aşağı yukarı,
Bitiririz para ödeyip birer tanıdık olmasa.

Tanıdıkları olanların çocukları memuriyette,
Yakınları olmayanlar kaldı yıllarca bir kenarda,
Yasa, senetler yok değildir elbette,
Senet kalmış bir tarafta, iş bitiyor tenhada,
Kötü imiş yalnızlık, birer tanıdık olmasa.

Görür görmez doktorlar,” Hastanede yat” diyor,
“Yetişmiyor para” dersem “Evini barkını sat” diyor,
Bir şeytanım fısıldar, “Restorana çek” diyor,
Gönlüm amma iyisi mi birer tanıdık bul diyor,
Başka çare yok yalnız birer tanıdık olmasa.

Tanıdık gerek çok işte, ticarete, seferde,
Tanıdık bildik olmasa hayatın da tehlikede,
İşçi olup fabrikaya evrakları verirken,
Borç alarak bankadan yahut hazır ederken,
Kar etmiyor ak senet birer tanıdık olmasa.

Bildik dediğın tanıdığın olursa yumuşatırmış sert de,
 Çevirerek tatlıya düzeltirmiş acıyı,
 Yakınları aşağıya düşürürken patronu,
 Gam basınca tanıdığın alıp gelir neşeyi,
 Koşturursun haftalarca birer tanıdık olmasa.

Akıllıca alamadım bir belge çocuğuma,
 Geçti gitti dokuz ay kuru gittiğim selama,
 Para koysaydım ayrılık yeter imiş kaleme,
 Tuz serpmiş gibi olmazdı iyileşmeyen yarama,
 Ne yardım ne de medet birer tanıdık olmasa.

Birer tanıdık olmasa dış ülkeye gitsen de,
 Garipsin, muzdaripsin para harcamayı bilsen de,
 Endişe ile yaşarsın etli pilav yesen de,
 Tanıdığına yeter mi birer patron tutsan da,
 Gider senden saltanat birer tanıdık olmasa.

Bir şehre bir gün giriverdim oynayarak,
 Şaştım kaldım birer tanıdık olmayarak,
 Sersemledim, yabancı görüldüm, saraylardan kovularak,
 Emin oldum hapislerde yanımda param koruyunca,
 Oluyormuş çok da çirkin birer tanıdık olmasa.

Ya benim tanıdığım veya onun tanıdığı,
 Mühim imiş itibarlı birer tanıdık oluşu,
 Birçok dertten kurtarır tanıdığın desteği,
 Fakirin de azaldı, ona cep açışı,
 Hazır imiş kabahat birer tanıdık olmasa.

Tanıştırıştan “Tanıdık” daha iyi oldu,
 Gölgesi olmayan ağaçtan kamış daha iyi oldu,
 Tanıdıkları yâd edip durmak daha iyi oldu,
 Yırtığımı onaran yama iyi oldu,
 Bitiriyordu, beni yiyip birer tanıdık olmasa.

(s.11)

Gideceksen Vedalaşmadan Gitme

Geldiğinde karşılanıp gelmiştin,
 Gittiğinde “Vedalaşmadan” demeden gitme.
 İyi zamanında, iyi yârini,
 Ayrıldığında günahkâr etme.

Benden geçmiş günah severlik,
 Yok değildir, sende de belki,
 Üzülünce gereklidir, düşünmek,
 Kendi kendine her kimse önce.

Çekilmesin, ayrıldığımızda biz,
 İyi geçen günler cezaya.
 Namertliktir, elveda demeden gitmek,
 Uğrayınca sevgi kazaya.

Sert kapatma çıktığın kapıyı,
 Geri dönüp geliverirsin,
 Söylediklerim doğru mu yanlış mı,
 Bir gün gelir anlarsın.

(s.12)

Ömür Dediğin

Kıyaslarsan ömür dediğin benzer,
 Atalarının atlanarak çıktığı sefere,
 Seferlerde yarı yolda durur,
 Kâh rastlasa beklenmeyen tehlikeye.

Durağı yok, salonu yok, sazi yok,
 Ömür dediğin istekle söylenen şarkıdır.
 Lakin yabancıların yüreğine uymazsa,
 Öyle şarkı söylemese iyidir.

Ömür dediğin büyük derya güya,
 Akıp gider, kâh duru kâh çamurlu suya,
 Çamur da olsa bazılarının suyu var,
 Bazılarının bir ot bitmez çorak yer.

(s.13)

Affedin, Onlar Da Ana Olacak

Kız dediğin geçmez, sonsuz bekleyip,
 Affedin, onlar da ana olacak.
 Gezmezler görünen dalı sallayıp,
 Affedin, onlar da ana olacak.

Her şeyden onlara sevgidir, aziz,
 Yolları bunun için inişli yokuşlu.
 Onları azdıran aslında siz, biz,
 Affedin, onlar da ana olacak.

Birileri aldanıp kelebeklere,
 Varsa da varmıştır, zamansız ere,
 Göz dolar sebebi yaldıza, mücevhere,
 Affedin, onlar da ana olacak.

Ayda da leke var, onlar da aydır,
 Onlar da daha dün doğmuş tay mı?
 Üzerse çekmeyin onlardan kaygı,
 Affedin, onlar da ana olacak.

(s.14)

Yâdımızda Olsun Analar

Beşiklerde ananın salladığı,
 Bizler, dostum seçen değil miyiz?
 Ağzımıza ana sütünden,
 Ana sevgisi akan değil midir?

Hastalandık, ak ekmekle okuyup⁴,
 Bağrı yandı, gözleri dolup,
 Gündüz sevip gece kucaklayıp,
 Bize böyle bakan değil mi?

Biz yemesek kendi yemeden,
 Aç gezse de açtım demeden,
 Biz giymesek kendi giymeden,
 Yokları arayıp bulan değil mi?

Yâdımızda olsun analar,
 Düşüncemizde dursun analar,
 Sonsuz rahat görsün analar,
 Onlar ki cefa çeken değil mi?

⁴ Nazar Töreni

(s.15)

Dilencileri Azarlamayın

Dilencilere kaş çatmayın,
 Dilencileri kötülemeyin,
 Her gün versem her gün geldi diye,
 Dilencileri azarlamayın.

Yetimler özler, yazı baharı,
 Yalın ayakla adımlarlar karı,
 Şaşırmayın kismetlerine,
 Kaderdir, öyle yapan onları.

Taştan serttir, fakirin günü,
 Bizler bakmasak kim bakar ona?
 Ama âcizin koruyanı yok,
 Boş dönmesin uzanan eli.

Gelmez sanmayın o günü bize,
 Kader bakmaz âcize, azize,
 Dünyayı akıldan çıkarmak kötü,
 Gezmeyin el uzatıp daima yükseklere.

(s.16)

Âşıklara Altın Söz

Âşık olsan adanmışçasına ol,
 Kızıl güle yanmış gibi bülbül.
 Âşık denen aşksız olmaz,
 Sevgini şaşırtmasın pul.

Derdi çoktur, dilberi olmayanın,
 Koparıp koklayacak gülleri olmayanın.
 Bu dünyanın çekiciliğini bilersen,
 Sevgisinde âşık ile maşuğun.

Âşıklara altın söz imiş,
 “Sadakati cevher bil” demek,
 Söyleyenlere göre sadakat olmadan,
 Sevgi bağı ne zaman çiçeklenir?

Dayanmak gerek meşakatlere,
 Vefa gerek muhabbetlere,
 Maşuğunu sevemesen de,
 Ağlama çektiğin dertlere.

(s.17)

Gel

Gelirsen şimdi yar, gitmeyecek olup gel,
 Hiç olmazsa bir akşam kalacak olup gel,
 Yaratıldık, vefadan şüphelere ne hacet,
 Candan geçen de benden geçmeyecek olup gel.

Mendil olsun elinde gözyaşını silmeye,
 Beni aldatıp yalandan aş yapmayacak olup gel,
 Birlikte aştığımız derenin hikâyesi unutulmaz,
 O günleri ta sonsuza dek hatırlayacak olup gel.

Birlikte saçıp tohumu tarlasına birliğin,
 Birlikte harmanları toplayacak olup gel,
 Gözyaşlarını kim sever, sevinç bizde çok olsun,
 Altı gülüp bir ağlayıp susanlardan olup gel.

İnsan denen dünyaya dert çekmeye gelmedi,
 Allah için dert çekmeyecek olup gel,
 Ne zamana kadar yürürüz biz de Kakkuk ile Zeynep gibi,
 Düşmanın attığı taş yetmeyecek olup gel.

(s.18)

Korkuyorum

Sen iyisin dünya ama şeytanlarından korkuyorum,
 Günahsız bağlayan organlarından korkuyorum,
 Kurusun gördüğüm günüm şu ak ekmeklerinden ayrılıp,
 Düşünsem bazen aç kaldıklarımın korkuyorum.

Verdiklerin üst üste beni hayran eyledi,
 Vermeyenin aksine can alanlarından korkuyorum.
 Bitsin gördüğüm gün şu ekmeklerinden ayrılıp,
 Düşünsem bazen aç kaldıklarımın korkuyorum.

Ne belalar çoğalır, kimleri tehdit ederek,
 Gündüzünde kaygı çekip akşamlarından korkuyorum.
 Gecelerinde tilki gezse, gündüz halka karışıp,
 Kurt yok diye övünme, ormanlarından korkuyorum.

(s.19)

Yarın Eğer Yaşıyorsam

Uçurum der, yarım asrını,
 Yürümüşüm, demek, ben yokuş aşağı,
 Atımı salınca altmışa doğru,
 Hatırladım bir işi hatırdı.

Arzulardaki gibi olur mu hayat,
 Kim bilir sonumuz nerede?
 Yarın eğer yaşarsam,
 “Elveda!” derim bugün yere.

Ya ben önce ya sen sonra,
 Göz yumacağız hemen bir gün,
 Gözyaşı var dünya dediğinin,
 Şart koşmazlar, sonsuz sevinci.

Affet beni, affettim ben de,
İyi kötü demiş olsak da,
Bu dünyadan öyle gidelim,
Önce nasıl yürüdüysen.

Önce gidersem elveda dostum,
Geride kalırsam razıyım senden.
Vedalaşayım giderken öpüp,
Öpemezsem incinme benden.

(s.20)

Rozi Seyit'in Tuttuğu Kalem Elimde

Altın düğme olmasa da kaftanımda,
Rozi Seyit'in tuttuğu kalem elimde,
Ayrılamam düşümde ve gerçeğimde,
Rozi Seyit'in tuttuğu kalem elimde.

Çiftçiden yana çeker durur kalemim,
Tarlalara çeker beni adımım,
Sadece kâğıt, sadece mürekkep talebim,
Rozi Seyit'in tuttuğu kalem elimde.

O kalem gibi çalışkan kalem az şimdi,
Çalışkanlıkta biz de çok hamız şimdi,
Şair demek bizde kurumuş nam şimdi,
Rozi Seyit'in tuttuğu kalem elimde.

Gözyaşlarım çiftçilerin gözyaşı,
Dersen olsun; "Ağladığın nesi?",
Çünkü çiftçi şiirinin teması,
Rozi Seyit'in tuttuğu kalem elimde.

Hotenli'nin beğendiği de bu kalem,
 Tanrı Dağı'nın itibar ettiği de bu kalem,
 Halktan şöhret kazanan da bu kalem,
 Rozi Seyit'in tuttuğu kalem elimde.

Halktan ayrılmak bize günah, ayıptır,
 Halkın sevmediği şairin kalbi ölüdür,
 Halk yolunda ölen şair, şehittir,
 Rozi Seyit'in tuttuğu kalem elimde.

Onlarla birdir benim nefesim,
 Su içmeye birdir kuyu, arığım,
 Birdir benim derdiğim arpa, buğdayım,
 Rozi Seyit'in tuttuğu kalem elimde.

Aç kalırım aç kalınca onlar da,
 Elenirim elenince onlar da,
 Zengin olurum zengin olunca onlar da,
 Rozi Seyit'in tuttuğu kalem elimde.

Birlikte gittim onlarla pazara,
 Birlikte gittim ölü çıksa mezara,
 Düğünlerine yine davet yazmaya,
 Rozi Seyit'in tuttuğu kalem elimde.

Su taşıyım onların diktiği güllere,
 Benzetirim kızlarını hurilere,
 Yağmur sözlü iyileri düşlerken,
 Rozi Seyit'in tuttuğu kalem elimde.

Şair; ulu, büyük düşünürü halkımın,
 Dostuydu, halkım diyen herkesin,
 Tesellisi ağlayıp duran kalbimin,
 Rozi Seyit'in tuttuğu kalem elimde.

Bu kalemde huzur alan gönül çok,
 Bu kalemi tarif eden dil çok,
 Bu kalemi kıskanan kişi çok,
 Rozi Seyit'in tuttuğu kalem elimde.

Bu kalemle onun yazdığını yazmak zor,
 Yazdıkları etti beni mest,
 Onun yazdığı gibi yazamazsam basar beni kasvet,
 Rozi Seyit'in tuttuğu kalem elimde.

Uzatılmış bebek eli, şeker için,
 Veriverdim bu gönlümü halk için,
 Bu değil mi zenginlik diyen ben için,
 Rozi Seyit'in tuttuğu kalem elimde.

Bağlayamam şairliği şöhrete,
 Benzetemem onu ulu mihnete,
 Yazayım gelin dostum sohbete,
 Rozi Seyit'in tuttuğu kalem elimde.

Oldum olası bankalarda pulum yok,
 Emelim yok, arabam yok, yolum yok,
 Varım ama benim uzun elim yok,
 Rozi Seyit'in tuttuğu kalem elimde.

Köylerdedir, şiirimin kökleri,
 Şehirlerde menzilimin yıldızı,
 Vatanın kaderi, kaderimin ta özü,
 Rozi Seyit'in tuttuğu kalem elimde.

Bu kalemi kaybedemem, saklarım,
 Bu kalemle kabrimi ben yoklarım,
 Gerekirse düşmanları oklarım,
 Rozi Seyit'in tuttuğu kalem elimde.

Azgınları azdırmaz pusula bana,
 Çiftçilere yer arasam koş bana,
 Nereye gidip nereye dursam dost bana,
 Rozi Seyit'in tuttuğu kalem elimde.

Onun sevdiğini seveceğim ölünceye dek,
 Seveceğim bostanlardan çöllere dek,
 Sıram gelip eller beni gömene dek,
 Rozi Seyit'in tuttuğu kalem elimde.

(s.21)

Sen Benim Gibi Olabilir Misin?

Hiciv

Sen benim gibi olabilir misin?
 Tepeye su koyabilir misin?
 Annene kesmediğin koyunu,
 Başkana keser misin?

Koyun olur musun?
 Köpeğe döner misin?
 Benim gibi şımarıp,
 Başkan seçebilir misin?

Sen, benim gibi olabilir misin?
 Göklere kadar kabarabilir misin?
 “Bu işin yanlış” dese,
 O an düzeltebilir misin?

Ağzına şeker alıp,
 Bir parça kırabilir misin?
 Sırtını sıvazlayıp gezer,
 Mükâfat alır mısın?

Sen benim gibi olabilir misin?
Gıybet eder misin?
İyilere dert gelse,
Alkış da tutar mısın?

Ne kadar hünerlisin?
Tuzak da kurabilir misin?
Her bir dostuna beş çukur,
Benim gibi kazabilir misin?

Sen benim gibi olabilir misin?
Kızları tavlayabilir misin?
Babası gelse,
Korkmadan vurabilir misin?

Paytaklanıp yürürken köçeklerin,
Ardından yürüyebilir misin?
Delikanlı çocuğun varken,
Sevgili tutabilir misin?

Sen benim gibi olabilir misin?
Meyhanede konaklayabilir misin?
Polisler gelse,
Benim gibi donabilir misin?

Yetimi ezip,
Kimsesizi ezebilir misin?
Babayiğitler gelip kalsa,
El pençe durur musun?

Sen benim gibi olabilir misin?
Pazar yönetebilir misin?
On para harcamadan,
Kilim bastırabilir misin?

Tüccar olabilir misin?
 Halkı talan edebilir misin?
 Baban para sorarsa,
 Aslan gibi kükreyebilir misin?

Sen benim gibi olabilir misin?
 Süte su katabilir misin?
 Halkın malını yavaşça
 Evine taşıyabilir misin?

Önünde karının,
 Benim gibi dik durabilir misin?
 Gündüzleri yemek yapıp,
 Gece çamaşır yıkayabilir misin?

Sen benim gibi olabilir misin?
 Bu kadar iş yapabilir misin?
 Fırtınalar esse de soğukta,
 Yıkılmadan durabilir misin?

(s.22)

Dostlara

Kötü günler benimle gidecek,
 İyi günler seninle olsun.
 Ben de çekeyim diken derdini,
 Kızıl güller seninle olsun.

Tepeleri sana sundum,
 Bana kalsın ovanın düzü.
 Kader, sana ipek kaftan örtsün,
 Bana kalsın eski çapanı.

Sen, yapılan köprüden geçsen,
Benim için yapmış deyip geç,
Seferlerde kalsan ulusuz,
Sırtlamaya yine beni bekle.

Ben kalkınca kaygılanıp yürüme,
Karda kalan harmanlarından,
Kalbur tutup kendim ayırırım,
Taneleri samanlarından.

Ay çağırırsa ben kalayım, sen çık,
Ayda dostum var deyip gezerim.
Övünse eller mülkünden,
Ben dostlarımla övünürüm.

Benzeyemem ağız dostlarına,
Hastalansan kalbim ağlar,
Senden alıp kazandıklarını,
Benim elim dünyaya yığmaz.

Bir ekmek bulsam, yarısı senin,
Birlikte ölürüz, açlıktan ölsek,
Yalnız sevinmek iyi iş değil,
Birlikte güleriz, toklukta gülsek.

(s.23)

Hurafe

Muhammes

Yeryüzünü ararken bizi bulmuş hurafe,
Bütün âlemde salınıp bizi yakmış hurafe,
Cehaletin kaftanını bize giydiren hurafe,
Fakirliğin tohumunu bize saçan hurafe,
Baht desek veremedi bizden kaçmış hurafe.

Dinledim baksam vaazını; “Dergâhlarda yat” diyor,
 Giyip uzun ferace; “Kalkmadan, tesbih çek” diyor,
 Bayanlara “Yüzüne siyah peçe çek” diyor,
 Ömür boyu “pazarlarda tütün, kumaş sat” diyor,
 Tohumun tuttuğu yolda yüksek akan, hurafe.

Takdir der gönderir bizi doğrudan kabre,
 Hakikati değişir telkin edip sabra,
 El bağlayıp durmayı miras bıraktık toruna,
 Alıştık bunlara dağlar kadar cefaya,
 Düşmanların elinde tuzak oldu hurafe.

“Taşa serp bahtından kör” halka öğreten,
 Hurafedir, emeksiz iş yapıp bizi bitiren,
 Kadınları gafletle ebedi ocak üfleten,
 Yaşamı ezelden kader ile gözetten,
 “İleri” dese hemen bir serap gören hurafe.

Duanın, ihlasın en iyisi şükürdür, diye,
 Feraceyi fazilet, şükretmeyenler küfürdedir, diye,
 Geliversin, bizimle eskiden kalma sofraya,
 Aya çıkmak isteyen yüzlerine tükür, diye,
 Ayda gezerken insanlar, uyuyakalmış hurafe.

O ihlası yüceltip batıp geldik, bataklığa,
 Bu dünyada döndük, en öndeki ahmağa,
 Günah derler, cesaret yok akşam kilim çırpmaya,
 İşkenceye alışmazsak bağlayıp sözleri ahlaka,
 Bütün işi bir güzel dine bağlamış hurafe.

Ara ayda düğün yaparsam gidermişim ayrılıp,
 Akşam horoz öterse ölülmüşüm çiğnenip,
 Kâğıt tutarsam kâğıt olup kalırmışım dönüşüp,
 Layık olamadan zamana, çamura batmış hurafe.

Gezsem iyi olurmuş mezarları aralayıp,
 Kimler içmiş, kimler çekmiş gezsem ya da gözlemleyip,
 İçsem bir şişe “Dinsiz” dedi karalayıp,
 Çoğunluğunun benim gibi yüreklerini yaralayıp,
 Fırtına olup dallardan koruk çırpın hurafe.

Sevimli gelir ezelden cefası olmayan menfaat,
 Bağlılığı yoktur fabrikaya özense de kilime,
 Bıraksan da geri döner saban ile düvene,
 Dans ederken yorulmadı garip hala eski horona,
 Yastığında eskinin horuldayan hurafe.

Hayattayken resim çektirse günahmış,
 Ahirette o bizden kendine can sorarmış,
 Sert derse mısır unu ekmeğine, Allah o an çarparmış,
 Baykuşun konduğu mahalle su olsa da kururmuş,
 Cahillere boş yere günah atan hurafe.

Ceplerinde fetva var, karıştırır Kur'an'ı,
 Ayıramaz ki hurafe namus ile vicdanı,
 Şehitlere küfreder fazla verse bir ekmeği,
 Yaratıldı o dünyaya bakmak için bir canı,
 On üç yaşındaki kızları paraya satan hurafe.

Baksa bize bu âlem dört beş günlük misafirhane,
 Yapamasak bir lamba veya ütü, teyp,
 Tembellikte gün geçse halkımıza vebali,
 Mars'a uçanlar, aya mesken tuttular,
 Ayaklarımıza ezelden balta vuran hurafe.

(s.24)

Televizyon

Reklam verip bıktırdın, televizyon,
Bıkmışları kızdırdın, televizyon,
Yalanlarla laf katıp yoğurup,
Ekranında biriktirdin, televizyon.

Sahte ilaçlar sende buldu çareyi,
Sahte resim geliştirdin, televizyon,
Oluverdin para verene kul köle,
Sahte meslek geliştirdin, televizyon.

Oluverdin sarhoşlara reklamcı,
Bu işi de geliştirdin televizyon,
Sanki deva yokmuş gibi övdün hepsini,
Dışimizi kamaştırdın, televizyon.

İyiydin gençliğinde birazcık,
Onu nereye toparladın, televizyon?
Beraber yaptığımı bilmez diye,
Bizi kimle yarıştırdın, televizyon?

Ekranında sahte güzel çoğaldı,
Gönlümüzü bulandırdın, televizyon.
Kumru ile sığırcığı bülbül diye,
Şeref ve şana ulaştırdın, televizyon.

Paraya sattın şarkıları sormadan,
Talep-istek oluşturdu, televizyon.
Kimden bıkip usanmışsak, bizi onunla,
Günde yüz kez görüştürdü, televizyon.

Davet edip çağırsalar köylere,
 Önce parayı soruşturdun, televizyon.
 Fikrimizi yazsak, önemsemedin zerrece,
 Dudağını buruşturdun, televizyon.

Söylesek de gitme peşinden, diye şeytanın,
 Her gün kadeh tokuşturdun, televizyon.
 Görüp kaldığın için bu işten faydayı,
 Küfretsek de sessiz kaldın, televizyon.

Reklamcayı yalnız kendin sevmeden,
 Bizimle de seviştirdin, televizyon.
 Halk beğenmezken o yayınları, söylesene,
 Sen neden yayımladın, televizyon?

(s.25)

Görülmez

Kusur arar, koklayıp gezer, görülmez,
 Düşmanlardan sorup yürür, görülmez,
 İzlerinden çöp arama âdeti,
 Eski ipleri birbirine ulayıp görülmez.

Gıybet eder, giriverip meyhaneye,
 Haset eder, sana çekilen ziyafete,
 Dayanamaz sana tutulan alkışa,
 Sana kuyu kazıp yürür, görülmez.

Patronlara kara çalar, küfreder,
 Hayalinde kendi görevini beğenmez,
 İyilere kötülüğü diler hep,
 Yollarını engelleyip yürür, görülmez.

Daralır, atlas giyersen sırtına,
 Haset eder, kullandığın parfüme,
 Hastalanır kilim serersen balkona,
 Dudaklarını ısırıp gezer, görülmez.

Hasetçilik, gizlenmiş hareketlerinde,
 Mel'un olur bırakırsan kefene,
 Dikkatli ol, arabanın ardına,
 Yakmak için gözler, gezer, görülmez.

(s.26)

Çocuklar

Bizim yandığımız gibi yanar mı ki çocuklar?
 Bizi, bizim gibi sever mi ki çocuklar?
 Emek verdik, “Emek vermek, uludur” diye,
 Bu emeği öder mi ki çocuklar?

Çocuk, dese verdik geldik her şeyi,
 Güvercin baksa taşıyıp verdik yemini,
 Ev ayırsa yapıverdik, damını,
 Bu işleri anlar mı ki çocuklar?

Sürüverdik arpa, buğday güze dek,
 Söylemesem de bu iş belli size de,
 Dünyayı öğrenip bir gün, onlar bize de,
 Bizim verdiğimiz verir mi ki çocuklar?

Kıra gitti kızlarımdan biri yiyip,
 “Gitti oğlum, nereye?” desem ava deyip,
 Uzaklardan bakınırız, haftalarca,
 Özleyince gelir mi ki, çocuklar?

Yapıştırdık tabakları kırılrsa,
 Dikiverdik üstü başı yırtılrsa,
 Kaldırdık biz içip gelip yıkılrsa,
 Bizi öyle kaldırır mı ki, çocuklar?

Yaşayıp gelip bin dirildik, bin ölüp,
 Bazen on ağlasak bir gülüp,
 Zorlukların ateşinde tutuşup,
 Bizim alıştığımızı alışır mı ki çocuklar?

Su vermeden gölge veren sediri,
 Düşünmeden bizim gibi bağrızedeyi,
 Alıp kalsa ama paranın kokusunu,
 Yanımızda biter mi ki, çocuklar?

Bazıları var, bağırırsan da dinlemeden,
 Bulup gezer, kendi yolunu düzeltmeden,
 Ne yapmalı anne baba inlemeden,
 Aklanıp ölür mü ki, çocuklar?

Gökyüzünden gönlü yere inmeden,
 Gördüğü halde halimizi anlamadan,
 Karıştırdığımız ceplerimize inanmadan,
 Kendi gelip karıştırır mı ki, çocuklar?

Onlar bize öl dediğini bilmedik,
 Onlar bize kul dediğini bilmedik,
 Onlar bize para dediğini bilmedik,
 Ölsek huzur bulur mu ki, çocuklar?

Pek çok kız tükendi para diye,
 Albastının peşinden gittiler para diye,
 Kötülere bulaştılar para diye,
 Bunun için kötü demezler mi, çocuklar?

Moda deyince o kızlar üstüne yattı,
Meyhanede sarhoş olana dek mey içti,
Söylesenize moda giyip kim uçtu,
Çırılçıplak gezer mi ki, çocuklar?

Bizi fakir etti, düğünleri,
Gösteriştir kötü hayalleri,
Kabul etmezsek tutar onun huyları,
İyi sözü dinler mi ki, çocuklar?

Bakıverdik çocuğuna torun diye,
Bir cesaret olduğu için bizde sabır diye,
Bakmadık biz onlara eza diye,
Bizden razı olur mu ki, çocuklar?

Rızkın bizden devam etmez löp diye,
Kendi kaderini kendin çiz dersek,
Şimdi sana vereceğimiz yok desek,
Boğazımızdan sıkar mı ki, çocuklar?

Her adımda restoranlar gözlense,
Halk ağzında kötülüğü söylense,
Gösterişte fakirliği yüzlense,
Yine bizi görür mü ki, çocuklar?

Bakıp koyduk vatan evladı olsun diye,
Besledik gül gibi çocuk olsun diye,
Hastalansak bizden razı olsun diye,
Başımızda bekler mi, çocuklar?

İster geçsin onlar bizi zorlayıp,
 Ölüp gitsek kabrimize koyup,
 Kabrimize belki öyle de değer verip,
 Kızıl güller eker mi ki, çocuklar?

(s.27)

Bütün Suç Bende

Yanmayana yanan suç bende,
 Sevmeyeni seven suç bende,
 Kulağımı kapatıp gider beni diye,
 Boş hayaller kuran suç bende.

Çıkamam pazarlarda kaygısız,
 Ben baksam da yar bakmazsa ne çare?
 Yar geziyor, yüzüne ben yapıp,
 Namert ile gezen suç bende.

Dostlar: “Yârin kötü” dese inanmadan,
 Kötü ata binip inmeden,
 Sevmişim ben bir kötüyü bilmeden,
 Halktan aziz gören suç bende.

Tilki gelmiş demek benden gül isteyip,
 Vermişim ben bu gönlü acele edip,
 Başkası gelmez artık benden hatır sorup,
 Bu gönle bakan suç bende.

(s.28)

Gelmiş Gibi

Bizi yine bir grup aldatmaya gelmiş gibi,
 Para harcasak “Öncü” deyip kandırmaya gelmiş gibi,
 Fısıldayıp çokça; “Bekleyebilse kim iyi?”
 En önce onları kollamaya gelmiş gibi.

“Müfettiş” miş adı, otelmiş yatağı,
 Doymayınca oyuna gülmüyor yüzü,
 İçiverse az değil mülazıma sataşması,
 İnanmazsa onları kandırmaya gelmiş gibi.

Kimde ise mevki makam onunla sözü bir,
 Oynayacağı meşrebi⁵, çalacağı defî bir,
 Keseceği oğlağı, bineceği atı bir,
 Onlarla yiyip içip oynamaya gelmiş gibi.

Bizim patron sağlam çıktı: Başlatıverip geziyi,
 Akıl verip kadınlar, alabildi, hevesini,
 (Anıramazmış eşek de yağlarsanız arkasını)
 Gözetleyip kadınları tavlama gelmiş gibi.

Cumartesi günü yeşil bahçe onların hizmetinde,
 Geri kalmaz pazardan cumartesi elbette,
 Sıra sıra taksiler dağa ilerledi, sırayla,
 Çünkü onlar kurt olup koyun yemeye gelmiş gibi.

Dili var da sözü yok, halka söyleyecek kadar,
 Kendisi var da gözü yok, fakirlere bakacak kadar,
 Gerekli olanı kendine koklayarak bulacak,
 Bize uymayan bir nahşâ derlemeye gelmiş gibi.

Yalan hangisi, doğru hangisi? Bilseler de ses çıkmaz,
 Kuruyup giden tarlayı görseler de ses çıkmaz,
 Gölde her gün el yıkayıp durur ses çıkmaz,
 Kendi de kendi gibi kirletmeye gelmiş gibi.

⁵ Uygurlara has oyun

Ev sahibini sıkıştırıyor; “Kışın kımız bul” diye,
 Kısarak atın olmazsa “Atlarını sağ” diye,
 Gönderirmiş ormana “Atmacalar at” diye,
 Bizden vergi almayı buyurmaya gelmiş gibi.

(s.29)

Yabancılaştık

Kötü günlerde akrabaydık, rahata çıkınca yabancılaştık,
 Kilimden zar zor ayrılacak da keçe serince yabancılaştık,
 Saraylar bozdu da bizleri, kilim asınca yabancılaştık,
 Tamam unutuldu da mısır ekmeği, kete pişince yabancılaştık,
 Uçup çıktık desek de göğün kanat çırpınca yabancılaştık.

Dizilmiş boncuktuk bizler, anamın boynundaki güya,
 Has elmaydık bizler, beş tane atamın koynunda güya,
 Uçan kuştuk hem de o bahçedeki güya,
 Yapılmış leğmen ya da gümüş süzgeçlerdeki güya,
 Fakat bizi cihan her yana koparıp atınca yabancılaştık.

Odun toplardık bir zamanlar yürüyüp ormanlarda birlikte,
 Fırtına çıksa mekân ederdik, hendekleri birlikte,
 Ekin ektik kaçıp gitmeden kuru topraklara birlikte,
 Beratta birlikteydik söyleyip ramazan manilerini birlikte,
 Güzel evler edindik şimdi, odun kırarken yabancılaştık.

Anam gitti her bir evde dört gün rahat duramadan,
 Asıldı tahtaya ekmekler, acı çekti soramadan,
 Babama ben de gönderdim bir oğlak kesemedem,
 Miras kavgasına düştük daha bir nebze kadar utanmadan,
 Onlar hasret ile yarım can nefes verirken yabancılaştık.

Gerektiğinde uşak yaptık, onlara torun baktırdık,
 Gelinler saçlarını yaptırdı, annelere ekmek yaptırdık,
 Tezek yakarı aşığı görüp onlara ceviz kırdırdık,
 Daha da şımarıp bazen cihanda olmayanı buldurduk,
 Bakacağı zaman bahane çok, koşarak kaçarken yabancılaştık.

Ana gitti, baba gitti demek bizden de yaz gitti,
 Kardeşlik binası da kötü yerinden çatladı,
 Yemeye aş, giymeye kaftan, çalmak için saz gitti,
 Aradan saltanat tacı acayip imtiyaz gitti,
 Onlar gitti, koca avlu garip kalınca yabancılaştık.

Çok geçmeden sükût bitti, mirastan yana söz çıktı,
 Biri elçi koysa da diğerinden açıkça söz çıktı,
 Biri kollarını sıvamış, biri satır alıp çıktı,
 Zorba nefsimiz sonunda her şeyden üstün çıktı,
 Kırk yıllık kardeşlerden miras alınca yabancılaştık.

Ondan sonraki günler geçer kimseyi memnun etmeden,
 Bırakır mı düşmanlıklar arada yazı kış etmeden?
 Nefesim de çok “Çürük” toprak bile tuğla olmadan,
 Gezer şeytan, taşır laf ondan başka iş yapmadan,
 Dargınlık ateşleri gönülde yandığında yabancılaştık.

Hatunlar padişah oldu, seni kandırdı beni kandırıp,
 Hatunlara “Hatun” olduk, ağız açarsak kalkar “Sen” de,
 Gelinler de bir fincan çayı bana verdiği ile demleyip,
 Atar arkamdan gıybeti yine ok ile yayını gerip,
 Onların arkasından biz de kuyu kazınca yabancılaştık.

Öğrendik boş işlere küsmeyi, darılmayı,
 Geçeriz karşılaşırsak zoraki sallarız kafayı,
 Kardeşliği kim ile bu şekilde kolay tamamlamayı,
 Kavgayla geçti bayramlar toplayamadan tüm kardeşleri,
 Barış içindeydik barakada, yazık, saray yapınca yabancılaştık.

Kardeş olup yaratılanların hepsi “Bizim gibi midir?” derim
 Koyunlar çoğalmış ya da ovalar “Büyümüş müdür?” derim,
 Bahçede hiç bahar yaz yok, hazan “Güz müdür?” derim,
 Gönünde bir nebze sıcaklık yok, sözleri “Buz gibi midir?” derim,
 Yumup gözlerini, tüm eksiklikleri tamamen reddedince yabancılaştık.

(s.30)

Yaşasın

Güçsüzü güçlendirenler, yaşasın,
 Çıplakları sarmalayanlar, yaşasın.
 Kendisi almadan altın yağsa gökten,
 Halka yağmur dileyenler, yaşasın.
 Alkışlamayın, bizim gibi şair sonsuzdur,
 Adaleti söyleyenler yaşasın.
 Nerede yatıp nerede kalksa, vatandan,
 Başka hayal kurmayanlar, yaşasın.
 Başkalarının bahtı için dert çekip,
 Kendi rahat görmeyenler, yaşasın.
 Yoksulluktan ocağı sönmüş yalnızın,
 Ocağını üfleyenler yaşasın.
 Sahipsiz kalmış gariplerin başında,
 Işık yakıp geceleyenler, yaşasın.
 Meleklerden şeytan çoktur, bazen de,
 Azgınlara uymayanlar, yaşasın.
 Sınavı da binlerce sevginin,
 Evvela parayı sevmeyenler, yaşasın.
 Dünya malının ateşinde kül olup,
 Ateşlerde yanmayanlar, yaşasın.

Saygı göster, bilenlere kadrini,
 Emeğini gömmeyenler, yaşasın.
 Unutulmasın hasret ile gidenler,
 Ümitleri ölmeyenler, yaşasın.

(s.31)

Olmaya

Gelmedik, biz bu cihana ehli devran olmaya,
 Gelmedik, öylece ağlayarak viran olmaya.
 Her gönülde bir dilek, sayısız dilek boşa ama,
 Emek verdik öylelikle bu yolsa kervan olmaya.
 Dünya yaratıldığından bu yana âlem kavgadan uzak değil,
 Geldiğini bilmez kişi dört gün misafir olmaya.
 Gitti bizden beddua edenler kusursuzdur altından da,
 Düşünürsen kolay değil herkese iyi olmaya.
 Havlayan itin huyu insanda da yok demeyin,
 Yaratılıştaki bazıları az kalmış hayvan olmaya.
 Yazık diyorum, rastlanan fareyi öldürmek de yok,
 Bazıları kükrer gezer, hayvana gölge olmaya.
 İyiler kendi rızkını buldu, tamamen kendi emeğinde,
 Gelmedi hiç kimse lakin onlara şaşırmaya.
 “Kul yarattık” dedi her kim ki fakat takdir için,
 Doyuncaya kadar verdiği ekmeği, ölünceye dek malzeme saymaya,
 Eşit vermedi diye Tanrı, akıl karı değil kahrlandıgın,
 Sana bakıp gelmekte mısır ekmeği de beyaz ekmek olmaya.
 Taşta bitmiş gül fidanı bize örnektir,
 Dağ bile hazırdır bize eyvan olmaya,
 Arzu eder bazıları gayesi ondan ulu,
 Bütün insanlar rızkı için her yerde bir tane olmaya.
 Birileri hayretler içinde geçmekte gaye amacıyla,
 Oyun oynaş ehlinin boynunda mercan olmaya.

Tümsek tarla hasrette der dağ olmadan boy verip,
 Çölde kumlarda görün, düşünür bir can olmaya,
 Çek kendini yeter gönül şu yabancıların ardından,
 Gelmedin, sen bu cihana ehli devran olmaya.
 (s.32)

Yevmiyenden Keserim

Hicviye

İşten erken gidersen yevmiyenden keserim,
 Ne zaman işe geciksen yevmiyenden keserim,
 Gecikmezsin hizmete, yatarsan boş verip,
 Bir yatakta yatmanın yevmiyesini keserim.

Can olan insanın benzer ona bu işi de,
 Onda kusur bulursan yevmiyenden keserim,
 Bundan başka tedbirin anasını binlerce...!
 Benimle atışırsan yevmiyenden keserim.

İntizamın olmazsa her gün hasta olmazsan,
 Hastanede yatarsan yevmiyenden keserim,
 İş yerine gönderme artık çoluk çocuğunu,
 Böyle çocuk bakanın yevmiyesini keserim.

Çıkıp gitsen gelmiyorsun tuvaletten bir saat,
 Toplantıyı kaçıırırsan yevmiyenden keserim,
 Gözündeki sürmeyi ne zaman çektin söylemeden,
 Şimdi kına yaksan yevmiyenden keserim.

Açık konuşayım, beni görsen fısıldayıp,
 Kulağını yaklaştırsan yevmiyenden keserim,
 Gidebilir fakir de gidilen her yere herkesin,
 Rehberliğe çatarsan yevmiyenden keserim.

(s.33)

Cebim

Sen de paraya bir gün doyar mısın cebim?

Birilerini para için soyar mısın cebim?

Çok para kazanmak günah diye birilerinden duyarım,

Beni sonra bir hasrette koyar mısın ki cebim?

Otobüste cepçiler edebini verdi,

Yine gelseler sessizce durur musun ki cebim?

Ya dolmazsın doymazsın bu dört günlük dünyada,

Paraya kendini o kadar vurursun da cebim.

Hanımlara harcasam arttı mertebem,

Gerisin geri söylersem verir misin ki cebim?

Sarf eyledim çok para şişelere senden,

Para bitse içki gibi kokar mısın ki cebim?

Kumar oynayıp doymadım gene oynayasım var,

Sen sonuncu kumarda kurur musun ki cebim?

Para tutturup eline, rastlayanı boğ derse,

Kurt olup köpek olup boğar mısın ki cebim?

Paraya âşık nefsinı bırakmışsın keyfine,

Para verenler “Doğ” dese doğar mısın cebim?

(s.34)

Sen Gittiğin Gün

Gündüz idi akşam oldu, sen gittiğin gün,
 Boran çıktı, dalım kırıldı sen gittiğin gün,
 Yalnız hücrem ağlayıp kaldı, kendimden önce,
 Demek, fakir diriyken öldü, sen gittiğin gün.

Senden başka kimi sevsin bu cahil gönül,
 Yalnızlığa yine alıştı, sen gittiğin gün,
 Geldiğinde rakiplerin endişelendi,
 Düşmanlarım yine güldü, sen gittiğin gün.

Kumruların konduğu dallardan gitti kut, baht,
 Uğursuzluk dileyip uğursuz kuşlar kondu, sen gittiğin gün.
 Gamlarından başka hayal haramdır, bana,
 Yüreğime kan doldu, sen gittiğin gün.

Dağlardaki çamlar bile olmuş perişan,
 Yeşeren dallar kırıldı, sen gittiğin gün.
 Tarayamadığım saçlarımı senin yüzünden,
 Parmaklarım tamamen yoldu, sen gittiğin gün.

(s.35)

Belirsiz

Şahların tuttuğu kadehlerde, kut olduğu belirsiz,
 Senin övdüğün çınara, kuş konduğu belirsiz.
 Masal anlatsan, dikkatli anlat, dinleyenler ne kadar,
 Senin sevdiğini birilerinin beğenmesi, belirsiz.
 Bugün tatlı memeyi birlikte emenler seninle,
 Sabah gitsen ardından ah çektiği belirsiz.
 Zenginlik dediğin vefasız, vuranı da yüceltmez,
 Yemliğinde her gün at durduğu belirsiz.
 Zenginlik değil, kalp kırıklığı diye birilerine övünme,
 Çağırınca “Buyur” diye dik durduğun belirsiz.

Birçoklarını azdırdı çünkü güzelliği dünyanın,
 Bu sebeple her an insanın hayatta kalması belirsiz.
 Dalgın gezme dostlarım olunca da eğer paran,
 Birilerinin gelip cebini araması belirsiz.

(s.36)

Ağlıyorum

Senin olmadığın yerlerde ağlıyorum, gülüm,
 Gösteremem sana gözyaşlarımı,
 Doğru değil mi, otuza varmadan,
 Ağarttığın dertli başımı?

Hasrette koydun beni bir ömür,
 Girmez ki insan dediğin bin yaşa.
 Bu dertlerin senden sonra da,
 Devası bulunmaz, senden başka.

Biri, seni “Sevmiyor” derse,
 Şaşırp önce, inanmıyorum,
 Şimdi bilmem seni yar diye,
 Dikenlikte gül aramışım.

Ellere ağlama mümkün mü bunu,
 El sözüne girmesem,
 Sana ağlamak ayıptır, artık,
 Eller yokken dertle ah çeksem.

(s.37)

Okuyoruz

Biz, Allah’tan korkarız,
 Onun için namaz kılarız,
 Salonlarda görevini ama
 Koymaz mısın diye hatırlarız.

Hastalık yoktu kargada, kuzgunda,
 Görünenleri gagalayıp dururuz.
 Konu komşu demeyiz asla,
 Alınanları kırıp dökeriz.

Ayırmayız helal ile haramı,
 Yalanları dokur dururuz,
 Lakin yine korkup dururuz,
 Ondan namaz kılıp dururuz.

(s.38)

Utancı Köşesinde Kalakaldım

Yer sert, gökyüzü uzak, çaresizim,
 Utancı köşesinde kalakaldım.
 Gözyaşım döküldü damla damla,
 Ezilip zar zor nefes aldım.

Kişiler sanatsever millet deyince,
 Mest olup gece gündüz oynamışım.
 O milletin evladım, heyecanım var,
 Adım hiç sönmez diye düşünmüşüm.

“Sabırdan helva pişer” bir gün deseler,
 O gündür diye ona uymuşum,
 Başkaları kanatlanıp gidedurmuş,
 Ben hala yayayım, anlamamışım.

Gözyaşlarım dökülür damla damla,
 Ben de bu menzillere varır mıyım?
 Veya dünkü mısraları,
 Kucaklayıp sessizce yok olup gideyim mi?

Utañ köşesinde kalakaldım,
Ben, bunu düşününce hasret çekip,
Yükseltti gazabımı kat be kat,
Kanaat, bilimsizlik ve cehalet.

(s.39)

Uygur Yemekleri

Yemeklerin hanıdır, Uygur yemekleri,
Bize şeref şandır, Uygur yemekleri,
Özelliği de şıfası var her birinin,
Bize güzelliğin işaretidir, Uygur yemekleri.

Leğmen⁶, manta xumarın⁷ tiryakisi olur bir kez yiyenler,
Çıktı epey “Pilavın sahibi biziz” diyenler,
Aşmanta⁸’ya kaldı âşık olup,
Yemeklerden gönlü lezzet arayanlar.

Göşnan⁹ ise yemeklerin efendisi,
Dolunay gibi güzeldir, çet çörisi¹⁰,
Şimdi ağız açıp dursa ona misafir,
Girip gelir “Ben de varım” der, dep çöçürisi¹¹.

Uygur’da var, âlemde olmayan göş girdisi¹²
Pazarlandı Çin illerinde Pekin’de ve illerde,
Uzaktardan kardeşidir, samsa¹³ onun,
Soramazlar; “Yaz gitti mi, kış geldi mi?”

⁶ Hamur yemeği

⁷ Manti

⁸ Mantılı Pilav

⁹ Etli ekmek

¹⁰ Yağ mantısı

¹¹ Su mantısı

¹² Etli börek

¹³ Börek

Sütlü çayı tamamlarken aq nan¹⁴,
 Birlikte gelir may çeyligen qatlimisi¹⁵ da,
 Pervane olurum qaymaq salğan yutaz¹⁶ına,
 Olmaz onu her yerden bulmaya da.

Çeynek şorpa¹⁷, sampuziniñ¹⁸ lezzeti başka,
 Ne benzer ki, aççıq çüçük ügre aş¹⁹ına?
 Yorgun argın gelenlerin gerçek dostu diye,
 Ünü yayıldı, menperniñ²⁰ de dağa taşa.

Duymuş gibi âlem bizden rebabı da,
 Gördü, bütün koyundan yapılan kebabı da,
 Zix kavap²¹ “Kimin?” dese yiyen kişi,
 “Uygur’un!” diye cevap verdi, cesaretli kişi.

Ayva ile üzüm koyup pilav yapmak,
 Kız yüzü gibi pidelere susam serpmek,
 Çörek otu koyup yapılan aq toqaçlar²²,
 Hünerdir bize, aq nanına da güller yapmak.

Bayramlarda çubuklarda sañza²³ ile öpke hèsip²⁴,
 Bu hüner de olmuş yine bize nasip,
 Tuxum poşkal²⁵ de bizim icat,
 O kadar kuymak²⁶, püre²⁷... yine kalmış.

¹⁴ Beyaz ekmek

¹⁵ Yağlı katmer

¹⁶ Kaymaklı buhar katmeri

¹⁷ Demlik haşlama

¹⁸ Yağlı börek

¹⁹ Acılı ekşili çorba

²⁰ Hamur çorbası

²¹ Şiş kebab

²² Ak kete

²³ Ciğer

²⁴ Mumbar

²⁵ Yumurtalı çörek

²⁶ Börek

²⁷ Börek

Bizim elimizde moda oldu narin çöp de,
 Çok yemeğine malzeme oldu, kaymak süt de,
 Bahar gelince bağdan kızlar toplar gelir,
 Çöçürü²⁸ de karar kıldı, yonca yaprağı.

Kalemimde bin tarifi her yemeğin,
 Noktasını koyamıyorum “Söz bitti” nin,
 Her yemeğin çeşidi çok, türü çok,
 Tatsa ağız bayramıdır, can ehlinin.

Maharetli börekçiler ötüşüp durur,
 Börekçinin iki eli oynar durur,
 Uygurların yemeklerinin verdiği eşsiz lezzet,
 Ağzınızdan gitmez, aylarca durur.

(s.40)

Seni

İki âlem içinde cananlar arasında seçtim, seni,
 Sevdi kalbim, bütün maşuklardan güzel sandım, seni,
 Aşığın yatar mı bu zindanda senin için ah edip,
 Sevmezse kalbi, aşkın bağlarıyla bağlayıp seni?
 Can çıkar çıkmaz ancak aşkın vücudumdan benim,
 Görmesem Ferhat gibi dağlarda aylar yıllarca seni.
 Zeynebimsin bu muhabbeti aziz bilen ebediyen,
 Kumruyum, ben her baharda öterek arayan seni.
 Yedi kat cehennemde yansam eğer senin vuslatın için,
 Budur, benim sevdiğim cehennemde bile rahat bırakıp seni.
 Sana verdiğim bu gönül, hak oğlunun gerçek aşkıdır,
 Bu aşktan dönülmez, düşmanım lanetlese de seni.
 Beni işkenceye basan kötülük ehli bugün,
 Maşuğun, çevrene baksan, yürüdü izleyip seni.

²⁸ Sebzeli mantı

Sen, vefanın ehli oldun, ben cefanın kuluyum,
 O muhabbet etti kahraman ateşinde tavlayıp seni.
 Ben değilim kadrini bilen, değerine varan milyoncadır,
 Aslında benim seven, onların kalbinden kaynayıp seni.
 Eğer şehit gidersem, güzel vuslatına ben kavuşamadan,
 Bekleyecek benim için onlar, ta ki asırlarca seni.
 Şafak attı sandı, tavuklar da nurlu cemalini görünce gülüm,
 Çağırır, bu yurda her sohbetinde bin davetle seni.

(s.41)

Yardımcı Olur Musun?

Gönül versem, gülüm, sonunda sen bana yardımcı olur musun?
 Biliyorsam hayalini yine kaş göz eder misin?
 Yazın yelpazelenenlerin arasında nedense sen yoksun,
 Beni diye kışta ayazda yoluma ateş yakar mısın?
 Takırtıyla geçti, bir araba kapının önünden gece,
 Beni yârine benzetemeden yine uyuyup kalır mısın?
 Eğer pencereden ay olup baksam cemaline,
 O an yanmış çırılar gibi sıçrayıp gözünü açar mısın?
 Seni görmeye hasrettir, güzel çarşılar, bahçeler,
 Evinin penceresi darmış, elinden çeksem sığar mısın?
 Biri gitse de birini arayıp yürür asıl aşk ehli,
 Gözünden bir gün uzaklaşsam beni arayıp bulur musun?
 Şeytanın ardından gitsem, haset edenlerle ahbapsın,
 Beni kessin diye eğer düşmanın kılıç verse keser misin?
 Seveceksen, bana önce vefayı iltifat eyle,
 Vefa dilencisi diye benden kaçır mısın?

(s.42)

Kumru

Olurdum, aşığı yârin aşkını bilmesem, kumru,
 Seslerimi seslerine katarım ölmesem, kumru.
 Çiçek açmaz, muradım bu ayrılık iki dünyalık,
 Özlediğim maşuğumu eğer öpmesem, kumru.
 Cehennem olsa da kabul, o hicranın ateşinde yandım,
 Muhabbet ehli hoş görmez o ateşte yanmasam, kumru.
 Yar deyip geçmek için candan, kılıç altında dik durdum,
 Başımdaki bu kısmetten sözüm çok söylesem, kumru.
 Garibim, sen gibi yalnız, nigarım orada ağlıyor,
 Nigarım gülseydi keşke, ben hiç gülmesem, kumru.
 Ayrılığa sükût edip ümit ehli ile durdum,
 Nigara kavuşma olmaz, o hale alışırsam kumru.

(s.43)

Iraklara Gitme, Azizim

Iraklara gitme, azizim,
 Irakların endişesi çok.
 İyi değil ayrılıp yaşamak,
 Ayrılanın gözyaşı çok.

Iraklara gitme, azizim,
 Varamam ben arkandan arayıp,
 Irak yerde seni düşmanlar,
 Kandırır aşığın biz deyip.

Iraklara gitme, azizim,
 Iraklardan gelmen çok zordur,
 Gamlarında benim bu gönlüm,
 Sen gelene dek rahat değildir.

Iraklara gitme, azizim,
 Varamam, yolları uzak,
 Düşlerime girmenle,
 Uyansam yoksun yanımda, ancak.

(s.44)

Yârime Mektup

Geleceksen, bugün gel yârim,
 Şafakla gelirsens bu güzelliğim yok.
 Ömür ne kadar uzun olsa da,
 Gençlik dediğin bizde daim yok.
 Arasında yiğitlerin,
 Bugün gel, yarın yerim yok.
 Yalnızlığa alışmam artık,
 Geçti günler yanımda yârim yok.
 Ben, sabırsız doğmuşum,
 Çok da sabredecek gücüm yok.
 Bu dünyaya sen diye geldim,
 Sen olmazsan itibarım yok.
 Şafak vakti görsen unutursun, belki,
 Ondan başka bende güvence yok.
 Nasıl gireyim bağlara yalnız?
 Cennete de sensiz giresim yok.

(s.45)

Benzeriz

Kutsallıkta insanlar, beyaz ekmeğe benzeriz,
 Biri diken, bini gül, gülistana benzeriz,
 Mutluluğu âlemin doğacaktır, bizlerden,
 Gümüş desen eksik olur, altın madenine benzeriz.

Gezeganimiz bir bizim, üstümüzde bir güneş,
İki dünyası ayrılmayan sevgiliye benzeriz.
Gönüllerden gönüllerin içtiği suya benzer,
Dürüst olsam diyorum; tıpkı bala benzeriz.

Şafak sökünceye kadar gün batıp, bizim olduğumuz yerde karanlık yok,
Çehrelerimiz aydan güzel, yanan muma benzeriz.
Hürmet ile saygıyı zenginlik deriz, hesapsız,
Tasvir edersen, tacı var sanki hana benzeriz.

Yaprağımız, gülümüz bu âlemi doldurdu,
Ağaç demeyin, hayır daha yeşil dala benzeriz.
Yer vermez dalgına, insanlarda saltanat,
İyilere yaraşan şeref şana benzeriz.

Bir damladan yaratıldık, muhabbetle çoğaldık,
Kök salarak bitsin diye serpilmiş tohumu benzeriz.
Güzelleri binlerce, muska taksa yakıştır,
Çehresine âlemin çektiği süse benzeriz.

Biziz, en önce yeryüzünü uyandıran,
Tılsımların gözünde duru şafağa benzeriz.
Nerede olur, dünyada tehlikeden ayrı yol,
Deryasında hayatın giden sala benzeriz.

İnsan denen kusursuz olamazmış öyle de,
Birilerimiz ışığı olmayan sönük muma benzeriz.
Birilerimiz binlerce yazık ki bilmeyiz,
Menfaatin önünde derin çukura benzeriz.

Affet bizi gül, affet bizi kâinat,
Bizde bahara, bizde öfkeli kış gecesine benzeriz.

(s.46)

Ama

Büyük avlunu översin, görünmüyor anan, ama,
 Ananın olmadığı avluya yakışmamış asma, ama,
 Pişirsen tutsa da kaymak güya pide kalınlığında,
 Anana vermediğin süttten razı değil, ineğin, ama.

Anan doymadan çaya, tencerenin dibi takırdıyor,
 Anana artmadı çiğneyeyim dese, orada çay çöpün,
 Anan yok avludan düşer acep gönlü hanımın,
 Ninem! diye ağlasa, ondan dayak yemiş oğlun, ama.

Kavgaya dönüşür sohbet, senin masanda her daim,
 Anan namına söylense, aranızda sözler, ama
 Gelinler buz surat olsa, huzur daim kefenlenir,
 Ona gönlü alışan er değil sağlam delin, ama.

Yaya geldi, yaya gitti seni her göresi gelse,
 Anan çekmeden kırıldı çocuğun düştüğü kadeh, ama
 Evinde kışları bazen, güya kışlaktaki koyun gibi,
 Bütün yurt gözü şahittir, onun üstü yalın ama

Hanımının üstünde altın ile ipek atlas parlar,
 Ananın üstüne dikkat ettik, o an yanıldı zaman, ama
 Konu komşun için çıkmaz senden bir kulaç urgan,
 Ananın bohçasını bağlamak için hazırdır urgan, ama.

Pişmanlığa dönüşür şafakla yüreğinde bir yara,
 Defalarca pişmanlıkla söylenirsin, iyileşmez yaran ama
 Evlat diye kucaklayan sevgili analar çok bizde,
 Anam! diye bağrını açan kişiler bizde pek az ama.

(s.47)

Bir Gün

Çocuğun azarsa ah etme, yolunu bulur bir gün,
Parasızsa onlar da parayı bulur bir gün.

Hatalı atılan adımlar kaldırınca adımdan,
Kendi yürüdüğü dikenlikte ateş yakar bir gün.

Dik başlılık kimseden hediye değil onlara,
Kendi yapıp önünde söz açar bir gün.

At oluncaya kadar eşeğe binip hiçbir yana bakmadım,
Onlara da bu dünya yük taşıtır bir gün.

Ak içenin ağzı yanıp yazık ki pişman,
Bakıp onlar ardına ah çeker bir gün.

Bugün gösterişle yürüyenler sokaklarda geceler boyu,
Çağırsa da sokaklar sessizce yatar bir gün.

Her zamanda yemezler hazır yemek elinden,
Kendileri de un çekip ekmek yapar bir gün.

Bu âlemde her işin vakti var saati var,
Tıpkı senin gibi ev yapıp ev yıkar bir gün.

Alıştırır bu cihan birçok işe onları,
Onların kazdığı kanaldan su akar bir gün.

Bizim oynadığımız nevrüzda bizim gibi oynar onlar da,
Yolumuzda ilerleyip at koşturur bir gün.

Alnına kızgın güneş nur saçsa,
Yüreğine çocuğun da nur saçar bir gün.

Sen ananı atanı geçmiş olsan yüceltip,
Üstüne evlatların elbise giydirir bir gün.

Bu işleri göremeden vefat etsen amal yok,
 Hayatta olursan göğsüne gül takarlar bir gün.
 Kötü desen evladına kim verip iyisini,
 Şimdi kötü olsa da işini görür bir gün.

(s.48)

Urumçi

Huzurunda bir zaman gezip döndüm, Urumçi,
 İyilerden iyilik görüp döndüm, Urumçi,
 Gönlüm kırılıp kötülerden döndüm, Urumçi,
 Ceplerim erken kuruyup döndüm, Urumçi,
 Bazı işlere kendimce gülüp döndüm, Urumçi.

Övenler çok seni, ben de öyle överim,
 Övmesem nasıl doğru insana benzerim,
 Bu şiirimde ben lakin geçmişimde dururum,
 Gizlemem gördüklerimi, yalan sözü eklemem,
 Kâh dışarıda kâh evde yattım döndüm, Urumçi.

Kapatıp geçirmem kapı önüne geleni,
 Şarap için arabasını satanı,
 Öyle böyle su serpip çokça para alanı,
 Söylersem öleyim bu konuda yalanı,
 Dert eleme bu yüzden doyup döndüm, Urumçi.

İki dakika su serpip dört hortumluk dört taraftan,
 Durdurdu su saçmayı su düştükçe dört tekerden,
 Camları hep kapandı, akıp düşen çamurdan,
 Kurulamadan arabası çıkıp gittik, garajdan,
 Arabamı ben öyle yıkayıp döndüm, Urumçi.

Otellerin çok imiş girip geldim birine,
 Bohçam ile çantamı atıp iki omzuma,
 Görevliler bozuldu, karşılaşmış gibi kurtla,
 Bozalsa da, ben sedire çıktım baş köşeye,
 Silkeledi, utanıp döndüm, Urumçi.

Bekçiler bir basit görevli değil, han imiş,
 Zakkum yemek ters, sakinken kan imiş,
 Bizim gibilere güzellik tıpkı sert ekmek imiş,
 Yabancı yerde şımarmak amma şeref şan imiş,
 Bu sebeple sende dört gün kalıp döndüm, Urumçi.

Her köşede cezalar, geçip gitti canımdan,
 Heba oldu on para, her köşede yanımdan,
 Giden para çoktu, sende yediğim ekmeğimden,
 Para mühimmiş sıhhatten desem aldı boynumdan,
 Ben senden abimi alıp döndüm, Urumçi.

Açıkmiş senin de tüccarının yüzleri,
 Bilim değil giyimmiş bayanların hayali,
 Bazıları toplayıp nefis için tuttu sevdayı,
 Nefissiz sözü duysa geçecek güzelliği,
 Çokça sözümü söyleyemedi dönüp geldim, Urumçi.

İş bitirmek zormuş sende, hediyesiz, rüşvetsiz,
 Hediye almadan girenler dönermiş çaresiz,
 Eli boş gidip boş yere yorulursunuz,
 Seni ne zaman görsem irinsiz, yarasız,
 Özlediğimde ben seni doyup döndüm, Urumçi.

(s.49)

Benden Usanma Acele Edip

Mevsimi vardır, kızıl gülün de,
Açılmaz, kış yaz her gün,
Benden usanma acele edip,
Faydalı olurum sana bir gün.

Taş değilim atıp gidilecek,
Değer veririm, değerimi bilersen,
Sevmesen de yâd edip yürü,
Hatırlayıp bırak, hayaller kur.

Kısmetler dolu âlem bu,
Görmediğini görürsün daha,
İnatçılıkla bırakıp gideni,
Başkasından sorup yürürsün daha.

Nur dilerim akıl gözüne,
Akıllılar gibi yaşa yârim,
Gerek olursa sana vefalı yar,
Benden uzaklara gitme yârim.

(s.50)

İnsan Gibi Yaşa

Kalmasın ardında hayvanın izi,
Uyanık ol, insansın, insan gibi yaşa,
Para bulsan olmazsın, Tanrının kendisi,
Uyanık ol, insansın, insan gibi yaşa.

İhanetin olduğu yerde din yoktur,
Dinin olduğu yerde cinayet yoktur,
İyinin ismine kıyamet yoktur,
Uyanık ol, insansın, insan gibi yaşa.

İt yürüdüğünde boynunu eğer karga,
Boynuna özensen sürünürsün karga,
Melunla dost olsan yakınsın uçuruma,
Uyanık ol, insansın, insan gibi yaşa.

Eğer bir gün durmazsa nefsin hapiste,
Dert çeker vicdanın her gün sorguda,
Kurt olup dalma görünen dala,
Uyanık ol, insansın, insan gibi yaşa.

Mükâfatı olmayan insandan kara yer iyidir,
Değersiz misafirden kalender iyidir,
Değildir, dostundan inci mücevher iyi,
Uyanık ol, insansın, insan gibi yaşa.

Evinin faresi, dağların aslanı,
Hayvan o, dağıtır biri birini,
Hayvansın, onlardan olmazsan uzakta,
Uyanık ol, insansın, insan gibi yaşa.

Bir geldin, bir gittin âlemde yoksun,
Taktirdi aynıyla atılan oksun,
Yürüdüğünde kâh açsın kâh toksun,
Uyanık ol, insansın, insan gibi yaşa.

(s.51)

Restoran

Bize sanat meydanı buluverdin, restoran,
Şarkını da hep kendin söyleyiverdin, restoran,
Uzak olurdu her bölüm, düğünler her defasında,
Ekmek pasta her şeyi pişiriverdin, restoran.

Çağdaş yaşam işte bu dedin, restoran,
 Kapını da önce sen açıverdin, restoran,
 Sevinçlerin az değil bize verdiği elbette,
 Kırıklığı da velakin bulup verdin, restoran.

Dağıttı bazıları senden çıkmadan gün boyu,
 Omzuna vurdukça dürtüverdin, restoran,
 Su birikintisi temizse sevindin, temizliğinde ahlakın,
 Berrak su gibi onu geçiverdin, restoran.

Saldın onları yarışa haddini aştı gösteriş,
 Dökmeyene sen kendin döktürüverdin, restoran,
 Fiyatından korkuyorum açılmamış malının,
 Bir liralığı beş liraya satıverdin, restoran.

İçecek oldular, bayanlar da utanmadan,
 İçmese hepsinin tadına baktırıverdin, restoran,
 Söylediğin güzellik, beklediğin hep para,
 Kötünün de çirasını yakıverdin, restoran.

Yolu vardır her işin, çıkmaz yol sana ne hacet,
 Dişinle kabuğunu kırıverdin, restoran,
 Uyumazsın para için zenginler hep keyifte,
 Atlarına gün boyu bakıverdin, restoran.

(s.52)

Vermezsene Verme Kızını

Şehrimizde bir düğün bozuldu,
 Muhabbete filizlenip uğursuzluk dikenini,
 Vermeyecek oldu, kızın annesi,
 Sebep; Yiğit “köylü” imiş.

“İcat” etmiş öğrendim onları,
 Köylüye cahil diyeni,
 “Keşif etmiş” köy meydanını,
 İnsan yaşamayan orman demişler.

Temeliydi, aslı bu şehrin de,
 Çöl idi, çalılık, ormandı,
 Hatırlayıp baksın işte hanımlar,
 Dedesi de “Köylü” idi ya.

Şehir olayım diye kaldı köy,
 Görmeden kalkıp köy demeyin,
 Vermezsen de verme kızını,
 Köylülere “Yaban” demeyin.

(s.53)

Kendi Yârin

Başka bahçeye göz atma kendi bağında gülzarın,
 Ne tasa âlemde, dursa yanında kendi yârin,
 Sevgilin sana aş vermez, kazanında vefanın,
 Hastalansan pervane olur, dursa yanında yârin.

Bıçak kesse elini, hiç kimse öyle saramaz,
 Diken girse ayağına, hiç kimse öyle alamaz,
 Götürür bir ömür, olsan yürüyemez,
 Kurtuluş var senin için yağ imiş kandilde kendi yârin.

Tabağından seçer, etini tabağına,
 Aç kaldığında zavallı yârin beraber çıkıp dinlenmeye,
 Zengin olduğunda yatırır önce seni halıya,
 Yuvarlanıp yatarsın uyandırınca kendi yârin.

Koşar gelir önüne dönüp gelsen seferden,
Sarılır boynuna yârin, sağlam gelirsens tehlikeden,
Kötü gün yok âlemde, yârsiz bekâr gezmeden,
Geceleyip çıkar seninle, kötü evde kendi yârin.

3. İNCELEME

3.1. Dil ve Üslup

3.1.1. Yeni Uygur Türkçesi Dil Özellikleri

Muhemmedcan Raşidin'in şiirleri Yeni Uygur Türkçesi dil özelliklerini ve Uygur yazı dilinin imlasını taşımaktadır:

3.1.1.1. Ses Özellikleri (Fonetik)

Yeni Uygur Türkçesinde /ı/ ve /i/ sesleri /i/ şeklinde gösterilmektedir.

Üzüñ bolduñ maña ay-yıl sanatqan (s.1)

Ay çillisa men qalay sen çiq (s.22.)

Eñ yaxşisi asta ket, birer tonuş bolmisa (s.10)

Ünlü Değişmeleri:

a, e > i

Yeni Uygur Türkçesinin en önemli özelliği, ikiden fazla heceli Türkçe ve bazı alınma kelimelerde açık orta hecede kalan /a/ ve /e/ seslerinin tamamen daralarak /i/ ye dönmesidir.

*Biz köygendek köyemdikin **balılar**? (s.26) bala-lar > balılar*

*Eñ **avvili** şularni qolliğıli keptudek. (s.28) avval-i > avvili*

*Baralmaymen **yolliri** yiraq. (s.43) yol-lar-i > yolliri vb.*

NOT: Açık son hecede /a/ ve /e/ seslerinin daralması söz konusu değildir.

NOT: Arapça ve Farsça asıllı kelimelerde bulunan /â/ sesi, açık orta hecede kaldığı zaman bu daralmaya uğramaz.

***Xiyânet** bar cayda diyanet yoqtur. (s.50)*

***Xiyâlida** özi emel xillaydu. (s.25)*

a, e > è

Yeni Uygur Türkçesinde birden fazla heceli Türkçe ve alınma kelimelerin açık ilk hecesinde yer alan /a/ ve /e/ sesi ikinci hecedeki /i/ etkisiyle /è/ye döner.

*Biraq, hicran dariğa her ikkimiz **èsiqliq**. (s.2)*

*Sevebini bilmidim, yazğan **xètım** tegmeptu. (s.2)*

Kapalı tek heceli kelimelerdeki /a/ ve /e/ sesi ise, kelimenin ek almasıyla açık ilk hece durumuna gelir ve /è/ ye döner. Bu değişme ekte yer alan /i/ sesinin tesiriyle meydana gelir.

*Bir nan tapsam yèrimi **sèniñ**. (s.22)*

*Şular bilen bille **mèniñ** tiniqım. (s.20)*

***Èçilmaydu** qış_yaz her küni (s.49)*

*Musapirsen, **gèripsen** pul xedeşni uqsañmu (s.10)*

NOT: İlk hecesinde /â/ sesinin bulunduğu alınma kelimelerde görülmez.

i > è

Yeni Uygur Türkçesinde Arapça ve Farsçadan giren bazı tek heceli kelimelerdeki /i/ sesi ile birden fazla heceli kelimelerin kapalı ilk hecesindeki /i/ sesi de /è/ ye döner.

*Çuşup ketti **èhtimal**, düşmenlerniñ qoliğa (s.2)*

*Cehennem bolsimu meyli, şu **hècran** otida köydüm (s.42)*

*Bègida **hèç** bahar, yaz yoq, xazan köznekmidur, deymen. (s.29)*

a > e

Osmanlı ve Çağatay yazı dilinde kullanılan alınma kelimelerdeki /a/ sesi, Yeni Uygur Türkçesinde /e/ sesine dönmüştür.

*Yiraqlarğa ketme, **ezizim** (s.43)*

a, e>o, ö

Yeni Uygur Türkçesinde ikinci hecede bulunan /u/ ve /ü/ seslerinin tesiriyle ilk hecedeki /a/ ve /e/ sesleri, /o/ ve /ö/ ye döner.

*Su **toşu**ymen şular tikken gullerge. (s.20)*

*Sukirgendek **söygü**miz binasiniñ hulıǵa. (s.2)*

Ünlülerle İlgili Ses Olayları

Ünlü Türemesi:

Sonu çift ünsüzle biten alınma kelimelerde bazen ünlü türemesi görülür.

***Pikir** yazsaq pervayıñ yoq zerriçe (s.24)*

*Davan deydu yèrim **esir**ni. (s.19)*

Ünlü Düşmesi:

İki heceli bazı alınma kelimeler, ünlüyle başlayan bir ek aldıklarında ikinci hecelerindeki dar ünlüler düşer:

***Qedri** yoq mehmandin qelender yaxşı. (s.50)*

Ünsüz Olayları

- ✓ Eski Türkçede kelime başında bulunan /b-/ lerin bazıları Yeni Uygur Türkçesinde korunmuştur:

bar, bar-, bol- vb.

- ✓ Türkiye Türkçesinde /b/ ile başlayan bazı kelimeler, Yeni Uygur Türkçesinde /m-/ dir.

*Yaşap kelduq **miñ** tirilip, **miñ** ülup. (s.26)*

*Ya **men** baldur, ya sen ilgiri,
Köz yumumiz haman bir kuni.
Yigisi bar âlem digenniñ,
Şert qılmaydu **meñgü** kulkini.*

(s.19)

- ✓ Yeni Uygur Türkçesinde bazı kelimelerdeki /b-/ sesi /p-/ ye dönmüş, Türkiye Türkçesinde korunmuştur:

*Añligandek âlem bizdin ravabnimu,
Kördi **pütün** qoydin tonur kavapnimu. (s.39)*

*Höccet qèlip bir çette, iş **pütidu** xilvette,
Yaman iken şu xilvet, birer tonuş bolmisa.
(s.10)*

- ✓ Türkçe asıllı kelimelerin başında bulunan /k-/ sesi, Türkiye Türkçesinde /g-/ ye dönerken Yeni Uygur Türkçesinde korunmuştur.

***Köñül** dègen ezeldin kökleş üçün yaralğan,
Aldiraydu şuñlaşqa söyüngiçe süygüçe. (s.9)*

*Baturğa barçidin segeklik qimmet,
Kündüzmu yaqarni çirqiñ bolsun. (s.4)*

- ✓ Türkçe asıllı kelimelerin başında yer alan /t-/ sesi, Türkiye Türkçesinde /d-/ ye dönerken Yeni Uygur Türkçesinde ise korunmuştur.

*Anam ketti birer öyde tüzük **töt** kün turalmastin.
(s.29)*

*Her köñülde bir tilek, sansiz **tilek** naka biraq,
Erziduq şındaqtimu, bu yolda karvan bolgili. (s.31)*

- ✓ Yeni Uygur Türkçesinde /ç/ sesi, Eski Türkçedeki gibi tonlu sesler arasında kaldığında uyuma girmez, daima /ç/ şeklinde kullanılır.

*Taşlıgandek **aççıq** almini,
Menmu şaxta bolarmen yene.*

(s.8)

- ✓ Alınma kelimelerde kelime içi ve kelime sonunda yer alan /b/ sesi, Yeni Uygur Türkçesinde /v/ ye döner. Şiirlerde, bu durum için tek örneğe rastlanmıştır.

***Liviñ** söysun köñülñiñ söymesliki çanmisun. (s.9)*

***Levlirni** şurap yürer körelmes.*

(s.29)

- ✓ Arapça ve Farsça kelimelerde kelime başı, kelime içi ve kelime sonundaki /f/ sesi, Yeni Uygur Türkçesinde /p/ ye döner.

*Qiyas qilsañ, ömür digen oxşaydu,
Ata-anañ atlandurğan **seperge**.
Seperlermu yèrim yolda toxtaydu,
Gah yoluqsa kütülmigen xeterge.*

(s.12)

***Pikir** yazsaq pervayñ yoq zerriçe*

(s.24)

*Xasiyet hem **şipasi** bar her biriniñ,
Bizge hösün xaldur Uyğur ta'amliri.*

(s.39)

- ✓ Yeni Uygur Türkçesinde alınma kelimelerin başında /h/ ve /y/ türemesi görülür.

*Kelmiduq şundaqla, **yiglap** veyru veyrane bolgili.*
(s.31)

***Yiraqlarğa** ketme, ezizim,
Yiraq yerniñ teşvişi tola. (s.43)*

*İkkimizde emesqu **harva başqa, at başqa?**!*
(s.2)

- ✓ Yeni Uygur Türkçesinde bazı Türkçe ve alınma kelimelerde /l/, /h/, /r/ ve /t/ ünsüzlerinin düştüğü görülür.

*bol-up> bop
tört> töt
derext> derex*

3.1.1.2. Şekil Özellikleri (Morfoloji)

3.1.1.2.1. İsimler

Çokluk Kategorisi

Yeni Uygur Türkçesinde çokluk eki, +lar ve +ler şeklindedir.

*Körmisem Perhad kebi **tağlarda** yıl_aylar sèni.*
(s.40)

***Kişiler** sen'etxumar millet dèse,
Mest bolup kèçe kündüz oynaptimen.*
(s.38)

Bu ekin kullanımı özellikle alınma kelimelerde düzenli değildir. Sözü edilen kelimelere çokluk eki çoğunlukla kalın sıralı olarak getirilir ve uyuma girmez.

*Tuxum poşkal, **şoylilarmu** bizniñ icad,
Şunçe yazsam quymaq, püre... qaptu èşip.(s.39)*

Bir işlarğa özumçe kulup qayttim Urumçi.

(s.48)

Yeni Uygur Türkçesinde çokluk eki açık orta hece durumuna geçtiği zaman ekin ünlü sesi /i/ ye döner.

*Tomuzlarda tirikmen, **otliriñ**da ölmidim.* (s.2)

***Saqliqliriñ** tuğmay qalsa mendin kördiñ.* (s.3)

İyelik Kategorisi

Yeni Uygur Türkçesindeki iyelik ekleri aşağıdaki şekildedir.

Teklik 1. şh. +m, +im, +um, +üm	Çokluk 1. şh. +miz, +imiz
2. şh. +ñ, +iñ, +uñ, +üñ	2. şh. +ñlar, +iñlar
Nez. +ñiz, +iñiz	+uñlar, +üñlar
3. şh. +i, +si	3. şh. +liri

NOT: Yeni Uygur Türkçesinde /ı/ sesinin de /i/ olarak ifade edilmesi sebebiyle kalın ve ince sesli kelimelere 3. Tekil şahıs iyelik eki ince sıralı olarak getirilir.

***Arminim** bar, derminim yuq, şuña silerni,
Tevirleşke keçürüñlar, talaydin kammen.* (s.6)

***Yaşliqim**da qançe qitim dağda qalğanmen.* (s.6)

Yuvarlak sesli kelimelerde, 1.ve 2. teklik şahıs iyelik ekleri uyum içindedir.

*Rozi Sayit tutqan qelem **qolum**da.* (s.20)

*Şu an yaqqan çiraylardek çöçüp **közüñ** açarsenmu?*
(s.41)

1. ve 2. çokluk şahıs ile nezaket şeklinde iyelik eki daima dar ve ince seslidir. Bu yüzden yuvarlak sesli kelimelerde uyum görülmez.

Seyyarımız bir bizniñ, üstimizde bir quyaş. (s.45)

Yapriqimiz, gülimiz bu alemni bir aldi. (s.45)

Bunun yanında 3. teklik ve çokluk şahıs eki de, daima dar sesli olup uyuma girmez.

Eslep baqsun aşu xènimlar,

Bovisimu <<Dañgal>> idiğu. (s.52)

Sağay dèseñ siyir boldum sèniñ üçün,

Putlirimni kèrip bèrip eski boldum. (s.3)

Hâl Ekleri

- ✓ Yeni Uygur Türkçesinde ilgi hâli (genitif) eki, kalın ve yuvarlak sesli kelimelere daima +niñ şeklinde eklenir:
miniñ, uniñ, tonuşniñ, pèqirniñ vb.
- ✓ Yükleme hâli (akuzatif) eki, daima +ni şeklinde düz ve ince seslidir.
özini, işikni, şaxni, kuzini vb.
- ✓ Yönelme hâli (datif) eki, tonlu seslerden sonra +ğa, +ge; tonsuzlardan sonra ise +ka, +ke şeklindedir.
bizge, ezizge, gulge, bazarğa, mazarğa vb.
- ✓ Bulunma hâli (lokatif) eki, tonluyla biten kelimelere +da, +de; tonsuzla biten kelimelere ise +ta, +te şeklinde eklenir.
bankılarda, qolumda, sehralarda, çağda, qavaqta vb.
- ✓ Uzaklaşma hâli (ablatif) eki, Uygur Türkçesinde +din ve +tin şeklindedir.
kövrüktin, açliqtin, cimidin, talaydin vb.

- ✓ Eşitlik hâli eki, Yeni Uygur Türkçesinde +çe şeklinde tek biçimlidir.

Bir işlarğa özumçe kulup qayttim Urumçi.

(s.48)

- ✓ Vasıta hâli eki, Yeni Uygur Türkçesinde *bilen* “ile” edatıyla yapılır.

*Qayda bolsam siler **bilen** bir can bir tenmen.*

(s.6)

- ✓ Aitlik Eki, +ki’dir.

Tiziq munçaq iduq bizler anam boynidiki goya,

Süzük alma iduq beş tal, atam qoynidiki goya,

Uçar quşlar iduq hemde eşu hoylidiki goya,

Tügel leğmen iduq yaki kümüş çoylidiki goya. (s.29)

- ✓ Soru Eki, tek şekilli olarak “mu” şeklinde kullanılır.

Buşuklerde ana tevretken,

*Bizler dustum yarqan emes**mu**?*

Ağzimizğa ana sutidin,

*Ana mihri aqqan emes**mu**? (s.14)*

3.1.1.2.2. Fiiller

Şahıs Ekleri

I. Tip şahıs ekleri

Teklik 1.şh. –m, -im, -um, -üm

2.şh. –ñ, -iñ, -uñ, -üñ

Nez. –ñiz, -iñiz

3.şh. ø

Çokluk 1.şh. –k, -q

2.şh. –ñlar, -iñlar,

-uñlar, -üñlar

3.şh. –ş, -lar, -ler

1. Şahıs nezaket ve 2. Çokluk şahıs eki, bütün fiillere –ñiz ve –ñlar şeklinde eklenir.

Tilemçilerni tillap yürmeñlar,

Tilemçilerge qapaq türmeñlar,

Tilemçilerni yaman körmeñlar. (s.15)

II. Tip şahıs ekleri

Teklik 1.şh. –men

Çokluk 1.şh. –miz

2.şh. –sen

2.şh. –siler

Nez. –siz

3.şh. ø

3.şh. –ş, -lar, -ler

Yeni Uygur Türkçesinde zamir kökenli şahıs ekleri, daima düz ve ince sesli olup uyuma girmez.

Puşaymen aylinur tañla diliñda bir carahetke,

Tümen epsusta qaşaysen, saqaymas u yarañ, emma. (s.46)

Qalarmizmu ikkimiz qiyametliq didarğa. (s.2)

Zamir kökenli şahıs eklerinin üçüncü şahsı genel olarak eksiz kullanılır. /tur-/ fiilinin ekleşmesiyle oluşan kiplerde üçüncü şahıs –du ve –tu ile ifade edilir.

bolidu, boptu, qaptu, yaraşmaptu vb.

Şekil ve Zaman Ekleri

Şekil ve zaman eklerinin incelemesi yapılırken, Yeni Uygur Türkçesindeki eklerin tamamının özelliklerini vermek yerine sık kullanılan unsurlara göre bilgi verilmiştir.

- ✓ Yeni Uygur Türkçesinde şart eki –sa, -se şeklindedir fakat bu ekin ünlüsü orta hecede kalınca /-i/ ye döner.

Lay bolsimu bezilerniñ süyi bar,

Bezilerniñ giyah ünmes quruq say. (s.12)

*Homaysimu men dötmu çıqiptimen törige,
Silkividi numusqa ölup qayttim Urumçi.*

(s.48)

- ✓ Emir 3. Teklik ve çokluk şahıs eki Yeni Uygur Türkçesinde sadece –sun dur. Bu ek, uyuma girmez bütün fiillere daima kalın ve yuvarlak sesli olarak eklenir.

*Gül bolsañ gülge xas purqiñ bolsun,
Ünerge xas keyniñde urqiñ bolsun.*

(s.4)

*Qalmisun iziñdin hayvanniñ izi,
Agâh bol, âdemsen, âdemdek yaşa.*

(s.50)

- ✓ İstek eki /-ğay, -gey/ şeklindedir.

*Aynığanda qurguyuñ keygeymu indekke yene,
Sen turup nelergidur ünleydiğanni kel dime...!*

(s.5)

*Nede bolğay âlemde xeterlerdin xali yol,
Deryasida hayatniñ aqqan salğa oxşaymiz.*

(s.45)

- ✓ Görülen geçmiş zaman eki, Yeni Uygur Türkçesinde yakın geçmişi ifade etmek için kullanılır. Bu ek, 2. teklik nezaket ile 3. teklik şahısta sadece –di ve -ti olup dar seslidir.

*Saña munçe yığlimas idim,
İşqiñ mini qoydi balağa.*

(s.8)

*Tükken terim bikar **ketti** egizlerde,
Saña abroy tēpip eski boldum.*

(s.3)

- ✓ 1.çokluk şahısta ise -du ve -tu şeklinde yuvarlak ve kalın sesli olarak görülür.

Qol qoşturup turmaqni udum qilduq nevrige. (s.47)

Bala, dise birip kelduq cimini. (s.26)

- ✓ Yeni Uygur Türkçesinde, belirsiz geçmiş zaman -ğan, -gen; -qan, -ken” ekleri ile ve -ptu, -iptu, -uptu, -üptü ekleri ile de çekimlenir. Bu ek, şiirlerde sadece 3. teklik şahıs çekiminde kullanılmıştır.

*Tülke **keptu**, dimek menden gül sorap,
Bèriptimen bu köñülni aldirap.*

(s.26)

*Bermes **boptu** qizniñ anisi,
Sevep yigit sehrahiq iken.*

(s.52)

- ✓ Yeni Uygur Türkçesinde -miş ekinin ünlüsü daima ince ve düz biçimdedir.

Qegez tutsañ terekte qalarmişmen aylinip...

(s.23)

Tirikide sürekte çüşse gunah bolarmiş.

(s.23)

- ✓ Yeni Uygur Türkçesinde /-i-/ eki kesin gelecek zaman görevinde kullanılır. Bu ek, aslında -a /-e şeklindedir. Uygur Türkçesinde orta hecede kalan söz konusu sesler /i/ ye dönmüştür.

*Biz xudadin qorqup **turimiz**,
 Şuña namaz oqup **turimiz**,
 Sorunlarda saqini emma,
 Quymamsen dep noqup **turimiz**.*
 (s.37)

- ✓ Belirsiz gelecek zaman eki ise ünlüyle biten fiillerden sonra /-r/; ünsüzle biten fiillerden sonra -ar, -er; -ur, -ür şeklindedir.

Xiyâllirim kizip yürer mehelleñlarni.
 (s.6)

Ötermiz uçrişip qalsaq, aranla liñşitip başni.
 (s.29)

Bildirme Eki

Bildirme eki, Yeni Uygur Türkçesinde daima yuvarlak ve kalın ünlülüdür.

*Gemliriñdin özge xiyâl **haramdur** maña,
 Yürek bağrim qanga toldi, sen ketken kuni.*
 (s.34)

*Her ta'amniñ xili tola, türi tola,
 Tegse ègiz **bayrimidur** ehli canniñ.*
 (s.39)

3.1.2. Kelime Dünyası

3.1.2.1. Türkçe ve Alınma Kelimeler

Muhammedcan Raşidin'in incelediğimiz şiirlerinde 7.049 kelime kullanılmıştır. Şairin kullandığı Arapça ve Farsça kelimeler, halka yabancı olmayan, ortak Orta Asya edebî dilindeki kelimelerdir. Bu kelimeler, fonetik birkaç değişikliğe uğrasa da anlaşılabilirliğini korumuştur:

Veten, heyran, düşmen, gèrip, xiyâl, cavap, hesret, nomus, capa, vapa, hècran, veyran...

Alınma kelimeler, Yeni Uygur Türkçesinin fonetik özelliklerine göre kullanılmıştır:

Viran ~veyran, vefa ~vapa, cefa ~capa, sebep ~sevep, hicran ~hècran

Türkçe kökenli kelimeler, çoğunlukta olarak şiirlerde yer almıştır:

Kün (gün) : 50 defa
Ana (anne) : 30 defa
Qiz (Kız) : 19 defa
Köz (göz) : 17 defa
Aq (ak, beyaz) : 12 defa
Yil (yıl) : 7 defa
Ata (baba) : 5 defa

Şair, şiirlerde Türkiye Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesinde ortak olan kelimelere de yer vermiştir.

Yeni Uygur Türkçesi

kün
yil
köz
kel-
ana
qiz
oyun
nur
dunya

Türkiye Türkçesi

gün
yıl
göz
gel-
ana
kız
oyun
nur
dünya

Şiirlerde yer alan Yeni Uygur Türkçesinde ve Doğu Türkçesinde kullanılan ancak Türkiye Türkçesinde bulunmayan Türkçe asıllı kelimelerden bazıları şunlardır:

oyla-, orun, biraq, qara-, tap-, öt- vb.

3.1.3. Kelime Grupları

İsim Tamlamaları

Muhammedcan Raşidin, şiirlerinde birçok isim tamlaması kullanmıştır. Bunlar belirtili ve belirtisiz isim tamlaması şeklindedir.

Belirtili İsim Tamlaması:

*Çuşup ketti èhtimal, **düşmenlerniñ qoliğa.** (s.2)*

***Dadañniñ ismini** yazmaysen ecep (s.7),*

***Balañniñ toyığa** yèzipsen baqaq.(s.7)*

***Deptiriñ tèsida** تنها öz ismin. (s.7)*

*Sehralarda **şè'irimniñ yiltizi,***

*Şeherlerde **menzilimniñ yultuzi.** (s.20)*

***Özgilerniñ bexti** üçün dert tartip. (s.30)*

*Bu **dunyaniñ qiziği** bilsen. (s.16)*

*Çunki dehqan **şè'iriniñ tèmisi.** (s.20)*

Belirtisiz İsim Tamlaması:

*Biraq, **hicran dariğa** her ikkimiz **èsiqliq.** (s.2)*

*Qelemlirim **ömür boyi** anılarğa qul.(s.6)*

*Yağliq bolsun qoluñda **köz yèşimni sürütgili.** (s.17)*

*Havşığan **it xuliqini insan boyida** yoq dimeñ (s.31)*

*Taşta üngen **gül vucudi** bizge örnek ülgidur (s.31)*

NOT: İsim tamlamalarında tamlayanı ve tamlananı niteleyen sıfatlar göze çarpmaktadır. Bu da bir üslup özelliği taşımaktadır.

*Atiniñ ismini **bizniñ** bu millet. (s.7)*

*Ema, **acizniñ** baş **penahi** yoq. (s.15)*

*Yurut teqdiri-**teqdirimniñ** del **ozi**. (s.20)*

***Tesellisi** yiglap qalğan **qelbimniñ**. (s.20)*

***Siniğida** tümen türlük **söygüniñ**. (s.30)*

*Taşta üngen **gül vucudi** bizge örnek ülgidur (s.31)*

Zincirleme İsim Tamlaması:

Zincirleme isim tamlaması ise birkaç örnekte kullanılmıştır.

***Eyşi** işret ehliniñ **boynığa** **marcan bolğili**. (s.31)*

***Tonuşliri** **barlarniñ** **baliliri** xizmette. (s.10)*

Sıfat Tamlaması

Şiirlerde, sıfat tamlamalarına oldukça fazla yer verilmiştir. Birden fazla sıfatla ve sıfat fiille oluşturulan tamlamalarda hareketli bir üslup göze çarpmaktadır.

*Teñrim çaçqan addi bir **danmen**.(s.6)*

*Halidin ketken **ğèriplarniñ** **bèşida**. (s.30)*

*Pulğa aşiq **nepsiñni** qoyivettiñ meylige. (s.33)*

*Mini axir bir **dağda** qoyarsenmu yançuqum? (s.33)*

*Sendin özni kimni söygen, bu cahil **köñül**. (s.34)*

*Taralmıgan **çaçlirimni** **sèniñ** **tupeyli**. (s.34)*

Adlaşmış sıfat:

Yèqinliri yoqlarniñ qaldi yillap bir çette. (s.10)

Özge xiyâl sürmigenler yaşisun. (s.30)

Ümidliri ölmigenler yaşisun. (s.30)

Çırağ yèqip tünigenler yaşisun. (s.30)

Emgikiñni kömmigenler yaşisun. (s.30).

Arapça ve Farsça tamlamalar

Muhemmedcan Raşidin, Arapça ve Farsça tamlamalara da şiirlerinde yer vermiştir.

*Kunde didar biz uçun **mulki-dunya** emesmu? (s.2)*

3.1.4. Deyimler ve Atasözleri

Muhemmedcan Raşidin, deyim ve atasözlerini şiirlerinde sıkça kullanmıştır. Bu özelliği Uygur toplumunda yer etmiş deyim ve atasözlerinin kullanımını görmemiz açısından önem arz etmektedir.

Deyimler:

Sen mendek bolalamsen,

Kökke gadiyalamsen?

Sen, benim gibi olabilir misin,

Göklere kadar kabarabilir misin?

“Göklere kadar kabarmak” (s.21)

Qançilik hönervensen,

Qapqanmu quralamsen?

Ne kadar hünerlisin?

Tuzak da kurabilir misin?

“Tuzak kurmak” (s.21)

Noçisi kilip qalsa,

On tezim qilalamsen?

Babayiğitler gelip kalsa,

El pençe durur musun?

“El pençe durmak” (s.21)

Qol qoşturup turmaqni udum qilduq nevrige.

El bağlayıp durmayı miras bıraktık toruna.

“El bağlayıp durmak” (s.47)

Taralmiğan çaçlirimni sèniñ tupeyli,

Barmaqlirim tamam yüldi, sen ketken kuni.

Tarayamadığım saçlarımı senin yüzünden,

Parmaklarım tamamen yoldu, sen gittiğin gün.

“Saçlarını yolmak” (s.34)

Ġemliriñdin özge xiyâl haramdur maña,

Yürek bağrim qanğa toldi, sen ketken kuni.

Gamlarından başka hayal haramdır, bana,

Yüreğime kan doldu, sen gittiğin gün.

“Yüreğine kan dolmak” (s.34)

Bügün tatlı emçekni teñ emgenler sen bilen,

Tañla ketseñ, keyniñdin ah urmiqi natayin.

Bugün tatlı memeyi birlikte emenler seninle,

Sabah gitsen ardından ah çektiği belirsiz.

“Ah çekmek” (s.35),

Emdi bilmem sèni yayrim dep,

Tikenliktin gul izdeptimen.

Şimdi bilmem seni yar diye,

Dikenlikte gül aramışım.

“Dikenlikte gül aramak” (s.36)

Ayrimaymiz halal haramni,

Yalgannimu toqup turimiz.

Ayırmayız helal ile haramı,

Yalanları dokur dururuz.

“Yalanları dokumak” (s.37)

Atasözleri:

Aşıqlarğa altun söz iken:

“Sadaqetni göher bil” digen.

Âşıklara altın söz imiş,

“Sadakati mücevher bil” demek.

“Sadakati mücevher bil” (s.16)

<<Taşqa çaçqin, bextiñdin kör>> ni elge ögetken,

Xurapattur ecirsiz qilip bizni tügetken.

“Taşa serp bahtından kör” halka öğretken,

Hurafedir, emeksiz iş yapıp bizi bitiren.

“Taşa serp bahtından kör” (s.23)

“Sevridin havla pişar” bir kün dèse,

Şu kün dep uni uxlaptimen.

“Sabırdan helva pişer” bir gün deseler,

O gündür diye ona uymuşum,

“Sabırdan helva pişer.” (s.38)

3.1.5. Tekrarlar

3.1.5.1. Ses Tekrarları

Şiirlerde ahengi sağlamak amacıyla ses tekrarlarından yararlanılabilir. Bir ya da birkaç mısradaki ünlülerin tekrar edilmesine asonans; ünsüzlerin tekrarına ise aliterasyon denir.

Muhammedcan Raşidin, şiirlerinde hem ünlü hem de ünsüzlerin tekrarına başvurmuş ve ahengi sağlamaya çalışmıştır.

Ünsüz Tekrarları

Ahengi sağlamak amacıyla şiirlerde sıkça tekrar edilen sesler, “n, l, r, m, t, d, y, q”dur. Sıralama, kullanım sıklığına göre yapılmıştır.

/n/ :

*Tatliq çüşlerde çüşeymen **sen** toğurluq, **nigarim**,
Belkim şundaq bolğandu sèni oylap yatqaçqa.*

(s.2)

*Kunde didar biz uçun mulki-dunya emesmu?
Tartilmamdu şu bilen sèğinişniñ kolkuni?*

(s.2)

*Yaxşı yarniñ qedrini bilmeydiganni kel dime.
Ah, urup yürme **nadan**, ketken **nigarniñ** keynidin,
Yür digende **sen** bilen yürmeydiganni kel dime.
Ayniganda qurğuyuñ keygeymu indekke yene,
Sen turup **nelergidur** ünleydiganni kel dime ...!*

(s.5)

/l/:

*Tonuşliri barlarniñ baliliri xizmette,
Yeqinliri yoqlarniñ qaldi yillap bir çette,
Pirinsiplar, höcçetler yoq emestur elvette,
Höcçet qèlip bir çette, iş pütidu xilvette,
Yaman iken şu xilvet, birer tonuş bolmisa.*

(s.10)

*Bille çèçip oruqni ètiziğa cülükniñ,
Bille yene xamanlar çeşleydiğan bolup kel,
Köz yaşlarğa kim xuştar, külke bizde köp bolsun,
Alte külüp, bir yığlap pesleydiğan bolup kel.*

(s.17)

/r/:

*Yaxşılar öz rizqini tapti tamam öz ecriidin,
Kelmigen hèçkim lèkin şularğa heyran bolgili,
Qul yaralğanmiz __ dèdi kimdur biraq __ teqdir üçün.*

(s.31)

*Ta'amlarğa xandur Uyğur ta'amliri,
Bizge şerp şandur Uyğur ta'amliri,
Xasiyet hem şipasi bar her biriniñ,
Bizge hösün xaldur Uyğur ta'amliri.*

(s.39)

/m/:

*Eqellisi alalmay bir pirava balamğa,
Ötüp ketti toqquz ay quruq bargaç salamğa,
Pul suñgutsam cudaliq yiter iken kalamğa,
Tuz sepkendek bolmamdu, saqaymiğan yaramğa,
Nede yardem, ne medet, birer tonuş bolmisa?!*

(s.10)

*Biz yimisek uzi yimestin,
Aç yursimu açtin dimestin,
Biz kiymisek uzi kiymestin,
Yuqni izlep tapqan emesmu?*

(s.14)

/t/:

*<<Taşqa çaçqin, bextiñdin kör>> ni elge ögetken,
Xurapattur ecirsiz qilip bizni tügetken,
Ayallarni geplette meñgü oçaq püvletken,
Tiriklikni ezeldin teqdir bilen közetken.*

(s.23)

*Yaman künlerde tuqqantuq, ronaq tapqanda yatlaştıuq,
Palastin teste ayrilsaq, kigiz basqanda yatlaştıuq.*

(s.29)

/d/:

*Qerindaş bop yaralğanlar tamam bizdekmidu deymen,
Quyunlar qutrigān yaki dala-tüzdekmidur, deymen,
Bèğida hêç bahar, yaz yoq, xazan köznekmidur, deymen,
Dilida qilçe aptap yoq, sözi muzdekmidur, deymen,
Yumup köz barçe nuqsandin-tügel tanganda yatlaştıuq. (s.29)*

*Seyyarimiz bir bizniñ, üstimizde bir quyaş,
İkki dünya ayrılmas qedirdanğa oxşaymiz.
Köñüllerdin köñüller içken suni oxşitiş,
Durus bolsimen deymen; xuddi balğa oxşaymiz.*

(s.45)

/y/:

*Ah, urup yürme nadan, ketken nigarniñ keynidin,
Yür digende sen bilen yürmeydiğanni kel dime.
Aynıganda qurğuyuñ keygeymu indekke yene,
Sen turup nelergidur ünleydiğanni kel dime...!*

(s.5)

*Şuniñdin bèriki künler öter hêçkimni xoş qilmay,
Qoyamdu ğum-adavetler arada yazni qış qilmay?
Tiniqtinmu tola <Kot-kot> kèsekni keldi xiş qilmay,
Yürer şeytan toşup gep-söz, uniñdin özge iş qilmay,
Niza gülxanliri dilda köyüp yanganda yatlaştıuq.*

(s.29)

/q/:

*İkki minut su çiçip, töt şilanka töt yaqtin,
Boldi qildi çiçişni, su çuşkiçe töt çaqtin,
Derizler tosaldi èqip çuşken patqaqtin,
Desmanlanmay şupti çiqip kettuq qapqaqtin,
Maşınamni men şundaq yuyup qayttim Urumçi.*

(s.48)

*Qalarmizmu ikkimiz qiyametliq didarğa,
Köyup-pişip yürginim kètermikin bikarğa.
Köygünüm yoq sèniñdin başqılarnıñ otida,
Bolmisañmu yènimda çiqqinim yoq şikârğa. (s.2)*

Ünlü Tekrarları

Şair, şiirlerinde ünsüzler gibi ünlüleri de fazlasıyla kullanmıştır. En çok kullanılan /i/ ve /a/ olmuştur. /i/ nin sık kullanılmasının sebebi olarak da /ı/ nın /i/ olarak ifade edilmesidir.

/i/:

*Zamanıvı turmuşniñ muşu didiñ, risturan,
İşikni sen başlap, içip berdiñ risturan,
Xuşallıqiñ az emes bizge bergen, elvette,
Geşliknimu velikin tipip berdiñ, risturan.*

(s.51)

*Suzuk iken siniñde sodigerniñ çirayi,
 Bilim emes kiyimken ayallarniñ xiyâli,
 Bezi birler nep uçun bolup qaptu sevdayi,
 Nepsiz gepni añlisa öçidiken çirayi,
 Ciq gipimni diyelmey qoyup qayttım Urumçi.*

(s.48)

/a/ :

Şiirlerde en çok /a/ ünlüsü kullanılmıştır.

*Üzüñ bolduñ maña ay-yıl sanatqan,
 Xuda bizni cüp bolsun dep yaratqan.
 Uçur bermey, yolliriñğa qaratqan,
 Sini namerd sanarmidim, bir kelseñ.*

(s.1)

*Tatliq çüşlerde çüşeymen sen toğurluq, nigarim,
 Belkim şundaq bolğandu sèni oylap yatqaçqa.
 Köyuvatsam otuñda, oylimasqa bolğaymu?
 İkkimizde emesqu harva başqa, at başqa?!*

(s.2)

3.1.5.2. Ek Tekrarları

Şair, şiirlerinde ahengi sağlamak amacıyla ek tekrarlarına da başvurmuştur. Tekrarlanan ekler daha çok hâl, filimsi, zaman ve emir ekleridir. Bu ekler, yer ve görev bakımından incelenmiştir.

3.1.5.2.1. Şiirdeki Yerine Göre Ek Tekrarları

Mısra Başı Ek Tekrarları

Mısra başı ek tekrarları, mısra sonu ses tekrarlarıyla birlikte kullanılmıştır.

*Tonuşliri barlarniñ baliliri xizmette,
Yeqinliri yoqlarniñ qaldi yillap bir çette.
(s.10)*

*Qoşulidu şertke şert, birer tonuş bolmisa,
Qoşilidu derkte dert, birer tonuş bolmisa.
(s.10)*

Mısralarda Birbirini Takip Eden Ek Tekrarları

Aynı mısralarda yer alan ek tekrarları sıklıkla kullanılmıştır.

*Tonuşliri barlarniñ baliliri xizmette,
Yeqinliri yoqlarniñ qaldi yillap bir çette,
Pirinsiplar, höccetler yoq emestur elvette,
Höccet qèlip bir çette, iş pütidu xilvette,
Yaman iken şu xilvet, birer tonuş bolmisa.
(s.10)*

*Tonuş digen tonuşken, yumşitarken qattiqni,
Aylandurup tatliqqa, oñşaydiken aççıqni,
Yeqinliri peskoyğa çüşürerken başliqni,
Ğem basqanda tonuşuñ başlap kiler şatliqni,
Sokuldaysen heptilep, birer tonuş bolmisa.
(s.10)*

3.1.5.2.2. Şiirdeki Görevine Göre Ek Tekrarları

Hâl Eklerinin Tekrarı

Hâl eklerinin tekrarında en çok yönelme hâl eki kullanılmış olmakla birlikte diğer hâl ekleri de şiirlerde yer almıştır.

Yönelme Hâl Eki:

*Eqellisi alalmay bir pirava balamğa,
Ötöp ketti toqquz ay quruq bargaç salamğa,
Pul suñgutsam cudaliq yiter iken kalamğa,
Tuz sepkendek bolmamdu, saqaymığan yaramğa.*
(s.10)

*Birliri aldinip kipiniklerge,
Tegsimu tekkendu bimehel erge,
Kuztula sevebi guherge, zerge.*
(s.27)

Yükleme Hâl Eki:

*Yetim sèginar yazni baharni,
Yalañ ayaqta desseydu qarni.
Eceplenmeñlar qismetlirige,
Teğdirdur şundaq qilğan ularni.*
(s.15)

Bulunma Hâl Eki:

*Altun tugme bolmisimu tonumda,
Rozi Sayit tutqan qelem qolumda.
Ayrilmaymen çuşumde ve oñumda,
Rozi Sayit tutqan qelem qolumda.*
(s.20)

Ayrılma Hâl Eki:

*Yügürüp çıxar aldiñğa, qaytip kelseñ seper**din**,*

*Èsilidu boyniñğa yariñ, aman kelseñ xeter**din**,*

*Yaman kün yoq âlemde, yârsiz boytaq üter**din**.*

(s.53)

İyelik Ekinin Tekrarı

Şair, iyelik eklerini bütün şahıslara yönelik kullanmıştır. Fakat sıklıkla tekil şahıslar üzerinde durmuş, çoğul şahıslarda ise üçüncü çoğul şahıs ekini kullanmıştır. En çok birinci tekil şahıs ekine yer vermesinin sebebi olarak da şiirlerini kendisi üzerinden dile getirmesi olduğu dikkat çekmektedir. Bu da üslup özelliği sergilemektedir.

*Şular bilen bille mēniñ tiniq**im**,*

*Su içerge bille quduq, èriq**im**,*

*Bille mēniñ tergen buğday, tēriq**im**,*

*Rozi Sayit tutqan qelem qolum**da**.*

(s.20)

*Bizni gaday qilivetti toyl**liri**,*

*Heşemettur tamam, xiyâl-oyl**liri**,*

*Unimisaq tutup qalar xuy**liri**,*

Yaxşı gepke kiremdikin balılar?

(s.26)

Anañni sörimey sundi balañ çüşken çanañ, emma.

(s.46)

3.1.5.2.3. Fiil, Zaman, Şahıs ve Fiilimsi Eklerinin Tekrarı

Fiil çekiminde daha çok geçmiş zaman eki kullanılmış olmasına rağmen gelecek zaman ve geniş zaman eki de kullanılmıştır. Emir kipiyle çekimlenen fiillerin sık kullanımı da göze çarpmaktadır. Fiillerin çekiminde kullanılan şahıslar ise çoğunlukla birinci tekil ve çoğul, ikinci tekil ve üçüncü tekildir.

Fiillerde en çok *bol-*, *kel-*, *qal-*, *tut-*, *kör-*, *yığla-* kullanılmıştır.
Fiilimsi eki olarak en çok kullanılan *-ip*, *-up*, *-üp* zarf fiil ekleridir.

Maxtıǵanlar köp sini, menmu şundaq maxtaymen,
Maxtimisam qandaqçe heq ademge oxşaymen,
Bu nezmemde velikin keçmişimde toxtaymen,
Yoşurmaymen körgenni yalǵan gepni qoşmaymen.
(s.48)

Hozoruñda birmehel yurup qayttım Urumçi,
Yaxşılardin yaxşılıq körup qayttım Urumçi,
Yamanlardin köñlum geş bolup qayttım Urumçi,
Yançuqlurum bek baldur qurup qayttım Urumçi,
Bir işlarǵa özümçe kulup qayttım Urumçi.
(s.48)

Aǵrip qalsaq aqnanda aşlap,
Dili kuyup, kuzini yaşlap,
Kunde suyup, tunde baǵaşlap,
Bizni şundaq baqqan emesmu?
(s.14)

Tilemçilerge qapaq türmeñlar,
Tilemçilerni yaman körmeñlar.
Künde bersem künde keldi dep,
Tilemçilerni tillap yürmeñlar.
(s.15)

3.1.5.3. Kelime Tekrarları

3.1.5.3.1. İsimler

Muhammedcan Raşidin'in şiirlerinde, isimlerin ağırlıklı olarak kullanıldığı göze çarpmaktadır.

kün: 47 defa

qol: 40 defa

qiz : 19 defa

köz: 17 defa

can: 13 defa

tag: 9 defa

Özel İsimler

Muhammedcan Raşidin, şiirlerinde özel isimler de kullanmıştır. Bu özel isimler; şahıs, millet, yer, yiyecek ve hayvan isimleridir.

Şahıs İsimleri:

Şiirlerde geçen şahıs isimleri: *Rozi Seyit*

Rozi Seyit: Uygur şairi. (1944-)

Halk İsimleri:

Şiirlerde yer alan halk ismi, *Uygurlardır*.

Hayvan İsimleri:

Bülbül, tilki, kurt, kumru, sığırcık, arı vb.

Yemek İsimleri:

Şiirlerde, Uygur Türklerine ait yemek ve yiyecek isimleri kullanılmıştır.

Leğmen, manta, polo, aşmanta, çet çörisi, göşnan, çöçüre, göş girdi, samsa, aq nan, may çeyligen qatlima, yutaza, çeynek şorpa, sampuza, menper, tonur kavap, zix kavap, aq toqaçlar, tuxum poşkal.

Yer İsimleri:

Urumçi, Çin, Pekin, Xoten, Tanrı Dağı.

3.1.5.3.2. Zamirler

Muhammedcan Raşidin'in en çok tercih ettiği zamirler birinci tekil, ikinci tekil, üçüncü tekil, birinci çoğul ve üçüncü çoğuldur. İkinci çoğul şahıs zamirini sadece üç defa kullanmıştır.

biz:93 defa

sen: 75 defa

men: 56 defa

u: 52 defa

ular: 28 defa

siz: 3 defa

3.1.5.3.3. Edatlar

Edat kullanımında en çok *bilen, bile* olmuş devamında ise *lèkin, biraq, peqet, emma* kullanılmıştır.

bilen, bile : 43 defa

lèkin, biraq, peqet, emma : 35 defa

ve, veya, yaki : 12 defa

hem, hemde, hemdem, hemmini : 6 defa

çünkü : 4 defa

bes : 3 defa

kebi : 3 defa

3.1.5.3.4. Sıfatlar ve Zarflar

Vasıflandırma sıfatları

Şairin en çok *yaxşı* ve *yaman* sıfatlarını kullanması, zıtlıkları ifade etmesi bakımından da bir üslup özelliği taşımaktadır.

yaxşı	: 33 defa
yaman	: 23 defa
uluğ	: 7 defa
aq	: 5 defa
meñgü	: 4 defa
mert, namerd	: 4 defa
yaş	: 3 defa
nadan	: 3 defa
qara	: 3 defa
yèşil	: 2 defa

Belirtme sıfatları

bir	: 77 defa
bu	: 47 defa
her	: 28 defa
miñ	: 9 defa
köp	: 8 defa
u	: 5 defa
hemme	: 1 defa
yüz	: 1 defa

Zaman zarfları

emdi	: 8 defa
bu kün, bugün	: 5 defa
haman, daim	: 2 defa

3.1.5.3.5. Fiiller

Muhammedcan Raşidin şiirlerde isimler gibi fiilleri de sıklıkla kullanmıştır. Fiil çekimlerinde, emir kipinin sık kullanımı göze çarpmaktadır. Şiirin genelinde ve özellikle aynı mısralarda kullanılan fiiller, şiirlere hareket katarak ahengi sağlamış şairin üslubunu ortaya koymuştur.

*Köre-körmey doxturlar, balinistta **yat deydu**,
 “Yitişmeydu pul” disem, “öy-bisatni **sat**” deydu,
 Bir şeytinim piçirlap, rəsturanga **tart deydu**,
 Könlüm: Emma yaxşısı birer tonuş **tap deydu**,
 Özge amal yoq peqet, birer tonuş **bolmisa**.*

(s.10)

*Sen yasıgan kövruktin **ötseñ**,
 Məniñ üçün yasaptu dep **öt**.
 Seperlerde **qalsañ** uluğsız,
 Hapaşlaşqa yene məni **küt**.*

(s.22)

3.1.6. Söz Sanatları

Bir edebi eserin anlaşılıp yorumlanabilmesi için o eserde kullanılan sanatları önemli bir yer teşkil etmektedir. Bu sayede şairin şiir ve hayal dünyası hakkında bilgi edinmek mümkündür.

Şair, şiirlerinde söz sanatlarını sıkça kullanarak şiirlere hareket ve anlam yoğunluğu katmıştır.

3.1.6.1. Telmih (Hatırlatma)

Herkes tarafından bilinen bir olayı, kişiyi hatırlatma sanatıdır.

Şair, Şirin'in aşkıyla dağlara çıkan Ferhat'ı hatırlatarak aşkını ifade etmiş, anlatıma güç katmıştır.

Körmisem Perhad kebi tağlarda yıl_aylar sèni.

(s.40)

Şiirlerde yer alan “Kakkuk bilen Zeynep” ifadesiyle şair, efsanevi Guguk kuşu ile eşi Zeynep'ten bahsederek sevdiğine “Gel” der.

Qaçanguçe yürimiz kakkuk bilen zeyneptek.

(s.17)

Uygur edebiyatında önemli bir yere sahip olan Rozi Seyit için kaleme aldığı şiirinde, usta şairden bahseder.

*O kalem gibi çalışan kalem az şimdi,
Çalışkanlıkta biz de çok hamız şimdi,
Şair demek bizde kurumuş nam şimdi,
Rozi Seyit'in tuttuğu kalem elimde.*

(s.20)

3.1.6.2. Tezat (Zıtlık) Sanatı

Anlamca zıt iki kavramın bir arada kullanılması sanatıdır.

*Bir nan tapsam yèrimi sèniñ,
Teñ ölimiz açlıqtin ölsek.
Yalguz külüş yaxşı iş emes,
Teñ külimiz toqluqtin külsek.*

(s.22)

*Yaman künler men bilen ketkey,
Yaxşı künler men bilen bolsun.*

(s.22)

*Ayrimaymiz halal haramni,
Yalğannimu toqup turimiz.*

(s.37)

3.1.6.3. İrsal-ı Mesel Sanatı

Anlatıma etkinlik katmak amacıyla atasözü, özdeyiş kullanma sanatıdır. Şair, anlatımını güçlendirmek adına atasözlerine şiirlerinde yer vermiştir.

Aşıqlarğa altun söz iken:

“Sadaqetni göher bil” digen.

“Sadakati mücevher bil” (s.16)

<<**Taşqa çaçqin, bextiñdin kör**>> ni elge ögetken,

Xurapattur ecirsiz qilip bizni tügetken.

“Taşa serp bahtından kör” (s.23)

Sevridin havla pişar bir kün dèse,

Şu kün dep uni uxlaptimen.

“Sabırdan helva pişer.” (s.38)

3.1.6.4. İstifham (Soru) Sanatı

Anlatımı güçlendirmek amacıyla sözü soru biçiminde kullanma sanatıdır.

Ağziñda şeher ilip,

Bir kötek yaralamsen?

Beliñni siylap yurup,

Mukapat alalamsen?

Sen mendek bolalamsen,

Sutke su qoşalamsen?

*Xeqniñ mulikini, asta,
Öyüñge toşuyalamsen?* (s.21)

3.1.6.5. Tenasüp Sanatı

Aralarında anlamca yakınlık bulunan kelimeleri bir arada kullanma sanatıdır. Şair, aralarında ilgi bulunan hayvan isimlerini bir arada kullanarak tenasüp sanatını kullanmıştır.

*Paxtek bilen qariğocini bulbul dep,
Şerepşanga èriştürdüñ, tèlevzor.* (s.24)

Şair; dağ, çam, yeşil, dal gibi kelimeleri bir arada kullanarak ilgi kurmuştur.

*Tağlardin qariğaylarmu boptu perişan,
Köklep turğan köçet sundi, sen ketken kuni,* (s.34)

3.1.6.6. Teşbih (Benzetme) Sanatı

Sözün etkisini arttırmak amacıyla aralarında ilgi bulunan iki kavramı birbirine benzetmektir.

*Tiziq munçaq iduq bizler anam boynidiki goya,
Süzük alma iduq beş tal, atam qoynidiki goya,
Uçar quşlar iduq hemde eşu hoylidiki goya,
Tügel leğmen iduq yaki kümüş çoylidiki goya.* (s.29)

Şu qelemdek işçan qelem az tèxi. (s.20)

Tolğan aydek çirayliqtur çet çörisi. (s.39)

*Egerde tünlikiñdin ay bolup baqsam camaliñğa,
Şu an yaqqan çiraylar**dek** çöçüp közüñ açarsenmu?*

(s.41)

*Uluqliqta insanlar ap'aq nanga oxşaymiz,
Biri tiken, miñi gül, gülistanğa oxşaymiz.
Xuşallıqı alemniñ törilidu bizlerdin,
Kümüş dèseñ kem bolur, altun kangä oxşaymiz.*

(s.45)

3.1.6.7. Tariz (İğneleme) Sanatı

Anlatıma güç katmak amacıyla bir kişi ya da durumu iğneleme sanatıdır. Şair, eleştiri şiirlerinde tariz sanatını sıkça kullanmış ve üslup özelliği göstermiştir.

*Senmu pulğa bir küni toyarsenmu yançuqum?
Biravlarni pul üçün soyarsenmu, yançuqum?*

(s.33)

*Zamanivi turmuşniñ muşu didiñ, risturan,
İşikni sen başlap, içip berdiñ risturan,
Xuşallıqıñ az emes bizge bergen, elvette,
Ğeşliknimu velikin tipip berdiñ, risturan.*

(s.51)

*Sen mendek bolalamsen,
Sutke su qoşalamsen?
Xeqliñ mulikini, asta,
Öyüñge toşuyalamsen?*

(s.21)

3.1.6.8. Mübalağa (Abartma)Sanatı

Anlatıma güç katmak amacıyla bir şeyi olduğundan çok ya da az gösterme sanatıdır.

*Yaşap kelduq **miñ** tirilip, **miñ** ülup,
Gahiliri on yığlisaq bir külüp.*

(s.26)

*Tañ bilip nurluq camaliñni toxolarmu, gülüm,
Qiçqirar bu yurtqa her subhide **miñ** çillap sèni.*

(s.40)

3.1.6.9. Teşhis (Kişileştirme) Sanatı

İnsan dışındaki varlıklara insana özgü nitelikler kazandırma sanatıdır.

*Pul tutquzup qoluñğa uçriğanni boğ dise,
Böre bulup, it bolup boğarsenmu **yançuqum?**
Pulğa aşiq nepsiñni qoyivettiñ meylige,
Pul bergenler <Tuğ> dise tuğarsenmu **yançuqum?***

(s.33)

4. SONUÇ

Yapılan çalışmada Muhammedcan Raşidin'in şiirlerinden elli üç tanesi Türkiye Türkçesine aktarılmış dil ve üslup bakımından incelenmiştir.

Muhemmedcan Raşidin, şiirlerinde sade, anlaşılır bir dil kullanmıştır. Şiirlerinde Rusça kelimeler, birkaç kelimeyle sınırlı kalmıştır. Arapça-Farsça kelimeler ise Türk dünyasında kullanılan ve zamanla Türkçeye mal olmuş kelimelerdir. Bu kelimeler, anlaşılabilirliğini kaybetmeden Yeni Uygur Türkçesinin fonetik imlasına uygun kullanılmıştır. Bu özelliği ile şair, toplum tarafından sevilerek başarıya ulaşmış ve birçok ödüle layık görülmüştür.

Şair, anlamı pekiştirmek ve ahengi sağlamak amacıyla ses, ek ve kelime tekrarlarından yararlanmıştır. Ses tekrarlarında ünlü ve ünsüz seslerden yararlanan şair, genel olarak tüm sesleri kullanmıştır. Ahengi sağlamak amacıyla şiirlerde sıkça tekrar edilen ünsüz sesler, “n, l, r, m, t, d, y, q”dur. Ünlülerde ise Yeni Uygur Türkçesinde “ı” sesinin de “i” şeklinde kullanılması sebebiyle bu ses “i” sesiyle ifade edilmiş ve şiirlerin genelinde en çok tekrarlanan ses “i” olmuştur. Şiirlerde, ünlülerin kullanımından oluşan bir ahenk mevcuttur.

Şiirlerde hâl, fiilimsi, zaman ve emir eklerine yer veren şair, hâl eklerinden en çok *yükleme* ve *yönelme* eklerini, fiilimsi eklerinden de en çok *-p* zarf fiil ekini kullanmıştır. Bu ekler, aynı mısra içinde olduğu gibi dörtlüklere de yayılmıştır.

Kelime tekrarlarında çoğunlukla fiillerden yararlanan şair, en çok *bol-*, *kel-*, *tut-*, *kör-* ve *yiğla-* fiillerini kullanmıştır. Kelimelerin sık kullanılması ahengi sağlamış, üslup özelliği sergilemiştir.

Şiirlerde yer alan söz sanatları anlatımı kuvvetlendirerek anlamı pekiştirmiştir. Bu sebeple kullanılan sanatlar, şairin kelime dünyasının zenginliğini ve dile olan hâkimiyetini göstermesi açısından önem arz etmektedir.

Muhammedcan Raşidin, Yeni Uygur edebiyatında önemli bir yere sahiptir. Çağdaş Uygur edebiyatının oluşmasına büyük katkısı olmuş bir isim olması sebebiyle halkının duygu ve düşüncelerini, kültür yapısı ve yaşantılarının temsilinde başarılı olmuştur. Ele alınan şiirler, şairin hayata bakış açısını, edebi kişiliğini yansıtmakta ve yaşadığı toplumu tanımamız açısından mühimdir.

Şairin, diğer şiirlerinin de Türkiye Türkçesine aktarılması, Yeni Uygur edebiyatının önemli temsilcilerini tanımamız açısından katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Aksoy, Ö. A. (2013). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü* (35.basım). İnkılap Kitabevi.
- Alkayış, M.F. (2009). Çağdaş Türk Şiveleri Arasında Aktarma Meseleleri, *Turkish Studies*, 4(3), 61-70.
- Devellioğlu, F. (2012). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, (29. basım). Ankara: Aydın Kitabevi.
- Ercilasun, A. B. (2013). *Türk Dili Tarihi*, (13.basım). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Ercilasun, A. B. (2007). *Türk Lehçeleri Grameri*, (1.basım). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Ergin, M. (2000). *Türk Dil Bilgisi*, (1.basım). İstanbul: Bayrak Basım.
- Kaplan, M. (1941). Üsluba Dair, *Varlık*, (202), 226-227.
- Karahan, L. (1999). *Türkçede Söz Dizimi Cümle Tahlilleri*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Karaman, A. (2013). “Uygur Şairi Muhammedcan Raşidin ve Şiir Dünyası” *Sosyal Bilimler Dergisi / XV*(2).
- Kasapoğlu Çengel, H. (2000). *Abdürrahim Ötkür’ün Şiirleri 1-2 (İnceleme, Metin, Aktarma)*, İstanbul: MEB Yayınları.
- Kaşgarlı, S. M. (1992). *Modern Uygur Türkçesi Grameri*, İstanbul: Orkun Yayınevi.
- Kaşgarlı, S. M. (1998). *Çağdaş Uygur Türklerinin Edebiyatı*, Ankara: KB Yayınları.
- Kınacı, C. (2012). Nergis Miray, Ahmet Baytursınlı Şiirleri Üzerinde Dil ve üslup İncelemesi, *Gazi Türkiyat*, (10), 409-412.
- Komisyon. (1999). *Uygur Tilinin İzahlıq Luğiti* (Qisqartılmış), Ürümçi: Şincan Halk Neşriyatı.
- Komisyon. (2006). *Uygur Edebiyatı Tarixi*, Pekin; Milletler Neşriyatı. 4(1), 386,
- Lokman, B. (2007). Çağdaş Uygur Edebiyatının Oluşması ve Gelişmesi, *Bilig*, (42), 191-211.
- Necip, E. N. (1995). *Yeni Uygur Türkçesi Sözlüğü*, (Çeviri İklil Kurban), Ankara.
- Özbay, H. (1994), *Çolpan’ın Şiirleri (Metin-Aktarma-İnceleme)*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.
- Öztürk, R. (1994). *Yeni Uygur Türkçesi Grameri*, Ankara: TDK.
- Öztürk, R. (1997). *Özbek ve Uygur Türkçelerinde Fiil*, Ankara: TDK.

Özkan, N. (1997). *Türk Dünyası; Nüfus, Sosyal Yapı, Dil, Edebiyat*, Kayseri: Geçit Yayınevi.

Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe Sözlük* (Yeni Basım). Ankara: TDK.

Yazıcı, H. (2007). *Türk Lehçeleri Grameri*,(Editör: Ahmet Bican Ercilasun) Yeni Uygur Türkçesi, Ankara: Akçağ Yayınları, 357-427.

Türk Dil Kurumu. (2012). *Yazım Kılavuzu*, (27.Basım). Ankara: TDK.

Korkmaz, Z. (2014). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, İstanbul: TDK.

EKLER

Ek-1. Alfabe

DOĞU TÜRKİSTAN UYGUR ARAP ALFABESİ

Yazı Çevrimi	Sonda	Ortada	Başta	Yazı Çevrimi	Sonda	Ortada	Başta
a	ا	ا	ئا	l	ل ل ل	ل	ل
b	ب ب ب	ب	ب	m	م م م	م	م
c	ج ج ج	ج	ج	n	ن ن ن	ن	ن
ç	چ چ چ	چ	چ	ñ	ئى ئى ئى	ئى	-
d	د	د	د	o	و و و	و	ئو
e	ە	ە ە	ئە	ö	ۆ ۆ ۆ	ۆ	ئۆ
é	ي ئې	پ	ئې	p	پ پ پ	پ	پ
f	ف ف ف	ف	ف	r	ر ر ر	ر	ر
g	گ گ گ	گ	گ	s	س س س	س	س
ğ	غ غ غ	غ	غ	ş	ش ش ش	ش	ش
h	-	ھ	ھ	t	ت ت ت	ت	ت
x	خ خ خ	خ	خ	u	ۇ ۇ ۇ	ۇ	ئۇ
i	ى	ى	ئى	ü	ۈ ۈ ۈ	ۈ	ئۈ
j	ژ ژ ژ	ژ	ژ	v	ۋ ۋ ۋ	ۋ	ۋ
k	ك ك ك	ك	ك	y	ي ي ي	پ	پ
q	ق ق ق	ق	ق	z	ز ز ز	ز	ز

Ek-2. Arap harfli metin

بىر كەلسەڭ

مۇھەممەتجان راشىدىن

مۇنداق يالغۇز قالارمىدىم ، بىر كەلسەڭ ،
تۈندە تەنھا ماڭارمىدىم ، بىر كەلسەڭ .
ئۆتكەنلەرگە يېتىملاردەك تەلمۈرۈپ ،
يىغلامسىراپ قارارمىدىم ، بىر كەلسەڭ .

ئۈزۈڭ بولدىڭ ماڭا ئاي-يىل ساناتقان ،
خۇدا بىزنى جۈپ بولسۇن دەپ ياراتقان .
ئۇچۇر بەرمەي يوللىرىڭغا قاراتقان ،
سەنى نامەرد سانارمىدىم بىر كەلسەڭ .

پۇتلىرىمغا تىكەن كىردى ئالماسەن ،
ئەڭ بولمىسا بىر پارچە خەت يازمامسەن .
بىر كەلمىسەڭ ئۇۋالىمغا قالماسەن ،
ساڭا خەتلەر سالارمىدىم بىر كەلسەڭ .

تاتلىق چۇشلەردە چۇشەيمەن

تاتلىق چۇشلەردە چۇشەيمەن سەن توغۇرلۇق، نىگارم،

بەلكىم شۇنداق بولغاندۇ سېنى ئويلاپ ياتقاچقا.

كۆيۈۋاتسام ئوتۇڭدا، ئويلماسقا بولغايمۇ؟

ئىككىمىزدە ئەمەسقۇ ھارۋا باشقا، ئات باشقا؟!

كۆرگەنلىرىم ئوخشىماس ئوڭۇمدىكى ئىشلارغا،

يۇرگۈدەكمىز ئۇچىرىشىپ بوستانلاردا ھەر كۈنى.

كۈندە دىدار بىز ئۈچۈن مۈلكى-دۇنيا ئەمەسمۇ؟

تارتىلمامدۇ شۇ بىلەن سېغىنىشنىڭ كەلكۈنى؟

بىراق، ھىجران دارىغا ھەر ئىككىمىز ئېسىقلىق،

ئاڭلانمايدۇ شەپپىسى بىز زارىققان ۋىسالنىڭ.

كەلگەنلەرگە بىلەلمەي، ھىجران دىگەن قانداق ئىش؟

بار ئەمەسمۇ بارچىسى ئىككىمىزدە مىسالنىڭ!

قالارمىزمۇ ئىككىمىز قىيامەتلىق دىدارغا،
 كۆيۈپ چىشىپ يۈرگىنىم كېتەر مېكىن بىكارغا.
 كۆيگۈنۇم يوق سېنىڭدىن باشقىلارنىڭ ئوتىدا،
 بولمىساڭمۇ يېنىمدا چىققىنىم يوق شىكارغا.

سەۋەبىنى بىلىمدىم، يازغان خېتىم تەگمەيتۇ،
 چۈشۈپ كەتتى ئېھتىمال، دۈشمەنلەرنىڭ قولىغا.
 ھىجران يەنە ئۇلغايدى، كەتتى ۋىسال بىراقلاپ.
 سۇ كىرگەندەك سۆيگۈمىز بىناسىنىڭ ھۇلىغا.

يىغلاپ چىقار يۈرەكلەر شۇ ۋىسالغا يەتكۈچە،
 يىگىت-قىزلار، بىلىسەڭلار ھىجران دىگەن مانا شۇ!
 تاتلىق چۈشلەر چۈشەيمەن شۇ ھىجراننىڭ ۋەجىدىن،
 ئۆزگەرمىدى ئۆزگىگە، يەنە كۆرسەم يەنە شۇ!

تومۇزلاردا تىرىكمەن، ئوتلىرىڭدا ئۆلمىدىم،
 مەيلى يايىرىم، سەن ئۈچۈن يەنە كۆيۈپ پىشايىمەن.
 ئۆرۈلمەمدۇ بۇ ھىجران بىر ۋىسالغا، ئېيتقىنا،
 قاچانغىچە سەن ئۈچۈن تاتلىق چۈشلەر چۈشەيمەن؟!

ئەسكى بولدۇم

بۇغدىيىڭنى تېرىپ بېرىپ ئەسكى بولدۇم ،

ئوتۇنۇڭنى يېرىپ بېرىپ ئەسكى بولدۇم .

ساغاي دېسەڭ سىير بولدۇم سېنىڭ ئۈچۈن،

يۇتلىرىمنى كېرىپ بېرىپ ئەسكى بولدۇم .

تاتلا دېسەڭ سىلاپ قۇيدۇم دۆمبەڭنىمۇ ،

چېيىڭغا نان سېلىپ بېرىپ ئەسكى بولدۇم.

ئۈزۈمدە يوق ئۇنى ئەلدىن تىلەپ يۈرۈپ،

ساڭا بۇلماق چېلىپ بېرىپ ئەسكى بولدۇم.

ساغلىقلىرىڭ تۇغماي قالسا مەندىن كۆردۈڭ،

ساڭا قۇغۇن تىلىپ بېرىپ ئەسكى بولدۇم.

تۇمۇزلاردا سىنى يەلپۇپ قولۇم تالدى،

مۈزدەك دۇغاپ قىلىپ بېرىپ ئەسكى بولدۇم.

كىم قويۇپ ماڭا بۇنداق مالايلىقنى ،

ئېتىلىرىڭنى بېقىپ بېرىپ ئەسكى بولدۇم.

كىرلىرىڭنى يۇيۇپ بەرسەم رەھىمىنىڭ يوق،

كىڭزىڭنى قېقىپ بېرىپ ئەسكى بولدۇم .

«خۇپ بولدى!» دەپ دۈشمەنلىرىم خۇش بولۇشتى

ساگا ياڭاق چىقىپ بېرىپ ئەسكى بولدۇم .

تۈككەن تەرىم بىكار كەتتى ئەگىزلىرىدەك،

ساگا ئابروئي تېپىپ بېرىپ ئەسكى بولدۇم.

بولسۇن

گۈل بولساڭ گۈلگە خاس يۇرقلۇق بولسۇن،

ئۈنەرگە خاس كەينىڭدە ئۇرقلۇق بولسۇن.

ئۈلگەڭدۇر ھىممەتلىك ھەسەل ھەرسى،

كۈل بولساڭ ئۈزەرگە بېلىقلۇق بولسۇن.

ئاسماندا ئاي بولغىن كۈن بولالمىساڭ،

ئىسسىقلۇق بولمىسا يۇرقلۇق بولسۇن.

ئاسماندا ئاي بولساڭ ئۇنۇتما يەرنى،

باي بولساڭ يادىڭدا چۇرقلۇق بولسۇن.

ئىنسانغا تەس كۈن يوق تىلەپ يېشىتىن،

شۇندىمۇ چىرايلىق تىللىك بولسۇن.

ئىلاھىم باي بولغىن باي بۇلالمىساڭمۇ،

بۇغدىيىڭ بولمىسا تېرىقلۇق بولسۇن.

ئادەمنىڭ ئالدى گۈل كەينى تىكەندۇر،

شۇ سەۋەپ كەينىڭدە قۇلقلۇق بولسۇن.

دوستۇڭغا بىرەرگە يۈركىڭ تەييار،

دۈشمەڭگە قۇلۇڭدا بۇيقلۇق بولسۇن.

بارچىدىن ئۇزاق تۇر ئەتەككىنىڭ يۇلى،
 مىنەرگە ئۈمۈتلەر ئۇلقىنىڭ بولسۇن.
 قەدىرسىز قالغاننىڭ كۈنى قىيامەت،
 سۇبۇلساڭ ئاقارغا ئېرىقنىڭ بولسۇن.

تىلىگىنىڭ تىزگىنى بېشىگىنىڭ بەختى،
 قازىنىڭ بولمىسا تۇۋىقنىڭ بولسۇن.
 باتۇرغا بارچىدىن سەگەكلىك قىممەت،
 كۈندۈزمۇ ياقارغا چىرىقنىڭ بولسۇن.

تۇمۇسقۇ ئىنسانغا تۇمۇستىن ئۈلۈش،
 ھۇشۇڭدىن كەتسەڭمۇ تىنقىنىڭ بولسۇن.
 ئۈمۈرلۈك ئۈزۈلمەس مۇنار بولساڭمۇ،
 يېنىڭدا ئايرىلماس يۈلكىنىڭ بولسۇن.

كەل دېمە

كەلدىمە، كۆڭلۈم، سەنى سۆيمەيدىغاننى كەل دېمە،
 ئايدا-يىلدا بىر كېلىپ كۆرمەيدىغاننى كەل دېمە.
 كۆيگەننىڭ كۆڭلى نەدە، ەكۈنلىمە بىلمەي تۇرۇپ.
 تۆت يېقىڭدا چوڭ بولۇپ كۆيىمگەننى كەل دېمە.
 سەن ۋاپادىن ناخشا ئېيتساڭ، جور بولامدۇ بىۋاپا.
 گەپ-سۆزۈڭگەشۇ سەۋەپ كۆنمەيدىغاننى كەل دېمە.
 ياخشىلىق كۆرمىسە كىشى سۆيمەس نىگارغا يالۋۇرۇپ.
 ياخشى يارنىڭ قەدىنى بىلمەيدىغاننى كەل دېمە.
 ئاھ، ئۇرۇپ يۈرمە نادان، كەتكەن نىگارنىڭ كەينىدىن.
 يۈر، دىگەندە سەن بىلەن يۈرمەيدىغاننى كەل دېمە.
 ئاينىغاندا قۇرغۇيۇڭ كەلگەيمۇ ئىندەككە يەنە.
 سەن تۇرۇپ نەلەرگىدۇر ئۈنلەيدىغاننى كەل دېمە..~

سىلەر ئۈچۈن شائىر بولغانىمەن

بۇ دۇنياغا تەڭرىم چاققان ئاددى بىر دانىمەن،
ئەتىمالىم ، ئەلمىساقىتىن شۇڭا دېھقانمەن .
قەلەملىرىم ئۆمۈر بويى ئانىلارغا قۇل،
دىمەك ئاۋال سىلەر ئۈچۈن شائىر بولغانىمەن.

خىياللىرىم كىزىپ يۈرەر مەھەللەڭلارنى،
بىلمەيسىلەر، ئۆيۈڭلاردا كۈندە مېھمانمەن.
يوشۇرمايمەن يۈرىكىمنى، بىلگۈڭلار كەلسە،
شونىم شۇ تەشناغا سۇ، ئاچلارغا نانمەن.

پەزىلەتتە ئانىلارنى كامالەت دەيمەن،
لىكىن ئۆزەم دىيانەتتە جىمىدىن خاممەن.
ئارمىنىم بار، دەرمنىم يۇق ، شۇڭا سىلەرنى،
تەسۋىرلەشكە كەچۈرۈڭلار، تالايدىن كاممەن.

تونۇرلاردا پىشقۇم كىلۇرسىلەر نان ياققان،
 قايدا بولسام سىلەر بىلەن بىر جان بىر تەنمەن.
 چىنپۇتمەيمەن ، ئۇربار، دىسەيازغانلىرىمدا
 لېكىن ئۆزەمسىلەر ئۈچۈن يېقىلغان شاممەن .

سىلەر سوزغان لەغمەنلەرگە تاپالماي تەسۋىر،
 ياشلىقنىمدا قانچە قىتىم داغدا قالغانمەن.
 سىرلىرى شۇ ئەل ماختىغان شائېرلىقىمنىڭ،
 مەن ئىلھامنى سىلەر ياققان ناندىن ئالغانمەن.

ئۇۋىسىدىن ئۇچقان قىزلار ئانا بولماقچى،
 شۇڭا قىزىم شەرىپىگە بەزمە قۇرغانمەن.
 تاللا، دېسە بۇ دۇنيالىق تۆھپىكارلارنى،
 ئەڭ ئاۋىلى ئانىلارغا چاۋاك تۇرغانمەن.

ئانىلار سىز ئامىتتىمۇ ، قامىتتىمۇ يوق ،
 سىلەر بىلەن خەمەك تاشلاپ، پىلەك يايغانمەن
 قىلىپ قۇيۇپ ئەزىز ئانا <<قىلما>> دىگەننى،
 يوشۇرمايمەن كۈندە تېنەپ، كۈندە قايغانمەن.

چاڭقىغاندا ،ئانام تۇتقان چۆمۈچنى كۆرسەم ،
 قانچە قىتىم سۇ ئىچمەيمۇ سۇغا قانغانمەن .
 بىرتال چىچى كۆيۈپ كەتسە قىزىق تونۇردا ،
 چىدالماستىن مەنمۇ شۇن ئان كۆيۈپ يانغانمەن .

قەيسەرلىكنىڭ سىلەر بەرگەن قىلىچى بىلەن ،
 تالاي جاپا مۇشەققەتنى يولغا سالغانمەن .
 قانداق روناقتا تاپتىڭ ؟ دىگەن سوئال نەھاجەت ،
 چۈنكى سىلەر ماڭغىن دىگەن يولدا ماڭغانمەن .

ئانىلارنىڭ دۈشمىنى يۇق شايىتاندەن ئۆزگە ،
 زۆرۈر بولسا ، بىغىڭلارغا قاشامەن تاممەن .
 تەبىرىكلەيمەن ئەلدىن ئاۋال بايرىمىڭلارنى ،
 چۈنكى ، ئەسلى سىلەر ئۈچۈن شائېر بولغانمەن .

داداڭدىن ئازمىغىن يولدىن ئازساڭمۇ

داداڭنىڭ ئىسمىنى يازمايسەن ئەجەپ،
 سالام خەت يازساڭمۇ، ھۆججەت يازساڭمۇ.
 ئازغۇنلۇق بولمامدۇ يول تۇتساڭ شۇنداق،
 داداڭدىن ئازمىغىن، يولدىن ئازساڭمۇ.

بالاڭنىڭ تويغا يېزىپسەن باغاق،
 تەكتىگە قارىسام يەنە شۇ ئىللەت.
 ئۇنتىغان ئەمەسقۇ ئەزەلدىن، دۇستۇم،
 ئاتىنىڭ ئىسمىنى بىزنىڭ بۇ مىللەت.

دەپتىرىڭ تېشىدا تەنھا ئۆز ئىسمىڭ،
 ۋاھ، ئەجەپ ئىش قېپسەن دادىسى يوقتەك.
 قەلىمىڭ ئۇنتىسا داداڭنى دائىم،
 بولمامسەن داداڭدىن ئوزۇڭ ئۇلۇغدەك؟

ئاتلار ئىسمىنى يازغۇلۇق ئاۋۋال،
 ئاق سۈتتەك قەغەزگە ياز دېسە بىر خەت.
 ئىسمىڭغا ئاتلار ئىسمى ئۇلانسۇن،
 تۇلۇقتۇر تەزكىرەڭ شۇندىلا پەقەت.

بالاڭمۇ قىلدۇ ئەر يېتىپ بىر كۈن،
 سەن قىلغان ئىللەتنى سەن كەبى سادىر.
 ئاتىمىز بار بىزنىڭ، دۇنياغا ھېچكىم،
 ئاتىسىز كەلمەككە ئەمەستۇر قادىر.

خەتلەرىمنى تاشلىۋەتمىگىن

خەتلەرىمنى تاشلىۋەتمىگىن.
 خەتلەرىمدە مىنىڭ زارىم بار.
 تاشلىۋەتسەڭ يەنە يازارمەن.
 سەندىن ئۆزگە نەدە يارىم بار؟

كۆرسەتمىگىن دۈشمەنلىرىمگە،
 سالما ئوتقا ياكى ئالدىراپ.
 يەتمىسەڭمۇ قەدىرىمگە مەيلى.
 ئەقىدەمنى قىلمىغىن خاراپ.

خەتلەرىمنى تاشلىۋەتمىگىن،
 تاشلىغاندەك ئاچچىق ئالمنى.
 مەنمۇ شاختا بولارمەن يەنە.

تاشلىۋەتسەڭ بولۇپ قالارمەن.
 تاشلىغاندەك تاشنى تالاغا.
 ساڭا مۇنچە يىغلىماس ئىدىم،
 ئىشقىڭنى مېنى قويدى بالاغا.

كۆڭۈل كۆكلىسۇن

سۈيۈنگەننى سۈيۈپ قوي، سەندىن كۆڭلى قالمىسۇن،

بىر سۈيۈشمۇ غەنىيمەت، مەيلى قانسۇن-قانمىسۇن.

شۇنىڭغىمۇ يېتەلمەي يۈرگەنلەرنى ئاز دەمىسەن،

لىۋىڭ سۆيسۇن كۆڭۈلنىڭ سۆيىمەسلىكى چانمىسۇن.

ئادىمىلىك سانالغان شۇنداق يۇمشاق كۆڭۈللەر،

ئاسان ئىشمۇ بىراۋغا تۇتۇپ بەرمەك مەڭزىنى.

سۈيۈپ قويساڭ بىر قېتىم ئەجەپ ئەمەس بىچار،

بولۇپ قالسا سۈرگەندەك بۇ جاھاننىڭ پەيزىنى.

تاۋاپ دېگەن شۇ ساڭا، ساۋاپ دېگەن شۇ ساڭا،

باي بولغاندەك سەن بىلەن ئۈنتىمايدۇ ئۆلگۈچە.

كۆڭۈل دېگەن ئەزەلدىن كۆكلەش ئۈچۈن يارالغان،

ئالدىرايدۇ شۇڭلاشقا سۈيۈنگۈچە سۈيۈگۈچە.

ئەگىپ يۈگەن بىراۋنىڭ كۆڭلى قالغان ياماندۇر،

كۆڭۈل دېگەن قىزىل گۈل ئۈزمىسەڭمۇ پۇراپ قوي.

ئۈنتىمايتۇ دەپ قالسۇن بىر كۈنلىرى يىراقتا،

يازغانلاردىن سالام ئېيت كەلگەنلەردىن سوراپ قوي.

بىرەر تونۇش بولمىسا

ئىش پۈتكۈزمەك مۇششەققەت، بىرەر تونۇش بولمىسا،
 قوشۇلدىۇ شەرتكە شەرت، بىرەر تونۇش بولمىسا،
 قوشۇلدىۇ دەرتكە دەرت، بىرەر تونۇش بولمىسا،
 يىغلاشمۇ بار نەچچە رەت، بىرەر تونۇش بولمىسا،
 ئەڭ ياخشىسى ئاستا كەت، بىرەر تونۇش بولمىسا.

بولىۋالدى خادىملار ئىشنى پۇلسىز بىجىرمەس،
 مىدىرلىماس ئاز پۇلغا، ئۇندا بىزنى باسار نەس،
 ئارقا ئىشك ئاچمىساڭ، ئاسان ئىشمۇ بولار تەس،
 شۇڭا تونۇش ئىزدەيمىز، مېڭىپ يۈرۈپ ئىگىز پەس.
 تۈگىشىمىز پۇل تۆلەپ، بىرەر تونۇش بولمىسا.

تونۇشلىرى بارلارنىڭ بالىلىرى خىزمەتتە،
 يېقىنلىرى يوقلارنىڭ قالدى يىلاپ بىر چەتتە،
 پىرىنسىپلار، ھۆججەتلەر يوق ئەمەستۇر ئەلۋەتتە،
 ھۆججەت قېلىپ بىر چەتتە، ئىش پۈتىدۇ خىلۋەتتە،
 يامان ئىكەن شۇ خىلۋەت، بىرەر تونۇش بولمىسا.

كۆرە-كۆرمەي دوختۇرلار،،بالىنىستتا يات دەيدۇ،
 "يىتىشمەيدۇ پۇل" دىسەم،"ئۆي-بىساتنى سات" دەيدۇ،
 بىر شەيتىنىم پىچىرلاپ،رېستۇرانغا تارت دەيدۇ،
 كۆڭلۈم :ئەمما ياخشىسى بىرەر تونۇش تاپ دەيدۇ،
 ئۆزگە ئامال يوق پەقەت،بىرەر تونۇش بولمىسا.

تونۇش كىرەك جىق ئىشتا،تىجارەتتە،سەپەردە،
 تونۇش بىلىش بولمىسا،ھاياتىڭمۇ خەتەردە،
 ئىشچى بولۇپ زاۋۇتقا رەسمىيەتنى ئۆتەردە،
 قەرز ئېلىپ بانكىدىن ياكى لازىم ئىتەردە،
 كار قىلمايدۇ ئاق ھۆججەت،بىرەر تونۇش بولمىسا.

تونۇش دىگەن تونۇشكەن،يۇمشىتار كەن قاتتىقنى،
 ئايلاندۇرۇپ تاتلىققا،ئوڭشايدىكەن ئاچچىقنى،
 يېقىنلىرى پەسكويغا چۈشۈرەكەن باشلىقنى،
 غەم باسقاندا تونۇشۇڭ باشلاپ كىلەر شاتلىقنى،
 سوكۇلدايسەن ھەپتىلەپ،بىرەر تونۇش بولمىسا.

ئەقەللىسى ئالالماي بىر پىراۋا بالامغا،
 ئۆتۈپ كەتتى توققۇز ئاي قۇرۇق بارغاچ سالامغا،
 پۇل سۇڭگۇتسام جۇدالىق يىتەر ئىكەن كالامغا،
 تۈز سەپكەندەك بولمامدۇ، ساقايىمىغان يارامغا؟
 نەدە ياردەم، نە مەدەت، بىرەر تونۇش بولمىسا؟!

بىرەر تونۇش بولمىسا، ياقا يۇرتقا چىقساڭمۇ،
 مۇساپىرسەن، غېرىپسەن پۇل خەجلەشنى ئۇقساڭمۇ،
 تەشۋىش بىلەن ياشايسەن، بەتتە پولو يۇتساڭمۇ،
 تونۇشلارغا يىتەمدۇ، بىرەر ئۇستاز تۇتساڭمۇ؟
 كىتەر سەندىن سەلتەنەت، بىرەر تونۇش بولمىسا.

بىر شەھەرگە بىر كۈنى بېرىپ قالدىم ئوينىغاچ،
 تىنەپ قالدىم تۇيۇقسىز بىرەر تونۇش بولمىغاچ،
 سەرسان بولدۇم، يات كۆرۈپ سارايلاردىن قوغلىغاچ،
 ئامان قالدىم تۈرمىدىن، ياندا پۇلۇم قوغدىغاچ،
 بولار ئىكەن بەكمۇ سەت، بىرەر تونۇش بولمىسا.

ياكى مىنىڭ تۇنۇشۇم ۋە يا ئۇنىڭ تونۇشى ،
 موھىم ئىكەن ئەيتاۋۇر بىر تونۇشنىڭ بولىشى ،
 نۇرغۇن غەمدىن قۇتقۇزۇپ تونۇشلارنىڭ يولىشى ،
 پېقىرىنىڭمۇ ئازايدى ، شۇڭا يانچۇق كولىشى ،
 تەييار ئىكەن قاباھەت ، بىرەر تونۇش بولمىسا .

"تونۇشتۇرۇش" دىگەندىن "تونۇش" ياخشى بوپقالدى ،
 سايىسى يوق دەرەختتىن قۇمۇش ياخشى بوپقالدى ،
 تونۇشلارنى يات ئىتىپ تۇرۇش ياخشى بوپقالدى ،
 بىرتىقىمغا ئەسقاتقان پۇرۇچ ياشى بوپقالدى ،
 ۈگۈتەتتى مىنى يەپ بىرەر تونۇش بولمىسا .

كىتەر بولساڭ خوش دىمەي كەتمە

كىلەر بىگدە كۆيتۈپ كەلگەنتىڭ.

كىتەر بولساڭ:خوش!"دىمەي كەتمە.

ياخشى چاغدا ياخشى يارىگنى.

ئايىر بلغاندا گۇناھكار ئەتمە.

مەندىن ئۆتكەن گۇناھ سەۋەنلىك،

يوق ئەمەستۇر سەندىمۇ بەلكىم.

رەنجىگەندە كىرەكقۇ ئويلاش،

ئۆز-ئۆزىنى ئەڭ ئاۋۋال ھەركىم.

تارتىلمىسۇن ئايىر بلغاندا بىز،

ياخشى ئۆتكەن كۈنلەر جازاغا.

نامەرتلىكتۇر "خوش!"دىمەي كەتكەن.

ئۇچرىغاندا سۆيگۈ قازاغا.

قاتتىق ياپما چىققان ئىشكىنى،

يىنىپ قايتا كىرىپ قالسىەن.

ئىيتقانلىرىم توغرىمۇ خاتا.

بىر كۈنلىرى بىلىپ قالسىەن.

ئۆمۈر دىگەن

قىياس قىلساڭ ،ئۆمۈر دىگەن ئوخشايدۇ ،
 ئاتا-ئاناڭ ئاتلاندىرغان سەپەرگە .
 سەپەرلەرمۇ يېرىم يولدا توختايدۇ ،
 گاھ يولۇقسا كۈتۈلمىگەن خەتەرگە .

مۇنبىرى يوق ، سورۇنى يوق ، سازى يوق ،
 ئۆمۈر دىگەن چىڭقاپ ئېيتقان ناخشىدۇر .
 لېكىن ئەلنىڭ يۈرىكىگە ياقمىسا ،
 ئۇنداق ناخشا ئېيتىمىغانمۇ ياخشىدۇر .

ئۆمۈر دىگەن ئەزىم دەريا گويا بىر ،
 ئېقىپ بارار گاھى سۈزۈك ، گاھى لاي .
 لاي بولسىمۇ بەزىلەرنىڭ سۈيى بار ،
 بەزىلەرنىڭ گىياھ ئۈنمەس قۇرۇق ساي .

كەچۈرۈڭ ئۇلارمۇ ئانا بولىدۇ

قىز دىگەن ئۆتمەيدۇ مەڭگۈ قىيغىتىپ،

كەچۈرۈڭ، ئۇلارمۇ ئانا بولىدۇ.

يۈرمەيدۇ كۈرۈنگەن شاخنى ئىرغىتىپ،

كەچۈرۈڭ، ئۇلارمۇ ئانا بولىدۇ.

بارچىدىن ئۇلارغا مۇھەببەت ئەزىز،

يۇللىرى شۇڭلاشقا گاھى پەس، ئىگىز،

شۇلارنى ئازدۇرغان، ئەسلى، سىز، بىز،

كەچۈرۈڭ، ئۇلارمۇ ئانا بولىدۇ.

بىرلىرى ئالدىنىپ كىيىنەكلەرگە،

تەگسىمۇ تەككەندۇ بىمەھەل ئەرگە،

كۈز تۇلا سەۋەبى گۈھەرگە، زەرگە،

كەچۈرۈڭ، ئۇلارمۇ ئانا بولىدۇ.

ئايىدىمۇ داغ بارغۇ ئۇلارمۇ ئايغۇ،

ئۇلارمۇ تۇنۇگۈن تۇغۇلغان تايغۇ؟

قىيغىتسا يەپ يۈرمەڭ ئۇلاردىن قايغۇ،

كەچۈرۈڭ، ئۇلارمۇ ئانا بولىدۇ.

يادىمىزدا بولسۇن ئانىلار

بۇشۇكلەردە ئانا تەۋرەتكەن،

بىزلەر دۇستۇم يارقان ئەمەسمۇ؟

ئاغزىمىزغا ئانا سۇتتىدىن

ئانا مېھرى ئاqqان ئەمەسمۇ؟

ئاغرىپ قالساق ئاqqاندا ئاشلاپ،

دىلى كۈيۈپ، كۈزىنى ياشلاپ،

كۈندە سۈيۈپ، تۈندە باغاشلاپ،

بىزنى شۇنداق باqqان ئەمەسمۇ؟

بىز يىمىسەك ئۈزى يىمەستىن،

ئاچ يۇرسىمۇ ئاچتىم دىمەستىن،

بىز كىيىمىسەك ئۈزى كىيىمەستىن،

يۇقىنى ئىزلىپ تاپقان ئەمەسمۇ؟

يادىمىزدا بولسۇن ئانىلار،

ئۇيىمىزدە تۇرسۇن ئانىلار،

مەڭگۈ راھەت كۇرسۇن ئانىلار،

ئۇلار جاپا تارتقان ئەمەسمۇ؟

تىلەمچىلەرنى تىللاپ يۈرمەڭلار

تىلەمچىلەرگە قاپاق تۈرمەڭلار،

تىلەمچىلەرنى يامان كۆرمەڭلار.

كۈندە بەرسەم كۈندە كەلدى دەپ،

تىلەمچىلەرنى تىللاپ يۈرمەڭلار.

يېتىم سېغىنار يازنى باھارنى،

ياللاڭ ئاياقتا دەسسەيدۇ قارنى.

ئەجەپلەنمەڭلار قىسمەتلىرىگە،

تەغدردۇر شۇنداق قىلغان ئۇلارنى.

تاشتىن قاتتىق ناكەننىڭ كۈنى،

بىزلەر باقمىساق كىم باقار ئۇنى.

ئەمما، ئاجىزنىڭ باش پاناھى يوق،

قۇرۇق قايتىمسۇن سۇنۇلغان قولى.

كەلمەيدۇ دېمەڭ شۇ كۈننى بىزگە،

تەغدىر باقمايدۇ خارغا، ئەزىزگە.

زېمىننى ئەستىن چىقارغان يامان،

ۈرمەڭ قول سۇنۇپ دائىم ئېگىزگە.

ئاشىقلارغا ئالتۇن سۆز

ئاشىق بۇلساڭ ئاداققىچە بول،
قنزىل گۈلگە كۆيگەندەك بۇلبۇل.
ئاشىق دىگەن ئىشقىسىز بۇلماس،
مۇھەببەتنى ئازدۇرمىسۇن پۇل.

دەردى تۇلا دىلبىرى يوقنىڭ،
ئۇزۇپ قىسقان گۈللىرى يوقنىڭ.
بۇ دۇنيانىڭ قىزىغى بىلسەڭ،
سۆيگۈسىدە ئاشىق-مەشۇقنىڭ.

ئاشىقلارغا ئالتۇن سۆز ئىكەن:
"ساداقەتنى گۆھەر بىل" دىگەن،
ئېيتىڭلارچۇ ساداقەت بولماي،
سۆيگۈ بېغى قاچان گۈللىگەن؟

چىداش كىرەك مۇشەققەتلەرگە
ۋاپا كىرەك مۇھەببەتلەرگە.
مەشۇغنى سۆيەلمىسەڭمۇ،
يىغلىمىغىن تارتقان دەرتلەرگە.

كەل

كېلەر بولساڭ ئەمدى يار كەتمەيدىغان بولۇپ كەل ،
 ئەڭ بولمىسا بىر ئاخشام كەچلەيدىغان بولۇپ كەل .
 تۈرەلگەنمىز ۋاپادىن ، شۈبھىلەرگە نە ھاجەت ،
 جاندىن كەچسەڭ ، مېنىڭدىن كەچمەيدىغان بولۇپ كەل .
 ياغلىق بولسۇن قولۇڭدا كۆز يېشىمنى سۈرۈتكىلى ،
 مېنى ئالداپ يالغان ئاش ئەتمەيدىغان بولۇپ كەل .
 بىللە چاپقان ئۆستەڭنىڭ ھېكايىسى ئۇنتۇلماس ،
 بۇ كۈنلەرنى تا مەڭگۈ ئەسلەيدىغان بولۇپ كەل .
 بىللە چېچىپ ئورۇقنى ئېتىزغا جۈلۈكنىڭ ،
 بىللە يەنە خامانلار چەشلەيدىغان بولۇپ كەل .
 كۆز ياشلارغا كىم خۇشتار ، كۈلكە بىزدە كۆپ بولسۇن ،
 ئالتە كۈلۈپ ، بىر يىغلاپ پەسلەيدىغان بولۇپ كەل .
 ئىنسان دىگەن دۇنياغا دەرت تارتقىلى كەلمىگەن ،
 جۇدالىقتا دەرت - ئەلەم چەكمەيدىغان بولۇپ كەل .
 قاچانغۇچە يۈرىمىز كاككۇك بىلەن زەينەپتەك ،
 دۈشمەن ئاتقان تاش داڭگال يەتمەيدىغان بولۇپ كەل .

قورقىمەن

خوپ ئۆزۈڭ دۇنيا بىراق شەيتانلىرىڭدىن قورقىمەن،
 بى گۇنانى باغلىغان ئارقانلىرىڭدىن قورقىمەن.
 قۇرۇسۇن كۆرگەن كۈنۈم شۇ ئاق نانلىرىڭدىن ئايرىلىپ،
 ئويلسام گاھىدا ئاچ قالغانلىرىمدىن قورقىمەن.

بەرگىنىڭ بەرگەنگە قوشلاپ مېنى ھەيران ئەيلەدى،
 بەرمىگەن ئەكسىچە جان ئالغانلىرىڭدىن قورقىمەن.
 قۇرۇسۇن كۆرگەن كۈنۈم شۇ ئاق نانلىرىڭدىن ئايرىلىپ،
 ئويلسام گاھىدا ئاچ قالغانلىرىمدىن قورقىمەن.

نى بالالار قۇترۇشۇر، كىملىرىڭدۇر تەھدىت سېلىپ،
 كۈندۈزۈڭدە قايغۇ يەپ، ئاخشاملىرىڭدىن قورقىمەن.
 تۈنلىرىڭدە تۈلكە يۈرسە، كۈندە ئەلگە ئارلىشىپ،
 بۈرە يوق دەپ ماختىما ئورمانلىرىڭدىن قورقىمەن.

ئەتە گەرچە تىرىك بولساممۇ

داۋان دەيدۇ يېرىم ئەسرنى ،
 مىڭيېتىمەن، دىمەك، مەن پەسكە .
 ئات سالغاندا ئاتمىشقا قاراپ،
 ئېلىپ قالدىم بىر ئىشنى ئەسكە .

تىلەكلەردەك بولامدۇ ھايات ،
 كىم بىلىدۇ پەللىمىز نەدە ؟
 ئەتە گەرچە تىرىك بولساممۇ ،
 خوش! ئېيتىمەن بۈگۈن مەشەدە .

يا مەن بالدۇر ، يا سەن ئىلگىرى ،
 كۆز يۇمۇمىز ھامان بىر كۈنى .
 يىغىسى بار ئالەم دىگەننىڭ ،
 شەرت قىلمايدۇ مەڭگۈ كۈلگىنى .

كەچۈر مەنى، كەچۈر دۇم مەنىمۇ ،
ياخشى - يامان دىيىشكەن بولساق .
بۇ دۇنيادىن شۇنداق كېتەيلى ،
بۇرۇن قانداق يۈرۈشكەن بولساق .

بالدۇر كەتسەم ، خەير - خوش ، دوستۇم ،
كېيىن قالسام ، رازىمەن سەندىن .
خوشلاشقۇم بار كېتەردە سۆيۈپ ،
سۆيەلمىسەم ، رەنجىمە مەندىن .

روزى سايىت تۇتقان قەلەم قولۇمدا

ئالتۇن تۈگمە بولمىسىمۇ تونۇمدا ،
 روزى سايىت تۇتقان قەلەم قولۇمدا .
 ئايرىلمايمەن چۈشۈمدە ۋە ئوڭۇمدا ،
 روزى سايىت تۇتقان قەلەم قولۇمدا .

دېھقان تامان تارتىپ تۇرار قەلىمىم ،
 ئېتىزلارغا سورەپ تۇرار قەدىمىم .
 ئاددىي قەغەز ، ئاددىي سىياھ تەلىپىم ،
 روزى سايىت تۇتقان قەلەم قولۇمدا .

شۇ قەلەمدەك ئىشچان قەلەم ئاز تېخى ،
 ئىشچانلىقتا بىزمۇ تالاي خام تېخى .
 شائىر دىگەن بىزدە قۇرۇق نام تېخى ،
 روزى سايىت تۇتقان قەلەم قولۇمدا .

يىغلىغىنىم دېھقانلارنىڭ يىغىسى ،
 دېسەڭ مەيلى: « يىغلىغىنىڭ نىمىسى؟ »
 چۈنكى دېھقان شېئىرىنىڭ تېمىسى ،
 روزى سايىت تۇتقان قەلەم قولۇمدا .

خوتەنلىككە ياقىنىمۇ شۇ قەلەم ،
 تەڭرىتاغنىڭ باقىنىمۇ شۇ قەلەم .
 ئەلدىن ئابروي تاپقىنىمۇ شۇ قەلەم ،
 روزى سايىت تۇتقان قەلەم قولۇمدا .

ئەلدىن ئازماق بىزگە گۇناھ، ئەيىبتۇر ،
 ئەل سويىمىگەن شائىر قەلىبى مېيىپتۇر .
 ئەل يولىدا كەتكەن شائىر شېھىتتۇر ،
 روزى سايىت تۇتقان قەلەم قولۇمدا .

شۇلار بىلەن بىللە مېنىڭ تىنىقىم ،
 سۇ ئىچەرگە بىللە قۇدۇق ، ئېرىقىم .
 بىللە مېنىڭ تەرگەن بۇغداي ، تېرىقىم ،
 روزى سايىت تۇتقان قەلەم قولۇمدا .

ئاچ قالىمەن ئاچ قالغاندا شۇلارمۇ ،
 تاسقىلىمەن تاسقالغاندا شۇلارمۇ .
 باي بولىمەن باي بولغاندا شۇلارمۇ ،
 روزى سايىت تۇتقان قەلەم قولۇمدا .

بىللە باردىم شۇلار بىلەن بازارغا ،
 بىللە باردىم مېيىت چىقسا مازارغا .
 تويلىرىدا يەنە باغاق يازارغا ،
 روزى سايىت تۇتقان قەلەم قولۇمدا .

سۇ توشۇيمەن شۇلار تىككەن گۈللەرگە ،
 ئوخشىتىمەن قىزلىرىنى ھورلەرگە .
 يامغۇر سوزلۇك ياخشىلارنى كۈيلەرگە ،
 روزى سايىت تۇتقان قەلەم قولۇمدا .

شائىر ئۇلۇغ كۆيچىسىدى خەلقىمنىڭ ،
 دوستى ئىدى خەلقىم دېگەن ھەر كىمنىڭ .
 تەسەللىسى يىغلاپ قالغان قەلبىمنىڭ _
 روزى سايىت تۇتقان قەلەم قولۇمدا .

شۇ قەلەمدىن ھوزۇر ئالغان دىل تولا ،
 شۇ قەلەمنى تەرىپلىگەن تىل تولا .
 شۇ قەلەمگە ھېرىس تولا _ خىل تولا ،
 روزى سايىت تۇتقان قەلەم قولۇمدا .

شۇ قەلەمدە ئۇ يازغاندەك يازماق تەس ،
 يازغانلىرى قىلدى مېنى بېھۇش - مەس .
 ئۇ يازغاندەك يازالمىسام باسار نەس ،
 روزى سايىت تۇتقان قەلەم قولۇمدا .

سۇنۇلغاندەك گۈدەك قولى قەن ئۇچۇن ،
 بېرىۋەتتىم بۇ كوگۇلنى ئەل ئۇچۇن .
 شۇ ئەمەسمۇ بايلىق دىگەن مەن ئۇچۇن ،
 روزى سايىت تۇتقان قەلەم قولۇمدا .

چاتقىم كەلمەس شائىرلىقنى شوھرەتكە ،
 ئوخشىتىمەن ئۇنى ئۇلۇغ مېھنەتكە .
 يېزىۋالاي، كېلىڭ دوستۇم، سوھبەتكە ،
 روزى سايىت تۇتقان قەلەم قولۇمدا .

بولغان بىلەن بانكىلاردا پۇلۇم يوق ،
 ئەمەلىم يوق ، پىكاۋىم يوق، يولۇم يوق .
 بولغان بىلەن مېنىڭ ئۇزۇن قولۇم يوق ،
 روزى سايىت تۇتقان قەلەم قولۇمدا .

سەھرالاردا شېئىرىمنىڭ يىلتىزى ،
 شەھەرلەردە مەنزىلىمنىڭ يۇلتۇزى .
 يۇرۇت تەقدىرى _ تەقدىرىمنىڭ دەل ئوزى ،
 روزى سايىت تۇتقان قەلەم قولۇمدا .

شۇ قەلەمنى يوقاتمايمەن ، ساقلايمەن ،
 شۇ قەلەمدە قەبرىمىنى يوقلايمەن .
 زورۇر چاغدا دۈشمەنلەرگە ئوقلايمەن ،
 روزى سايىت تۇتقان قەلەم قولۇمدا .

ئېزىتقۇغا ئېزىقتۇرماس پوس ماڭا ،
 دېھقان بىلەن يەر ھەيدىسەم قوش ماڭا .
 نەگە بېرىپ ، نەدە تۇرسام دوست ماڭا ،
 روزى سايىت تۇتقان قەلەم قولۇمدا .

ئۇ سويگەننى سويىمەكچىمەن ئولگىچە ،
سويىمەكچىمەن بوستانلاردىن چولگىچە .
نوۋەت كېلىپ ئەلمۇ مېنى كۈمگىچە ،
روزى سايىت تۇتقان قەلەم قولۇمدا .

سەن مەندەك بولالامسەن ؟

ساتىرا

سەن مەندەك بولالامسەن ،

دۆڭگە سۇ قۇيالامسەن ؟

ئاناڭغا سويىمىغان قوينى ،

باشلىققا سويالامسەن ؟

قويغا ئۆزگەرلەمسەن ،

ئىتقا ئايلىنالامسەن ؟

مەندەك ئەر كىلىپ يۈرۈپ ،

باشلىق سايلىنالامسەن ؟

سەن مەندەك بولالامسەن ،

كۆككە غادىيالامسەن ؟

"بۇ ئىشنىڭ خاتا" دېسە ،

شۇ ئان جايلىيالامسەن ؟

ئاغزىڭدا شەھەر ئېلىپ ،
 بىر كۆتەك يارالامسەن ؟
 بېلىڭنى سىيلاپ يۈرۈپ
 مۇكاپات ئالالامسەن ؟

سەن مەندەك بولالامسەن ،
 غەيۋەتمۇ قىلالامسەن ؟
 ياخشىلارغا دەرت كەلسە ،
 چاۋاكىمۇ چالالامسەن ؟

قانچىلىك ھۈنەرۋەنسىن ،
 قاپقانمۇ قۇرالامسەن ؟
 ھەر دوستۇڭغا بەش ئورا ،
 مەندەك كولىيالاامسەن ؟

سەن مەندەك بولالامسەن ،
 قىزلارنى تورالامسەن ؟
 دادىسى كېلىپ قالسا ،
 قورقماستىن ئۇرالامسەن ؟

پايپاسلاپ سەتەڭلەرنىڭ ،
 كەينىدىن ماڭالامسەن ؟
 ئەر يەتكەن بالاڭ تۇرۇپ ،
 ئاشنا ئوينىيالمسەن ؟

سەن مەندەك بولالمسەن ،
 قاۋاقتا قونالمسەن ؟
 ساقچىلار كىلىپ قالسا ،
 مەندەك تېز تونالمسەن .

يىتىمنى بوزەك ئەيلەپ ،
 يالغۇزنى ئۇرالمسەن ؟
 نوچىسى كىلىپ قالسا ،
 ئون تەزىم قىلالمسەن ؟

سەن مەندەك بولالمسەن ،
 بازار باشقۇرالمسەن ؟
 ئون تىيىن چىقىم قىلماي ،
 كىڭىز باستۇرالمسەن ؟

سودىگەر بولالامسەن ،
 خەقنى كۈملىيالامسەن ؟
 داداڭ پۇل سوراپ قالسا ،
 شەردەك ھومىيالامسەن ؟

سەن مەندەك بولالامسەن ،
 سۈتكە سۇ قوشالامسەن ؟
 خەقنىڭ مۈلىكىنى ، ئاستا
 ئويۇڭگە توشۇيالامسەن ؟

ئالدىدا ئايالىڭنىڭ ،
 مەندەك تىك تۇرالامسەن ؟
 كۈندۈزى تاماق ئېتىپ ،
 كەچتە كىرىيۇيالامسەن ؟

سەن مەندەك بولالامسەن ،
 شۇنچە ئىش قىلالامسەن ؟
 بوران چىقسىمۇ ئون بال ،
 يېقىلماي تۇرالامسەن ؟

دوستلارغا

يامان كۈنلەر مەن بىلەن كەتكەي،
ياخشى كۈنلەر سەن بىلەن بولسۇن.
مەنلا تارتاي تىكەن دەردىنى ،
قىزىل گۈللەر سەن بىلەن بولسۇن .

چوققىلارنى ساڭا ئۆتۈندۈم ،
ماڭا قالسۇن سايىنىڭ تاپىنى.
تەغدىر ساڭا تاۋار تون ياپسۇن،
ماڭا قالسۇن ئەسكى چاپىنى.

مەن ياسىغان كۆۋرۈكتىن ئۆتسەڭ،
مېنىڭ ئۈچۈن ياسايتۇ دەپ ئۆت .
سەپەرلەر دە قالساڭ ئۇلاغىز،
ھاپىشلاشقا يەنە مېنى كۈت .

مەن تۇرغاندا غەم قىلىپ يۈرمە ،
 قاردا قالغان خامانلىرىڭدىن .
 غەلۋىر تۇتۇپ ئۈزۈم ئايرىمەن .
 چەشلىرىڭنى سامانلىرىڭدىن .

ئاي چىلىسا مەن قالاي سەن چىق ،
 ئايدا دوستۇم بار دەپ يۈرىمەن .
 پەخىرلەنسە ئەللەر مۈلكىدىن ،
 مەن دوستلاردىن پەخىرلىنىمەن .

دورىمايمەن ئاغزى دوستلارنى ،
 ئاغرىپ قالساڭ قەلبىم يىغلايدۇ ،
 سەندىن ئاياپ تاپقانلىرىنى .
 مېنىڭ قولۇم دۇنيا يىغمايدۇ .

بىر نان تاپسام يېرىمى سېنىڭ ،
 تەڭ ئۆلىمىز ئاچلىقتىن ئۆلسەك .
 يالغۇز كۈلۈش ياخشى ئىش ئەمەس ،
 تەڭ كۈلىمىز توقلۇقتىن كۈلسەك .

خۇراپات

مۇخەممەس

يەر يۈزىنى ئارىلاپ بىزنى تاپقان خۇراپات،
 جىمى ئەلدە شاللىنىپ بىزگە ياققان خۇراپات،
 نادانلىقنىڭ تونىنى بىزگە ياپقان خۇراپات،
 گادايلىقنىڭ ئۇرۇقىنى بىزگە چاققان خۇراپات،
 "بەخت" دېسەك بېرەلمەي بىزدىن قاچقان خۇراپات.

تىگشاپ باقسام ۋەزىنى: خانىقادا يات ، دەيدۇ ،
 كىيىپ ئۇزۇن پېرىجە ، قوپماي تەسۋى تارت ، دەيدۇ ،
 ئاياللارنى يۈزۈڭگە قارا چۈمبەل ئارت ، دەيدۇ ،
 ئۆمۈر بويى بازاردا ناسىۋال ، ماتا سات ، دەيدۇ ،
 تۈگەل تۇتقان يولىدا ئەگىز ئاققان خۇراپات.

"تەقدىر" دەيدۇ ، باشلايدۇ بىزنى ئۇدۇل قەبرىگە ،
 ھەقىقەتنى تېگىشەر سالا قىلىپ سەبرىگە ،
 قول قوشتۇرۇپ تۇرماقنى ئۇدۇم قىلدۇق نەۋرىگە ،
 كۆنۈپ كەتتۇق شۇڭلاشقا تاغدەك جاپا-جەبرىگە ،
 دۈشمەنلەرنىڭ قولىدا بولدى قاچقان خۇراپات.

«تاشقا چاچقىن، بەختىڭدىن كۆر» نى ئەلگە ئۆگەتكەن،

خۇراپاتتۇر ئەجىرسىز قىلىپ بىزنى تۈگەتكەن،

ئاياللارنى غەپلەتتە مەڭگۈ ئوچاق پۈۋلەتكەن،

تىرىكلىكنى ئەزەلدىن تەقدىر بىلەن كۆزەتكەن،

«ئالغا» دېسە ئاران بىر سەرراپ ئاچقان خۇراپات.

تىلاۋەتنىڭ، ئىخلاسنىڭ ئەڭ ياخشىسى شۈكۈر، دەپ،

پەرەنجىنى يەزىلەت، ئاشۇكۈرلەر كۇيۇر، دەپ،

كېلىۋەرسۇن بىز بىلەن ئاشۇ ئەسكى سۇيۇر، دەپ،

ئايغا چىقماق بولغاننىڭ يۈزلىرىگە تۈكۈر، دەپ،

ئايىدا يۈرسە ئىنسانلار، ئۇخلاپ ياتقان خۇراپات.

شۇ ئىخلاسنى ئۇلۇغلاپ پېتىپ كەلدۇق پاتقاققا،

بۇدۇنيادا ئايلاندۇق ئەڭ ئالدىنقى ئاخماققا،

"يامان" دېسە جۈرئەت يوق كەچتە كىگىز قاقماققا،

ئىسكەنجىگە كۆنمىسەك، باغلاپ سۆزلەر ئەخلاققا،

جىمى ئىشنى بىر ئەپلىك دىنغا چاتقان خۇراپات.

ئارا ئايدا توي قىلسام ، كېتەرمىشمەن ئايرىلىپ،
 شامدا خوراز چېلىسا، ئۆلەرمىشمەن جايلىنىپ،:
 _قەغمز تۇتساڭ تەرەتكە قالارمىشمەن ئايلىنىپ...
 لايىقلاشماي زامانغا، لايىغا ياتقان خۇراپات.

يۈرسەم ياخشى بولارمىش مازارلارنى ئارىلاپ،
 كىملىرى ئىچتى، كىم چەكتى؟ يۈرسەم ياكى مارىلاپ،
 ئىچىپ قويسام بىر شېشە، "دەھرى" دېدى قارىلاپ،
 تالايلىرىنىڭ مېنىڭدەك يۈرەك- باغرىن يارىلاپ،
 بوران بولۇپ شاخلاردىن غورا قاققان خۇراپات.

ئامراق كېلۇر ئەزەلدىن جاپاسى يوق بىنەمگە،
 ئىخلاسى يوق زاۋۇتقا، قىزىقسىمۇ گىلەمگە،
 قويۇپ بەرسەڭ قايتماقچى ساپان بىلەن سۈرەمگە،
 ئۇسۇل ئويىناپ ھارمىدى ئەجەپ كونا سەنەمگە،
 ياستۇقىدا قەدىمنىڭ خورەك تارتقان خۇراپات.

تىرىكىدە سۈرەتكە چۈشسە گۇناھ بولارمىش،
 ئاخىرەتتە ئۇ بىزدىن ئۆزىگە جان سورارمىش،
 يىرىك دېسە زاغرىنى، خۇدا شۇئان ئۇرارمىش،
 ھوقۇش قونغان مەھەللە سۇ بولسىمۇ قۇرارمىش،
 نادانلارغا بېھۇدە گۇناھ ئارتقان خۇراپات.

يانچۇقىدا پەتتۇا، بۇرملايدۇ قۇرئاننى ،
 ئىلغىمايدۇ خۇراپات نومۇس بىلەن ۋىجداننى،
 شېھىتلەرنى تىللايدۇ، جىقراق بەرسە بىر ناننى،
 تۆرەلگەن ئۇ دۇنياغا بېقىش ئۈچۈن بىر جاننى،
 ئون ئۈچ ياشلىق قىزلارنى يۇلغا ساتقان خۇراپات.

تۇرسا بىزگە بۇ ئالەم تۆت - بەش كۈنلۈك قونالغۇ،
 ياسالمىساق بىر لامپا، ياكى دەزمال، ئۈنئالغۇ،
 قاششاقلىقتا كۈن ئۆتسە خەلقىمىزگە ئۇۋالغۇ؟؟؟
 مارسىلارغا ئۇچقانلار ئايغا سالدى تۇرالغۇ...
 پۇتىمىزغا ئەزەلدىن پالتا چاپقان خۇراپات.

تېلېۋىزور

ئېلان بېرىپ زېرىكتۈردۈڭ ، تېلېۋىزور ،
 زېرىككەننى تېرىكتۈردۈڭ ، تېلېۋىزور .
 يالغان بىلەن لايىنى قوشۇپ يۇغۇرۇپ ،
 ئېكراننىڭدا بىرىكتۈردۈڭ ، تېلېۋىزور .

ساختا دورا سەندىن ئالدى مەدەتنى ،
 ساختا سۈرەت كىرىشتۈردۈڭ ، تېلېۋىزور .
 بولۇۋېلىپ پۇل بەرگەنگە قۇل - دېدەك
 ساختا كەسىپ يۈرۈشتۈردۈڭ ، تېلېۋىزور .

بولۇۋالدىڭ ھاراقكەشكە گۇپياڭچى ،
 بۇ ئىشنىمۇ كېلىشتۈردۈڭ ، تېلېۋىزور .
 زادى داۋا يوقتەك ماختاپ ھەممىنى ،
 چىشىمىزنى قېرىشتۈردۈڭ ، تېلېۋىزور .

ياخشى ئىدىڭ ياش چېغىڭدا ئەجەپمۇ
 ئۇنى نەگە يىغىشتۇردۇڭ ، تېلېۋىزور ؟
 يەڭ ئىچىدە قىلىغىنىمنى بىلمەس دەپ ،
 بىزنى كىمگە سېلىشتۇردۇڭ ، تېلېۋىزور ؟

ئېكراننىڭدا ساختا چولپان كۆپەيدى ،

كۆڭلىمىزنى ئىلەشتۈردۈڭ تېلېۋىزور .

پاختەك بىلەن قارىغوجىنى بۇلبۇل دەپ ،

شەرمىشانغا ئېرىشتۈردۈڭ ، تېلېۋىزور .

پۇلغا سېتىپ ناخشىلارنى بى سوراق ،

« تەلەپ - تەقدىم » ئۇيۇشتۇردۇڭ ، تېلېۋىزور .

كىمدىن بىزار بولساق ، بىزنى شۇنىڭغا ،

كۈندە يۈز رەت كۆرۈشتۈردۈڭ ، تېلېۋىزور .

باغاق يېزىپ تەكلىپ قىلسا سەھراغا ،

ئاۋۋال پۇلنى سۈرۈشتۈردۈڭ ، تېلېۋىزور .

پىكىر يازساق پەرۋايىڭ يوق زەررىچە ،

كالىۋىكىنى پۈرۈشتۈردۈڭ ، تېلېۋىزور .

دەپ تۇرساقمۇ ئەگەشمە ، دەپ شەيتانغا ،

كۈندە قەدەھ سوقۇشتۇردۇڭ ، تېلېۋىزور .

كۆرۈپ قالغاچ بۇ كەسپتىن پايدىنى ،

تىللىساقمۇ ، تىنىچ تۇردۇڭ ، تېلېۋىزور .

ئېلانچىنى يالغۇز ئۆزۈڭ سۆيەستىن ،

بىز بىلەنمۇ سۆيۈشتۈردۈڭ ، تېلېۋىزور .

ئەل ياقىتۇرماس شۇ يايىمنى ، ئېيتقىنا ،

سەن نېمىشقا يېيىشتۈردۈڭ ، تېلېۋىزور ؟!

كۆرەلمەس

قۇسۇر ئىزدەپ يۇراپ يۈرەر كۆرەلمەس،
 دۈشمىنىڭدىن سوراپ يۈرەر كۆرەلمەس،
 ئىزلىرىڭدىن ئەخلەت ئىزدەش ئادىتى،
 ئەسكى يىپىلار ئولاپ يۈرەر كۆرەلمەس.

غەيۋەت قىلۇر كىرىۋېلىپ قاۋاققا،
 ھەسەت قىلۇر ساڭا تاتقان تاۋاققا،
 چىدالماسىتىن ساڭا چالغان چاۋاققا،
 ساڭا ئورا كولاپ يۈرەر كۆرەلمەس.

ئەمەلدارنى قارا قويۇق تىللايدۇ،
 خيالدا ئۆزى ئەمەل خىللايدۇ،
 ياخشىلارغا يامانلىقنى چىللايدۇ،
 يوللىرىڭنى توراپ يۈرەر كۆرەلمەس.

تارلىق قىلار ئەتىلەس كىيسەڭ ئوچاڭغا،
 ھەسەت قىلار چاچقان ئەتتىر ئوپاڭغا،
 ئاغرىپ قالار گىلەم سالىساڭ سۇپاڭغا،
 لەۋلىرىنى شۇراپ يۈرەر كۆرەلمەس.

ھەسەتخۇرلۇق يوشۇرۇنغان پەيلىگە،
 مەلئۇن بولار قويۇپ بەرسەڭ مەيلىگە،
 پەخەس بولغىن، ماشىناڭنىڭ كەينىگە،
 ياندۇرماققا بۇراپ يۈرەر كۆرەلمەس.

باللار

بىز كۆيگەندەك كۆيەمدىكىن باللار،
 بىزنى بىزدەك سۆيەمدىكىن باللار؟
 ئەجىر قىلدۇق، ئەجىر دىگەن ئۇلۇغ دەپ،
 شۇ ئەجىرنى تۆلەمدىكىن باللار؟

بالا، دىسە بىرىپ كەلدۇق جىمنى،
 كەپتەر باقسا توشۇپ بەردۇق دېنىنى،
 ئوي ئايرىسا سوقۇپ بەردۇق تېمىنى،
 شۇ ئىشلارنى بىلەمدىكىن باللار؟

ھەيدەپ بەردۇق زىغىر، قوناق، كۈزگىمۇ،
 ئېيتىمىساممۇ بۇ ئىش مەلۇم سىزگىمۇ
 جاھان تۇتۇپ بىر كۈنلىرى، بىزگىمۇ -
 بىز بەرگەندەك بېرەمدىكىن باللار؟

قىرغا كەتتى قىزلىرىمدىن بىرى يەپ،
 كەتتى ئوغلۇم نەگە؟ دېسەم ئوۋغا! دەپ،
 يىراقلاردىن تەلمۇرىمىز ھەپتىلەپ،
 سېغىنغاندا كېلەمدىكىن بالىلار؟

قاداپ بەردۇق چىنلىلىرى چىقىلسا،
 تىكىپ بەردۇق ئۈستى بېشى يىرتىلسا،
 يۆلەپ قويدۇق ئىچىپ كەيىپ يىقىلسا،
 بىزنى شۇنداق يولەمدىكىن بالىلار؟

ياشاپ كەلدۇق مىڭ تىرىلىپ، مىڭ ئۆلۈپ،
 گاھىلىرى ئون يىغىلساق بىر كۈلۈپ،
 مۇشەققەتنىڭ ئوتلىرىدا ئورتىلىپ،
 بىز كۈنگەنگە كۈنەمدىكىن بالىلار؟

سۇغارماستىن سايە بەرگەن سىددىنى،
 ئويلماستىن بىزدەك باغرى زىددىنى،
 ئېلىپ قالسا ئەمما پۇلنىڭ ھىددىنى،
 يەنىمىزدا ئۆنەمدىكىن بالىلار؟

بەزىلەر بار: ھاي دىسەكمۇ تىگىشماي،
 تېپىپ يۈرەر ئۆز يولىنى ئوگىشماي،
 قانداق قىلسۇن ئاتا-ئانا غىگىشماي؟
 ئاقنى چىكىپ ئۆلەمدىكىن بالىلار؟

كۆك ئاسماندىن كوڭلى يەرگە چۈشەلمەي،
 كۆرۈپ تۇرۇپ ھالىمىزنى چۈشەنمەي،
 بىز ئۆرىگەن يانچۇقلارغا ئىشەنمەي،
 ئۆزى كىلىپ ئۆرەمدىكىن بالىلار؟

ئۇلار بىزنى ئۆل! دەمدىكىن، بىلمىدۇق،
 ئۇلار بىزنى قۇل دەمدىكىن، بىلمىدۇق،
 ئۇلار بىزنى پۇل دەمدىكىن بىلمىدۇق،
 ئۆلسەك ھوزۇر سۈرەمدىكىن بالىلار؟

تالاي قىزلار تۈگەشتىغۇ پۇلنى دەپ،
 ئالۋاستىغا ئەگەشتىغۇ پۇلنى دەپ،
 يامانلارغا يۈگەشتىغۇ پۇلنى دەپ،
 شۇنى يامان دىمەمدىكىن بالىلار؟

مودا دىسە ئاشۇ قىزلار دۈم چۈشتى،
 مەيخانىدا مەس بولغۇچە مەي ئىچتى،
 ئېيتىڭلارچۇ، مودا كىيىپ كىم ئۇچتى،
 يالاڭغاچمۇ يۈرەمدىكىن بالىلار؟

بىزنى گاداي قىلىۋەتتى تويلىرى،
 ھەشەمەتتۇر تامام خىيال-ئويلىرى،
 ئۈنۈمساق تۇتۇپ قالار خۇيلىرى،
 ياخشى گەپكە كىرەمدىكىن بالىلار؟

بېقىپ بەردۇق بالىسىنى نەۋرە دەپ،
 بىر جاسارەت بولغاچ بىزدە سەۋرى دەپ،
 قارىمىدۇق ئۇنى جاپا-جەبىرى دەپ،
 بىزدىن رازى بولامدىكىن بالىلار؟

رىسقىڭ بىزدىن بولنۇرمەس لوق دىسەك،
 ئوز چوتۇڭنى شۇڭا ئۆزەڭ سوق دىسەك،
 ئامدى ساڭا بىرەرمىز يوق دىسەك،
 گېلىمىزدىن بوغامدىكىن بالىلار؟

قەدىمدە رەستۇرانلار كۆزلەنسە ،
ئەل ئاغزىدا يامانلىقى سۆزلەنسە ،
ھەشەمەتتە نامراتلىققا يۈزلەنسە ،
يەنە بىزدىن كۆرەمدىكىن بالىلار ؟

بېقىپ قويدۇق يۇرت بالىسى بولسۇن دەپ ،
پەرۋىش قىلدۇق گۈل-بالىسى بولسۇن ، دەپ .
ئاغرىپ قالساق بىزدىن رازى بولسۇن ، دەپ ،
بېشىمىزدا تۈنەمدىكىن بالىلار ؟

مەيلى ئۆتسۇن ئۇلار بىزنى جەبىرلەپ ،
ئۆلۈپ كەتسەك قويار ئەمما قەۋىملەپ ،
قەۋىمىزگە ، شۇنداقتىنمۇ قەدىرلەپ ،
قىزىل گۈللەر تېرەمدىكىن بالىلار ؟

جىمى گۇناھ ئۆزۈمدە

كۆيىمگەنگە كۆيگەن گۇناھ ئۆزۈمدە،

سۆيىمگەننى سۆيگەن گۇناھ ئۆزۈمدە.

قۇلىقىغا قىسىپ يۈرەر مېنى دەپ،

خام خىياللار سۈرگەن گۇناھ ئۆزۈمدە.

چىقالمايمەن رەستىلەرگە بىمالال،

مەن باقساممۇ، يار باقمىسا نە ئامال؟

يار يۈرىدۇ يۈزلىرىگە چېكىپ خال،

نامەرد بىلەن يۈرگەن گۇناھ ئۆزۈمدە.

دوستلار: يارنىڭ يامان! دېسە ئىشەنمەي،

يامان ئاتقا مىنىۋېلىپ چۈشەلمەي.

سۆيۈپتىمەن بىر ياماننى چۈشەنمەي،

ئەلدىن ئەزىز كۆرگەن گۇناھ ئۆزۈمدە.

تۈلكە كەپتۇ، دېمەك مەندىن گۈل سوراپ،

بېرىپتىمەن بۇ كۆڭۈلنى ئالدىراپ.

كىشى كەلمەس مەندىن ئەمدى ھال سوراپ،

بۇ كۆڭۈلگە باققان گۇناھ ئۆزۈمدە

كەپتۇدەك

بىزنى يەنە بىر ئۆمەك گۈللەيلى كەپتۇدەك.
 پۇل خەجلىسەك «ئىلغار» دەپ يوللىغىلى كەپتۇدەك.
 پىچىر-پىچىرگەپ تولا: كۈتۈۋالسا كىم ياخشى،
 ئەڭ ئاۋۋىلى شۇلارنى قوللىغىلى كەپتۇدەك.

«مۇپەتتىش» كىن ئاتىقى، مېھمانخانا ياتىقى،
 قانمىغۇچە ئويۇنغا ئېچىلمايدۇ قاپىقى،
 ئىچىۋالسا ئاز ئەمەس مۇلازىمغا چاتىقى،
 تۇنمىسا ئۇلارنى زورلىغىلى كەپتۇدەك.

كىمدە بولسا ئەمەل-تاج، شۇنىڭ بىلەن گېپى بىر،
 ئوينايدىغان مەشرەپى، چالىدىغان دېپى بىر،
 تارتىدىغان ئوغللىقى، مىنىدىغان ئېتى بىر،
 شۇلار بىلەن يەپ-ئىچىپ ئوينىغىلى كەپتۇدەك.

بىزنىڭ باشلىق چىڭ چىقتى: باشلىۋېتىپ سەيلىنى-
 قۇشۇپ بىرىپ قىز-چوكان، تارتىۋالدى مەيلىنى،
 (ھاڭرالماسكەن ئىشەكمۇ مايلاپ قويسا كەينىنى)،
 ماراپ يۈرۈپ قىز-جۇۋان ئوۋلىغىلى كەپتۇدەك.

شەنبە كۈنى يېشىل باغ ئۇلار ئۈچۈن خىزمەتتە،
 قېلىشمايدۇ شەنبىدىن يەكشەنبىمۇ ئەلۋەتتە،
 قاتارلىشىپ پىكاپلار تاغقا ماڭدى رەت-رەتتە،
 چۈنكى ئۇلار بۆرە بوپ قوي يىگىلى كەپتۇدەك.

تىلى بارۇ، سۆزى يوق پۇقرالارغا ياققۇدەك،
 ئۆزى بارۇ، كۆزى يوق نامراتلارغا باققۇدەك،
 لازىملىقىنى ئۆزىگە ئەمما پۇراپ تاپقۇدەك،
 بىزگە ياقماس بىر ناخشا توۋلىغىلى كەپتۇدەك.

قۇلاقلىرى بار، ئەمما ئەرز، ئىنكاس تىڭشىماس،
 ئون كەلسىمۇ نامراتنىڭ ھال-كۈنىنى ئوشىماس،
 تاپىنىدا ئۇلارنىڭ ئەسلا خامان يۇمشىماس،
 خۇيى تۇتسا پۇقرانى تىللىغىلى كەپتۇدەك.

يالغان قايسى، راست قايسى؟ بىلىپ تۇتۇپ ئۇنچىقماس،
 قۇرۇپ كەتكەن ئېتىزنى كۆرۈپ تۇرۇپ ئۇنچىقماس،
 ئەگىز سۇدا كۈندە قول يۇيۇپ تۇرۇپ ئۇنچىقماس،
 ئۆزگىنىمۇ ئۆزىدەك بۇلغىغىلى كەپتۇدەك.

ساھىبخانى قىستار كەن قىشتا قىمىز تاپقىن دەپ،
 بايتاللىرىڭ بولمىسا، ئاتلىرىڭنى ساغقىن، دەپ،
 بۇيرۇيدىكەن ئورماندىن قىرغاۋۇللار ئاتقىن، دەپ،
 بىز سېلىق ئالۋاڭغا بۇيرۇغىلى كەپتۇدەك.

ياتلاشتۇق

يامان كۈنلەردە تۇققانتۇق ، روناق تاپقاندا ياتلاشتۇق ،
 پالاستىن تەستە ئايرىلساق ، كىگىز باسقاندا ياتلاشتۇق .
 سارايلار بۇزدىمۇ بىزنى ، گىلەم ئاسقاندا ياتلاشتۇق ،
 تامام ئۇنتۇلدى ھەم زاغرا ، توغاج ياققاندا ياتلاشتۇق ،
 ئۇچۇپ چىقتۇق دىسەك كۆككە ، قانات قاققاندا ياتلاشتۇق .

تىزىق مۇنچاق ئىدۇق بىزلىر ئانام بوينىدىكى گويا ،
 سۈزۈك ئالما ئىدۇق بەش تال . ئاتام قوينىدىكى گويا .
 ئۇچار قۇشلار ئىدۇق ھەمدە ئەشۇ ھويلىدىكى گويا ،
 تۈگەل لەغمەن ئىدۇق ياكى كۈمۈش چوئىلىدىكى گويا ،
 بىراق ، بىزنى جاھان ھەريان ئۈزۈپ تارتقاندا ياتلاشتۇق .

ئوتۇن تەرگەن ئىدۇق بىر چاغ يۈرۈپ جاڭگالدىمۇ بىللە ،
 بوران چىقسا ،ماكان ئەتكەن ئىدۇق ئازگالنىمۇ بىللە .
 ئېكىن ئەكتۇق چېپىپ كەتمەن ،چېقىپ داڭگالنىمۇ بىللە ،
 باراتتا بىللە بولغانىدۇق ،ئېيتىپ رامزاننىمۇ بىللە ،
 چىرايلىق ئۆي تۇتۇپ ئەمدى ،ئوتۇن يارغاندا ئايرىلدۇق .

ئانام كەتتى بىرەر ئۆيدە تۈزۈك تۆت كۈن تۇرالماستىن ،
 ئېلىندى تاختىغا نانلار ،ئازاپلاندى سورالماستىن .
 دادامغا ،مەنمۇ كەتكۈزدۈم ،بىر ئوغلاق سويلالماستىن ،
 مىراس ماجراسىغا چۈشتۈق تېخى قىلچە ئويلالماستىن ،
 شۇلار ھەسرەت بىلەن نىمجان تىنىپ ياتقاندا ياتلاشتۇق .

زۆرۈر بولسا مالاي قىلدۇق ،شۇلارغا نەۋرە باققۇزدۇق ،
 كېلىنلەر چاچ سوقۇپ يۈردى ،شۇلارغا ناننى ياققۇزدۇق .
 تېزەك ياققاننى ئاز كۆرۈپ ،شۇلارغا ئۆچكە ساققۇزدۇق ،
 تېخى غەلۋاردۇق بەزمەن ،جاھاندا يوقنى تاپقۇزدۇق ،
 باقار چاغدا باھانە كۆپ ،بەدەر قاچقاندا ياتلاشتۇق .

ئاتا كەتتى ،ئانا كەتتى ،دىمەك بىزدىنمۇ ياز كەتتى ،
 قېرىنداشلىق بىناسىنىڭ يامان يېرىگە دەز كەتتى .
 ئىچىرگە ئاش ،كىيەرگە تون ،چالارغا بىللە ساز كەتتى ،
 ئارادىن سەلتەنەت تاجى -ئاجايىپ ئىمتىياز كەتتى ،
 شۇلار كەتتى ،يوغان ھويلا غېرىپ قالغاندا ياتلاشتۇق .

ئۇزاق ئۆتمەي سۈكۈت پۈتتى ،مىراس ۋەجىدىن گەپ چىقتى ،
 بىرى ئەلچى قويۇپ چىقسا ،بىرى ئاشكارادەپ چىقتى .
 بىرىدە يەڭ شىمايلاغلىق ،بىرى چەيدو بىلەن چىقتى ،
 ھازىرۇل نەپىسىمىز ئاخىر جىمى ئىشنى سۆرەپ چىقتى ،
 قىرىق يىللىق قېرىنداشلار مىراس ئالغاندا ياتلاشتۇق .

شۇنىڭدىن بېرىكى كۈنلەر ئۆتەر ھېچكىمنى خوش قىلماي ،
 قويامدۇ غۇم-ئاداۋەتلەر ئارادا يازنى قىش قىلماي ؟
 تىنىقتىنمۇ تولا <كۈت-كۈت> كېسەكنى كەلدى خىش قىلماي ،
 يۈرەر شەيتان توشۇپ گەپ-سۆز ،ئۇنىڭدىن ئۆزگە ئىش قىلماي ،
 نىزا گۈلخانلىرى دىلدا كۆيۈپ يانغاندا ياتلاشتۇق .

خوتۇنلار پادىشا بولدى سېنى بەللەپ ،مېنى بەللەپ ،
 خوتۇنلارغا <خوتۇن> بولدۇق ،ئېغىز ئاچساق قوپار <سەن> لەپ .
 كېلىنلەر بىر چېنە چايىنى ماڭا بەرگەن بىلەن دەملەپ ،
 ئاتار كەينىمدە غەيۋەتنىڭ يەنە ئوقيارىنى دەللەپ ،
 شۇلارنىڭ كەينىدىن بىزمۇ تۈگەل چاپقاندا ياتلاشتۇق .

ئۈگەندۇق ئەرزىمەس ئىشقا تۇرۇپ قىيىداش ،يامانلاشنى ،
 ئۆتەرمىز ئۇچرىشىپ قالساق ،ئارانلا لىگىشىتىپ باشنى .
 قېرىنداشلىقنى كىم بىلگەن بۇ خىل ئاسان تاماملاشنى ،
 نىزادا ئۆتتى ھېيت-ئايەم ،قىلالماي جەم قېرىنداشنى ،
 ئىناقئۇق كەپىدە ،توۋا ،ساراي سالغاندا ياتلاشتۇق .

قېرىنداش بوپ يارالغانلار تامام بىزدەكىمدۇ دەيمەن ،
 قۇيۇنلار قۇتىرىغان ياكى دالا -تۈزدەكىمدۇر ،دەيمەن .
 بېغىدا ھېچ باھار ،ياز يوق ،خازان كۆزنەكىمدۇر ،دەيمەن ،
 دىلدا قىلچە ئاپتاپ يوق ، سۆزى مۇزدەكىمدۇر ،دەيمەن ،
 يۇمۇپ كۆز بارچە نۇقساندىن -تۈگەل تانغاندا ياتلاشتۇق

ياشسۇن

يۆلەكسىزنى يۆلىگەنلەر ياشسۇن ،
 يۆگەكسىزنى يۆگىگەنلەر ياشسۇن .
 ئۆزى ئالماي ، يامبۇ ياغسا ئاسماندىن ،
 ئەلگە يامغۇر تىلىگەنلەر ياشسۇن .
 چاۋاك چالماڭ بىزدەك شائىر تۈمەننىڭ ،
 ئادالەتنى كۈيلىگەنلەر ياشسۇن .
 قايدا يېتىپ ، قايدا قوپسا ۋەتەندىن ،
 ئۆزگە خىيال سۈرمىگەنلەر ياشسۇن .
 ئۆزگىلەرنىڭ بەختى ئۈچۈن دەرت تارتىپ ،
 ئۆزى راھەت كۆرمىگەنلەر ياشسۇن .
 يوقسۇزلۇقتا ئوتى ئۆچكەن يالغۇزنىڭ ،
 ئوچىقنى پۈۋلىگەنلەر ياشسۇن .
 ھالىدىن كەتكەن غەرىپلارنىڭ بېشىدا ،
 چىراغ يېقىپ تۇنىگەنلەر ياشسۇن .
 پەرىشتىدىن شەيتان تولا بەزىدە ،
 ئېزىتقۇغا كۆنمىگەنلەر ياشسۇن .
 سىنىغدا تۈمەن تۈرلۈك سۆيگۈنىڭ ،
 ئاۋال پۇلنى سۆيىمىگەنلەر ياشسۇن .

مال-دۇنيانىڭ پىراقىدا كۈل بولۇپ ،
 ئوت-چوغدا كۆيمىگەنلەر ياشىسۇن .
 تەزىم قىلغىن بىلگەنلەرگە قەدىرىگىنى ،
 ئەمگىكىگىنى كۆممىگەنلەر ياشىسۇن .
 ئۇنتۇلمىسۇن ئارمان بىلەن كەتكەنلەر ،
 ئۈمىدلىرى ئۆلمىگەنلەر ياشىسۇن .

بولغىلى

كەلمىدۇق بىز بۇ جاھانغا ئەھلى دەۋران بولغىلى،
 كەلمىدۇق شۇنداقلا، يىغلاپ ۋەيرۇ ۋەيرانە بولغىلى.
 ھەر كۆڭۈلدە بىر تىلەك، سانسىز تىلەك ئاكا بىراق،
 ئەرزىدۇق شۇنداقتىمۇ، بۇ يولدا كارۋان بولغىلى.
 يەر يارالمىشتىن بۇيان ئالەم نىزادىن ساق ئەمەس،
 كەلگىنىن بىلمەس كىشى تۆت كۈنچە مېھمان بولغىلى.
 چىقتى بىزدىن قارغىغانلار ئاقسۇر ئالتۇننىمۇ،
 ئويلساڭ، ئاسان ئەمەس ھەر كىمگە ئوبدان بولغىلى.
 ھاۋشىغان ئىت خۇلىقنى ئىنسان بويىدا يوق دىمەڭ،
 يارىلىشتا بەزىلەر تاس قاپتۇ ھايۋان بولغىلى.
 توۋا دەيمەن، ئۇچرىغان چاشقاننى ئۆلتۈرمەكتە يوق،
 بەزىلەر قۇتراپ يۈرەر ھايۋانغا سايۋەن بولغىلى.
 ياخشىلار ئۆز رىزقىنى تاپتى تامام ئۆز ئەجرىدىن،
 كەلمىگەن ھېچكىم لېكىن شۇلارغا ھەيران بولغىلى.
 قۇل يارالغانىمىز -- دېدى كىمدۇر بىراق -- تەقدىر ئۈچۈن،
 تويغىچە بەرگەنگەن نان ئۆلگىچە سايىمان بولغىلى.
 بەرمىدى دەپ تەڭرى تەڭ ئاقىل ئەمەس ئاغرىنغىنىڭ،

ساڭا كەلمەكتە بېقىپ ،زاغراڭمۇ ئاق نان بولغىلى .
 تاشتا ئۈنگەن گۈل ۋۇجۇدى بىزگە ئۆرنەك ئۈلگىدۇر ،
 تاغمۇ تەييار ئىشلىسىڭ ،بىزلەرگە ئايۋان بولغىلى .
 ئارزۇ ئەيلەيدۇ بىراۋلار ،ئارمىنى ئاندىن ئۇلۇغ ،
 بارچە ئىنسان رىزىقچۇن ھەر جايدا بىر دان بولغىلى .
 بىرلىرى ،ئەپسۇس ،بىراق ئۆتمەكتە ئارمان ئىلكىدە ،
 ئەيشى-ئىشرەت ئەھلىنىڭ بوينىغا مارجان بولغىلى .
 دۆڭ -ئېدىر ھەسرەتتە دەيدۇ تاغ بولالماي بوي سوزۇپ ،
 چۆلدە قۇملارمۇ ،كۆرۈڭ ،ئويلايدۇ بىر جان بولغىلى .
 تارت ئۆزەڭنى بەس كۆڭۈل ،شۇ غەيرىلەرنىڭ كەينىدىن ،
 كەلمىدىڭ سەن بۇ جاھانغا ئەھلى دەۋران بولغىلى .

ئىش ھەققىڭدىن تۇتىمەن

ساتىرا

ئىشتىن بالدۇر كېتىشسەڭ، ئىش ھەققىڭدىن تۇتىمەن،

قايسىڭ ئىشقا كېچىكسەڭ، ئىش ھەققىڭدىن تۇتىمەن.

كېچىكمەمسەن خىزمەتكە، يېتىۋەرسەڭ چىرمىشىپ،

بىر كارۋانتا يېتىشساڭ، ئىش ھەققىڭدىن تۇتىمەن.

جان يېرى بار ئادەمنىڭ، ئوخشار ئاگا مائاشمۇ،

ئۇندىن قۇسۇر تېپىشساڭ، ئىش ھەققىڭدىن تۇتىمەن.

بۇندىن ئۆزگە تەدبىرنىڭ، ئانىسىنى تۈمەننىڭ...!

مىنىڭ بىلەن ئېيتىشساڭ، ئىش ھەققىڭدىن تۇتىمەن.

ئېنىزامنىڭ بولمىسا كۈندە كېسەل بولمامسەن،

بالىستىن يېتىشساڭ، ئىش ھەققىڭدىن تۇتىمەن.

ئىدارىگە يولاتما، ئەمدى بالا-چاقاڭنى،

بۇندا بالا يېقىشساڭ، ئىش ھەققىڭدىن تۇتىمەن.

چىقىپ كەتسەڭ كىرمەيسەن خالا جايدىن بىر سائەت،

يىغىن ئاچسام قېچىشساڭ، ئىش ھەققىڭدىن تۇتىمەن.

قېشىڭدىكى ئوسمىنى قاچان قويدۇڭ، ئېيتىمىدىڭ،

ئەمدى خېنە يېقىشساڭ، ئىش ھەققىڭدىن تۇتىمەن.

گەپنى ئوچۇق دەپ قوياي! مېنى كۆرسەڭ پىچىرلاپ،
 قۇلىقنىڭنى يېقىشساڭ، ئىش ھەققىڭدىن تۇتىمەن.
 بارالايۇ پېقىرمۇ، بارغان يەرگە ھەر قايسىنىڭ،
 رەھبەرلىككە چىقىشساڭ، ئىش ھەققىڭدىن تۇتىمەن

يانچۇقۇم.

سەنمۇ پۇلغا بىر كۈنى تويارسەنمۇ يانچۇقۇم،
بىراۋلارنى پۇل ئۈچۈن سويارسەنمۇ، يانچۇقۇم.

كۆپ پۇل تاپقان يامان دەپ بىراۋلاردىن ئاڭلايمەن،
منى ئاخىر بىر داغدا قويارسەنمۇ يانچۇقۇم.

ئاپتۇبۇستا يانچۇقۇچى ئەدىپىڭنى خوپ بەردى ،
يەنە كەلسە ئۇنچىقماي تۇرارسەنمۇ يانچۇقۇم.

ياتولمايسەن تويمايسەن بۇ تۆت كۈنلۈك ئالەمدە،
پۇلغا شۇنچە ئۆزۈڭنى ئۇرارسەنمۇ يانچۇقۇم.

خېنىملارغا خەجلىسەم ئېشىپ كەتتى مەرتلىكىم،
ئىنانىڭە ئۇندىسەم ئۇنارسەنمۇ يانچۇقۇم.

سەرىپ قىلدىم تالاي پۇل بوتۇلكىغا سىنىگدىن،
پۇل تۈگىسە ھاراقىتەك پۇرارسەنمۇ يانچۇقۇم.

قىمار ئويناپ قانمىدىم يەنە ئويناپ باققۇم بار،
سەن ئاخىرى قىماردا قۇرارسەنمۇ يانچۇقۇم.

پۇل تۇتقۇزۇپ قولۇڭغا ئۇچرىغاننى بوغ دىسە،
بۆرە بۇلۇپ ،ئىت بولۇپ بوغارسەنمۇ يانچۇقۇم.

پۇلغا ئاشىق نەپىسكىنى قويىۋەتتىڭ مەيلىگە،
پۇل بەرگەن لەر <تۇغ>دىسە تۇغارسەنمۇ يانچۇقۇم.

سەن كەتكەن كۈنى

كۈندۈز ئىدى، گۈگۈم بولدى سەن كەتكەن كۈنى،

بوران چىقىپ شېخىم سۇندى ،سەن كەتكەن كۈنى.

يالىغۇز ھۇجرام يىغلاپ قالدى، ئۆزۈمدىن ئاۋۋال،

دىمەك، پېقىر تىرىك ئۆلدى سەن كەتكەن كۈنى.

سەندىن ئۆزگە كىمنى سۆيگەي، بۇ جاھىل كۈگۈل،

يالىغۇز لۇققا يەنە كۈندى ،سەن كەتكەن كۈنى.

كەلگىنىگە تاۋكاللىرى تەشۋىشكە تولغان،

دۈشمەنلىرىم يەنە كۈلدى، سەن كەتكەن كۈنى.

كاككۇك قونغان دەرەخلەردىن كەتتى قۇت، ئامەت،

شۇملۇق تىلەپ شۇم قۇش قوندى، سەن كەتكەن كۈنى.

غەملىرىگەدىن ئۆزگە خىيال ھارامدۇر ماگا،

يۈرەك باغرىم قانغا تولدى ،سەن كەتكەن كۈنى.

تاغلاردىكى قارىغايلىرىمۇ بوپتۇ پەرىشان،

كۆكلەپ تۇرغان كۆچەت سۇندى، سەن كەتكەن كۈنى .

تارالمىغان چاچلىرىمنى سېنىڭ تۇپەيلى،

بارماقلىرىم تامام يۆلدى ،سەن كەتكەن كۈنى.

ناتايين

شاھلار تۇتقان قەدەھتە قۇت بولمىقى ناتايين،
 سەن ماختىغان چىنارغا قۇش قونمىقى ناتايين.
 چۆچەك ئېيتساڭ بايقاپ ئېيت، تىگىشىغانلار قانچىلىك،
 سەن سۆيگەننى بىراۋنىڭ ياقتۇرمىقى ناتايين.
 بۈگۈن تاتلىق ئەمچەكنى تەڭ ئەمگەنلەر سەن بىلەن،
 تاڭلا كەتسەڭ، كەينىڭدىن ئاھ ئۇرمىقى ناتايين.
 بايلىق دىگەن بىۋاپا، لاپ ئۇرغاننى كۈتەرمەس،
 ئوقۇرىڭدا ھەركۈنى ئات تۇرمىقى ناتايين.
 بايلىق تۈگۈل، دىلكەش دەپ كىملىرى دىندۇر ماختانما،
 تۈۋلىغاندا، <لەببەي!> دەپ تەق تۇرمىقى ناتايين.
 تالايلىرىنى ئازدۇردى چۈنكى، ھۆسنى دۇنيانىڭ،
 شۇڭا ھەردەم ئىنساننىڭ ساق تۇرمىقى ناتايين.
 بىخۇت يۈرمە دوستلىرىم، بولغاندىمۇ گەر پۇلۇڭ،
 بىراۋ كېلىپ يېنىڭنى ئاقتۇرمىقى ناتايين

يىغلايمەن

سەن يوق يەردە يىغلايمەن گۈلۈم.

كۆرسەتكۈم يوق ساڭا يېشىمنى ،

راس ئەمەسمۇ ئوتتۇزغا يەتمەي،

ئاقارتقنى دەردىڭ بېشىمنى .

داغدا قويدۇڭ مېنى بىر ئۆمۈر،

كىرمەيدىغۇ ئىنسان مىڭ ياشقا،

بۇ دەرىتلەرنىڭ ئۆزەڭدىن ئاندىن ،

داۋاسى يوق ئۆزەڭدىن باشقا.

بىراۋ سېنى <<سۆيمەيدۇ!>> دىسە .

ھەجەپ باشتا ئىشەنمەيتىمەن .

ئەمدى بىلسەم سېنى يايرىم دەپ ،

تىكەنلىكتىن گۈل ئىزدەيتىمەن .

ئەلگە يىغلاش مۇمكىنمۇ بۇنى

ئەل گېپىگە كىرمىگەن تۇرسام .

ساڭا يىغلاش ئۇياتقۇ ئاندىن .

ئەل يوق يەردە قۇراي ئاھ ئۇرسام.

ئوقۇپ تۇرىمىز

بىز خۇدادىن قورقۇپ تۇرىمىز،
 شۇڭا ناماز ئوقۇپ تۇرىمىز ،
 سورۇنلاردا ساقىنى ئەمما،
 قۇيىمىسىن دەپ ئوقۇپ تۇرىمىز.

كېسەل يۇقتى قاغا قۇزغۇندىن ،
 كۆرۈنگەننى چوقۇپ تۇرىمىز،
 قۇلۇم قوشنا دىمەيمىز ئەسلا .
 ئىلىنغاننى سوقۇپ تۇرىمىز،

ئايرىمايمىز ھالال ھارامنى .
 يالغاننىمۇ توقۇپ تۇرىمىز،
 لېكىن يەنە قورقۇپ تۇرىمىز.
 شۇڭا ناماز وقۇپ تۇرىمىز

خىجالەت دۇقمۇشىدا تۇرۇپ قالدىم

يەر قاتتىق، ئاسمان ئېگىز ئامالسىزمەن،

خىجالەت دۇقمۇشىدا تۇرۇپ قالدىم.

كۆز يېشىم تۆكۈلىدۇ تارام-تارام،

قىيىنلىق ئاران-ئاران نەپەس ئالدىم .

كىشىلەر سەنئەتخۇمار مىللەت دېسە،

مەست بولۇپ كېچە كۈندۈز ئويناپتىمەن.

شۇ مىللەت ئەۋلادىمەن شوخلۇقم بار،

نامم ھېچ ئۆچمەيدۇ دەپ ئويلاپتىمەن.

سەۋرىدىن ھالۋا پىشار بىر كۈن دېسە ،

شۇ كۈن دەپ ئۇنى ئۇخلاپتىمەن .

باشقىلار قاناتلىنىپ كېتىپ قاپتۇ،

مەن تېخى پىيادىمەن، ئوقماپتىمەن .

كۆز يېشىم تۆكۈلىدۇ تارام-تارام ،

مەنمۇ شۇ مەنزىللەرگە يېتەرەلمەنمۇ؟

ۋە ياكى تۈنۈگۈنكى مىسرالارنى،

قۇچاقلاپ ئۈنسەز يوقاپ كېتەرەلمەنمۇ؟

خىجالەت دۇقمۇشىدا تۇرۇپ قالدىم،
 مەن شۇنى ئويلىغاندا چېكىپ ھەسرەت.
 ئۆرلەتتى غەزىبىمنى قەۋەت-قەۋەت،
 قانائەت، بىلىمسىزلىك ۋە جاھالەت .

ئۇيغۇر تائاملىرى

تائاملارغا خاندۇر ئۇيغۇر تائاملىرى،
 بىزگە شەرىپ شاندۇر ئۇيغۇر تائاملىرى.
 خاسىيەت ھەم شىپاسى بار ھەر بىرىنىڭ،
 بىزگە ھۆسۈن خالدۇر ئۇيغۇر تائاملىرى.

لەغمەن، مانتا خۇمار بولدى بىر يېگەنلەر،
 چىقتى خېلى "پولو پىرى بىز!" دېگەنلەر.
 "ئاشمانتا" غا قالدى ئاشىق مەشۇق بولۇپ،
 تائاملاردىن كۆڭلى لەززەت ئىزدىگەنلەر.

گۆشنان دېگەن تائاملارنىڭ بەگ تۈرمىسى،
 تولغان ئايدەك چىرايلىقتۇر چەت چۆرىسى.
 ئەمدى ئېغىز تىگىپ تۇرسا ئاگا مېھمان
 كىرىپ كېلۇر "مەنمۇ بار" دەپ چۆچۈرمىسى.

ئۇيغۇردا بار ئالەمدە يوق گۆش گىردىمۇ،
 بازار تاپتى شاڭخەي، بېيجىڭ ئىچكىرىدىمۇ...
 ئۇزاقلاردىن قېرىندىشى سامسا ئۇنىڭ،
 سورىمايدۇ: ياز كەتتىمۇ، قىش كىردىمۇ؟

ئەتكەن چايغا جۈر كېلىدۇ ئاق نېنىمۇ،
 بىللە كېلور ماي چەيلىگەن قاتلىمىمۇ.
 ئۆرگىلىمە قايماق سالغان يۇتازىدىن،
 بولماس ئۇنى ھەممە يەردىن تاپقىلىمۇ.

چەينەك شورپا، سامپۇزىنىڭ زوقى باشقا،
 نىمە يەتكەي ئاچچىق چۈچۈك ئۆگرە ئاشقا؟!
 "ھېرىپ ئېچىپ كەلگەنلەرنىڭ چىن دوستى" دەپ،
 داڭقى كەتتى مەنپەرىنىڭمۇ تاغۇ تاشقا.
 ئاڭلىغاندەك ئالەم بىزدىن راۋابىنىمۇ،
 كۆردى پۈتۈن قويدى تونۇر كاۋاپىنىمۇ؛
 زىخ كاۋاپىنى "كىمنىڭ؟" دېسە يىگەن كىشى
 "ئۇيغۇرنىڭ!" دەپ بەردى دادىل جاۋاپىنىمۇ.

بېھى بىلەن كىشىنىش بېسىپ پولو ئەتمەك،
 قىز مەڭزىدەك گىردىلەرگە كۈنجۈت سەپمەك؛
 سىياداننى سېلىپ ياققان ئاق توقاچلار،
 ھۈنەر بىزگە ئاق نانغىمۇ گۈللەر چەكمەك.

ھېيت ئايەمدە ساڭزا بىلەن ئۆپكە ھېسىپ...
 شۇ ھۈنەرمۇ بوپتۇ يەنە بىزگە نېسىپ؛
 تۇخۇم پوشكال، شويىلارمۇ بىزنىڭ ئىجاد،
 شۇنچە يازسام قۇيماق، پۈرە ... قايتۇ ئېشىپ.

بىزنىڭ قولدا مۇراد تاپتى نارىن چۆپمۇ،
 جىق تائامغا بولدى خۇرۇج قايماق، سۈتمۇ.
 باھار كەلسە باغدىن قىزلار تېرىپ كېلىپ،
 چۆچۈرىگە قارار تاپتى بىدە كۆكمۇ.

قەلىمىدە مىڭ تەرىپى ھەر تائامنىڭ،
 چېكىتىنى قويغۇم كەلمەس "سۆز تامام!" نىڭ.
 ھەر تائامنىڭ خىلى تولا، تۈرى تولا،
 تەگسە ئېغىز، بايرىمدۇر ئەھلى جاننىڭ.

ماھارەتلىك سامسىپەزلىر سايىراپ تۇرار،
 سامسىپەزنىڭ ئىككى قولى ئويىناپ تۇرار.
 ئۇيغۇرلارنىڭ تائاملىرى بەرگەن لەززەت-
 ئاغزىڭىزدىن كەتمەي يىللاپ، ئايلاپ تۇرار

سېنى

ئىككى ئالەم ئىچرە جانانلار ئارا تاللىدىم سېنى ،
 سۆيىدى قەلبىم بارچە مەشۇقتىن گۈزەل چاڭلاپ سېنى .
 ئاشىقنىڭ ياتقايمۇ بۇ زىنداندا سەنچۇن ئاھ ئۇرۇپ ،
 سۆيىمىسە قەلبى ئىشقى رىشتى بىلەن باڭلاپ سېنى ؟!
 جان چىقار ، چىقماس لېكىن ئىشقىنىڭ ئۇجۇدۇمدىن مېنىڭ .
 كۆرمىسەم پەرھاد كەبى تاغلاردا يىل - ئايلاپ سېنى .
 زەينىپىمىسەن بۇ مۇھەببەتنى ئەزىز بىلگەن ئەبەد .
 كاككۇكىگمەن ھەر باھاردا ئىزدىگەن سايىراپ سېنى .
 يەتتە قات دوزاقتا كۆيسەم گەر سېنىڭ ۋەسلىنىڭ ئۈچۈن .
 شۇ ئىرۇركى سۆيگۈنۈم دوزاقتىمۇ يايىراپ سېنى .
 ساڭا بەرگەن بۇ كۆڭۈل ھەق ئوغللىنىڭ چىن ئىشقىدۇر ،
 بۇ ئىشقتىن قايتۇرالماس دۇشمىنىم قارغاپ سېنى .
 مېنى قىيىنچىلىقلارغا باسقان ئەھلى ياۋۇزلار بۈگۈن ،
 مەشۇقۇم ، چۆرەڭگە باققىن ، يۇرىدۇ پايلاپ سېنى .
 سەن ۋاپاتىڭ ئەھلى بولدۇڭ ، مەن جايانىڭ بەندىسى ،

شۇ مۇھەببەت قىلدى قەيسەر ئوتىدا تاۋلاپ سېنى .
 مەن ئەمەس ، قەدىرىڭگە زەپ يەتكەن يۈرەك مىليونچىدۇر ،
 ئەسلى مەن سۆيگەن شۇلارنىڭ قەلبىدىن قايناپ سېنى ،
 گەر شېھىت كەتسەم گۈزەل ۋەسلىڭگە مەن يەتمەي تۇرۇپ ،
 كۈتىدۇ مەنچۈن شۇلار تاكى ئەسىر ، يىللاپ سېنى .
 تاڭ بىلىپ نۇرلۇق جامالىڭنى توخولارمۇ ، گۈلۈم ،
 قىچقىرار بۇ يۇرتقا ھەر سۇبھىدە مىڭ چىلاپ سېنى .

ئەسقاتارسەنمۇ

كۆڭۈل بەرسەم، گۈلۈم، ئاخىر سەن ماڭا ئەسقاتارسەنمۇ،
 بېلىپ تۇرسام خىيالىڭنى، يەنە سەن قاش ئاتارسەنمۇ؟
 تومۇزدا يەلپۈگەنلەرنىڭ ئارىسىدا ئەجەپ سەن يوق،
 مېنى دەپ قىش - زىمىستاندا يولۇمغا ئوت ياقارسەنمۇ؟
 تاراقلاپ ئۆتتى بىر ھارۋا ئىشىكنىڭ ئالدىدىن تۈندە،
 مېنى يارىڭغا ئوخشاتماي يەنە ئۇخلاپ ياتارسەنمۇ؟
 ئەگەردە تۈڭلىكىڭدىن ئاي بولۇپ باقسام جامالىڭغا،
 شۇئان ياققان چىراقلاردەك چۆچۈپ كۈزۈڭ ئاچارسەنمۇ؟
 سېنى كۆرمەككە تەشنىدۇر چىرايلىق رەستلەر، باغلار،
 ئۆيۈڭنىڭ تۈڭلىكى تاركەن، قولۇڭ تارتسام، پاتارسەنمۇ؟
 بىرى كەتسە، بىرى ئىزدەپ يۈرەر ئەسلى ئىشقى ئەھلى،
 كۈزۈڭدىن كۈن نېرى بولسام، مېنى ئىزدەپ تاپارسەنمۇ؟
 شاياتۇن كەينىگە كىرسەم، ھەسەتخورلارغا ھەمدەمسەن،
 مېنى چاپ دەپ ئەگەر دۈشمەن قىلىچ بەرسە چاپارسەنمۇ؟
 سۆيەر بولساڭ، ماڭا ئاۋال ۋاپانى ئىلتىپات قىلغىن،
 ۋاپا دېۋانىسى، دەپ يا مېنىڭدىن سەن قاچارسەنمۇ؟

كاككۇك

بولامدىم ئاشىقى يارنىڭ ئىشقىنى بىلمىسەم ، كاككۇك ،
 كۈيلىرىمنى كۈيلىرىڭگە جور قىلۇرمەن ئۆلمىسەم ، كاككۇك
 چېچەك ئاچماس مۇرادىم بۇ ۋىسالىسىز ئىككى دۇنيالىق ،
 سېغىنغان مەشۇقۇمنى گەر قۇچاقلاپ سۆيىمىسەم ، كاككۇك ،
 جەھەننەم بولسىمۇ مەيلى ، شۇ ھېجران ئوتىدا كۆيدۇم ،
 مۇھەببەت ئەھلى خوپ كۆرمىسە شۇ ئوتتا كۆرمىسەم ، كاككۇك .
 نىگار ، دەپ كەچكىلى جاندىن قېلىچ ئالدىدا تەق تۇرىدۇم ،
 بېشىمدا ئۇشبۇ قىسمەتتىن سۆزۈم جىق سۆزلىسەم ، كاككۇك .
 غېرىپ مەن سەن كەبى يالغۇز ، نىگارم ئۇندا يىغلايدۇ ،
 نىگارم كۈلىسىدى كاشكى ، ئۆزۈم گەر كۈلمىسەم كاككۇك .
 جۇدالىققا سۈكۈت ئەيلەپ ، ئۆمۈد ئەھلى بىلەن تۇرىدۇم ،
 نىگارغا يەتكىلى بولماس ، شۇ ھالغا كۆنمىسەم ، كاككۇك ؟

يىراقلارغا كەتمە، ئەزىزىم

يىراقلارغا كەتمە، ئەزىزىم،

يىراق يەرنىڭ تەشۋىشى تولا.

ياخشى ئەمەس ئايرىلىپ ياشاش،

ئايرىلغاننىڭ كۆز يېشى تولا.

يىراقلارغا كەتمە، ئەزىزىم،

بارالمايمەن كەينىڭدىن ئىزدەپ.

يىراق يەردە سىنى دۈشمەنلەر،

ئازدۇرىدۇ ئاشىقنىڭ بىز دەپ،

يىراقلارغا كەتمە، ئەزىزىم،

يىراق يەردىن كەلمىكنىڭ تەستۇر،

غەملىرىڭدە مېنىڭ بۇ كۆڭلۈم،

سەن كەلگىچە تىنىچ ئەمەستۇر.

يىراقلارغا كەتمە، ئەزىزىم،

بارالمايمەن، يوللىرى يىراق.

چۈشلىرىمگە كىرگىنىڭ بىلەن،

ئويغانسام يوق ئۈگۈمدە بىراق.

يارىمغا مەكتۇپ

كېلەر بولساڭ، بۈگۈن كەل يارىم،
 تاڭلا كەلسەڭ، بۇچىرايىم يوق.
 ئۆمۈر قانچە ئۇزۇن بولسىمۇ،
 ياشلىق دىگەن بىزدە دائىم يوق.
 ئارىسىدا يىگىت - قىزلارنىڭ،
 بۈگۈن كەلگەن ئەتەجايم يوق.
 تەنھالىققا كۆنمەيمەن ئەمدى،
 كەتتى كۈنلەر ياندا يايىم يوق.
 مەن تاقەتسىز تۇغۇلۇپتىمەن،
 كۆپ تاقەتكە ئىقتىدارىم يوق.
 بۇجاھانغا سېنى دەپ كەلدىم،
 سەن بولمىساڭ ئېتىبارىم يوق.
 تاڭلا كۆرسەڭ تانارسەن بەلكىم،
 ئۇندىن ئۆزگە مەندە ۋايىم يوق.
 قانداق كىرەي باغلارغا يالغۇز،
 جەننەتكىمۇ سەنسىز رايم يوق.

ئوخشايمىز

ئۇلۇقلىقتا ئىنسانلار ئاپئاق نانغا ئوخشايمىز،
 بىرى تىكەن، مىڭى گۈل، گۈلىستانغا ئوخشايمىز.
 خۇشاللىقى ئالەمنىڭ تۈرىلىدۇ بىزلەردىن،
 كۈمۈش دېسەڭ كەم بولۇر، ئالتۇن كانغا ئوخشايمىز.

سەييارىمىز بىر بىزنىڭ، ئۈستىمىزدە بىر قۇياش،
 ئىككى دۇنيا ئايرىلماس قەدىردانغا ئوخشايمىز.
 كۆڭۈللەردىن كۆڭۈللەر ئىچكەن سۈنى ئوخشىتىش،
 دۇرۇس بولسىمەن دەيمەن؛ خۇددى بالغا ئوخشايمىز.

تالڭ ئاتقۇچە كۈن پېتىپ، بىز بار يەردە گۈگۈم يوق.
 رۇخسارىمىز ئايدىن ئۆز، ياققان شامغا ئوخشايمىز.
 ھۆرمەت بىلەن ئىززەتنى بايلىق دەيمىز بېھىساپ،
 تەسۋىرلىسەڭ، تاجى بار خۇددى خانغا ئوخشايمىز.

ياپرىقىمىز، گۈلىمىز بۇ ئالەمنى بىر ئالدى،
 دەرەخ دىمەك، ياق تېخى يېشىل تالغا ئوخشايمىز.
 ئورۇن بىر مەس سەھۋەنگە ئىنسانلاردا سەلتەنەت،
 ياخشىلارغا ياراشقان شەرىپشانغا ئوخشايمىز.

بىر قەترىدىن يارالدۇق، مۇھەببەتتىن تارالدۇق،
 يىلتىز تارتىپ ئونسۇن دەپ چاچقان دانغا ئوخشايمىز.
 چولپانلىرى تۈمەننىڭ، تۇمار ئاسسا ئەرزىدۇ،
 جامالىغا ئالەمنىڭ چەككەن خالغا ئوخشايمىز.

بىز بولۇمىز ئەڭ ئاۋال يەر يۈزىنى ئويغاتقان،
 تىلىسىملارنىڭ كۆزىدە سۈزۈك تاڭغا ئوخشايمىز.
 نەدە بولغاي ئالەمدە خەتەرلەردىن خالى يول،
 دەرياسىدا ھاياتنىڭ ئاققان سالغا ئوخشايمىز.

ئىنسان دىگەن ئىللەتسىز بولمايدىكەن شۇندىمۇ،
 بىرلىرىمىز نۇرى يوق غۇۋا شامغا ئوخشايمىز.
 بىرلىرىمىز، مىڭ ئەپسۇس، قانائەتنى بىلمەيمىز،
 پايدا- نەپىنىڭ ئالدىدا چوڭقۇر ھاڭغا ئوخشايمىز.

كەچۈر بىزنى گۈل- گىيا، كەچۈر بىزنى كائىنات،
 بىردە باھار، بىردە قىش- قەھرىتانغا ئوخشايمىز.

ئەمما

يوغان ھويلاڭنى ماختايسەن، كۆرۈنمەيدۇ ئاناڭ، ئەمما،
 ئاناڭ يوق ھويلىغا ئەسلا ياراشمايتۇ باراڭ، ئەمما.
 پېشۇرساڭ تۇتسىمۇ قايماق گويا ناندەك قېلىنلىقتا،
 ئاناڭغا بەرمىگەن سۈتتىن رازى ئەمەس كالاڭ، ئەمما.

ئاناڭ قانماي تۇرۇپ چايغا، كوراڭ تېڭى داراڭلايدۇ،
 ئاناڭغا ئاشمىدى چايناي دىسە، ئۇندا شاماڭ، ئەمما.
 ئاناڭ يوق ھويلىدىن خۇشكەن ئەجەپ كۆڭلى ئايالىڭنىڭ،
 مومام! دەپ يىغلىسا، ئۇندىن تايلاق يەپتۇ بالاڭ، ئەمما.

جېدەلگە ئايلىنۇر سۆھبەت سېنىڭ جوزاڭدا ھەر دائىم،
 ئاناڭ نامىغا يۆتكەلسە ئاراڭلاردا پاراڭ، ئەمما.
 كېلىنلەر مۇز چىراي بولسا، ھۇزۇر ھەردەم كېپەنلەڭلىك،
 شۇنىڭغا كۆڭلى كۈنگەن ئەر ئەمەس ساغلام، ساراڭ ئەمما.

ياياق كەلدى، ياياق كەتتى سېنى ھەر كۆرگۈسى كەلسە،
ئاناڭنى سۆرىمەي سۇندى بالاڭ چۈشكەن چاناڭ، ئەمما.
ئويۇڭدە قىشلىرى بەزمەن گويا قىشلاقتىكى قويدەك،
جىمى يۇرت كۆزى شاھىتتۇر، ئۇنىڭ ئۈستى يالاڭ، ئەمما.

ئايالنىڭ جىسمىدا ئالتۇن بىلەن ئەتلەس يالىلدايدۇ،
ئاناڭ ئۈستىگە زەن قويساق، شۇئان چاندى چالاڭ، ئەمما.
قولۇم - قوشنىڭ ئۈچۈن چىقماس سېنىڭدىن بىر غۇلاچ ئارقان،
ئاناڭنىڭ بوغچىسىن چېگمەك ئۈچۈن تەييار تاناڭ، ئەمما.

يۇشايمان ئايلىنۇر تاڭلا دىلىڭدا بىر جاراھەتكە،
تۈمەن ئەپسۇستا قاقشايسەن، ساقايماس ئۇ ياراڭ، ئەمما.
بالام، دەپ بوينىغا ئالغان كۆيۈمچانلارغۇ كۆپ بىزدە،
ئانام! دەپ باغرىنى ياققان كىشى بىزدە شالاڭ، ئەمما.

بىر كۈنى

بالاڭ ئازسا ئاھ ئۇرما يول تاپىدۇ بىر كۈنى
ئامان بولسا ئۇلارمۇ يۇل تاپىدۇ بىر كۈنى

خاتا باسقان قەدەملەر قالدۇرغاندا قەدەمدىن
ئۆزى ماڭغان چاتقالغا ئوت ياقىدۇ بىر كۈنى

گەدەنكەشلىك ھىچكىمدىن ئۇدۇم ئەمەس ئۇلارغا
ئۆزى كىلىپ ئالدىڭغا گەپ ئاچىدۇ بىر كۈنى

ئات بولغىچە ئاساۋتاي ھەريان چىپىپ باقمىدۇ
ئۇلارغىمۇ بۇ دۇنيا يۈك ئارتىدۇ بىر كۈنى

ئاقنى چەككەن ئاغزىدا ئوقۇپ ئەپسۇس پۇشايمان
قاراپ ئۇلار كەينىگە ئۇھ تارتىدۇ بىر كۈنى

بۈگۈن پاتماي يۈرگەنلەر كوچىلاردا تۇن بويى
چىللىسىمۇ كوچىلار جىم ياتىدۇ بىر كۈنى

تەييار توقاچ قولۇڭدىن يەۋەرمەيدۇ ئۇلارمۇ

ئۆزلىرىمۇ ئۇن تارتىپ نان ياقىدۇ بىر كۈنى

بۇ ئالەمدە ھەر ئىشنىڭ سائىتى بار ۋاقتى بار

خۇددى سەندەك ئۆي تۇتۇپ ئۆيى قاقىدۇ بىر كۈنى

كۆندۈرىدۇ بۇ جاھان تالاي ئىشقا ئۇلارنى

ئۇلار چاپقان ئۈستەڭدە سۇ ئاقىدۇ بىر كۈنى

بىز ئوينىغان نۇرۇزنى بىزدەك ئويناپ ئۇلارمۇ

ئىزىمىزدا ئىلگىرلەپ ئات چاپىدۇ بىر كۈنى

پىشانەڭگە ئاسماندىن ئىللىق قۇياش نۇر چاپسا

يۈرىكىڭگە بالاڭمۇ نۇر چاپىدۇ بىر كۈنى

سەن ئاتاڭنى ئاناڭنى ئۆتكەن بولساڭ ئەزىزلەپ

ئوغۇل-قىزىڭ ئۈستۈڭگە تون ياپىدۇ بىر كۈنى

شۇ ئىشلارنى كۈەلمەي ئۆلۈپ كەتسەڭ ئامال يوق

ھايات بولساڭ مەيدەڭگە گۈل تاقايدۇ بىر كۈنى

يامان دىسەڭ بالاڭنى كىم بىرىدۇ ياخشىنى

ھازىر يامان بولسىمۇ ئەسقاتىدۇ بىر كۈنى

ئۈرۈمچى

ھوزورۇڭدا بىرمەھەل يۈرۈپ قايتتىم ئۈرۈمچى
ياخشىلاردىن ياخشىلىق كۆرۈپ قايتتىم ئۈرۈمچى
يامانلاردىن كۆڭلۈم غەش بولۇپ قايتتىم ئۈرۈمچى
يانچۇقلۇرۇم بەك بالدۇر قۇرۇپ قايتتىم ئۈرۈمچى
بىر ئىشلارغا ئۆزۈمچە كۈلۈپ قايتتىم ئۈرۈمچى

ماختىغانلار كۆپ سىنى، مەنمۇ شۇنداق ماختايمەن
ماختىمىسام قانداقچە ھەق ئادەمگە ئوخشايمەن
بۇنەزمەمدە ۋەلىكىن كەچمىشىمدە توختايمەن
يوشۇرمايمەن كۆرگەننى يالغان گەپنى قوشمايمەن
گاھ تالادا، گاھ ئۆيدە قونۇپ قايتتىم ئۈرۈمچى

توسۇلىپ ئۆتكۈزمەي بوسۇغاڭغا بارغاننى
سەندە كۆردۈم سەرەپكە ماشىنىنى سالغاننى
ئانچە-مۇنچە سۇ يۈرگۈپ تالاي يۇلنى ئالغاننى
ئېيتقان بولسام ئۆلەيمەن بۇ توغرىدا يالغاننى
دەرت -ئەلەمگە شۇ سەۋەپ تولۇپ قايتتىم ئۈرۈمچى

ئىككى مىنۇت سۇ چىچىپ، تۆت شىلانكا تۆت ياقىتىن
 بولدى قىلدى چىچىشنى ، سۇ چۈشكۈچە تۆت چاقتىن
 دەر بىلەر توسالدى ئېقىپ چۈشكەن پاتقاقتىن
 دەسمانلانماي شۇپىتى چىقىپ كەتتۇق قايقاقتىن
 ماشىنىمى مەن شۇنداق يۇيۇپ قايتتىم ئۇرۇمچى

مېھمانخانىنىڭ كۆپ ئېكەن، كىرىپ كەلدىم بىرىگە
 خالىتام بىلەن بوغچامنى ئارتىپ ئىككى مۇرىگە
 مۇلازىملار ھۇمايدى يولۇققاندەك بۆرىگە
 ھومايسىمۇ مەن دۆتمۇ چىقىپتىمەن تۆرىگە
 سىلكىۋىدى ئۇمۇسقا ئۆلۈپ قايتتىم ئۇرۇمچى

كۈتكۈچىلەر بىر ئاددى خادىم ئەمەس خان ئېكەن
 زاكۇنلۇشۇپ يەڭمەك تەس، مۇتبەھەمكەن قان ئىكەن
 ئىكەن بىزدەكلەرگە چىرايى خۇددى قاتتىق نان ئىكەن
 ئۇرۇمچى چەتئەللىككە ئەركىلەش ئەمما شەرەپ - شان
 شۇڭا سەندە تۆت كۈنلا تۇرۇپ قايتتىم

ھەر دوقمۇشتا جەرىمانەڭ تۆتۈپ كەتتى جىنىمدىن
 قۇربان بولدى ئون كوي پۇل، ھەر دوقمۇشتا يىنىمدىن
 كەتكەن پۇلۇم كۆپ بولدى سەندە يىگەن نىنىمدىن
 پۇل مۇھىمكەن داۋلىدىن ، دىسەم ئالدى گىلىمدىن
 مەن سىنىڭدە ئاكامنى تۇنۇپ قايتتىم ئۇرۇمچى

سۇزۇك ئىكەن سىنىڭدە سودىگەر نىڭ چىرايى
 بىلىم ئەمەس كىيىمكەن ئاياللارنىڭ خىيالى
 بەزى بىرلەر نەپ ئۇچۇن بولۇپ قايتۇ سەۋدايى
 نەپسىز گەپنى ئاڭلىسا ئۆچىدىكەن چىرايى
 جىق گىپىمنى دىيەلمەي قويۇپ قايتتىم ئۇرۇمچى

ئېش پۇتتۇرمەك تەس ئىكەن سەندە سوۋغات پارىسىز
 ھارسىز سوۋغات ئالماي بارغانلار ياندىكەن چارسىز
 يارسىز دىدى بىرى، قۇرۇق قول مىڭىپ بىكار
 سىنى قاچان كۆرەرمەن جاراھەتسىز،
 سىغىنغانغا مەن سىنى تويۇپ قايتتىم ئۇرۇمچى

مەندىن بىزار بولما ئالدىراپ

پەسلى باردۇر قىزىل گۈلنىڭمۇ،

ئېچىلمايدۇ قىش-ياز ھەر كۈنى.

مەندىن بىزار بولما ئالدىراپ،

ئەسقاتارمەن ساڭا بىر كۈنى.

تاش ئەمەسمەن تاشلاپ كىتەرگە،

قەدىرلەيمەن قەدىمنى بىلسەڭ،

سۆيىمىسەڭمۇ ياد ئىتىپ يۈرگەن،

ئەسلەپ قويغىن خىياللار سۈرسەڭ.

قىسمەتلەرگە تولغان ئالەم بۇ.

كۆرمىگەننى كۆرەرسەن تېخى،

بەگباشلىقتا تاشلاپ كەتكەننى،

ئەلدىن ئىزدەپ يۈرەرسەن تېخى.

نۇر تىلەيمەن ئەقىل كۈزۈڭگە،

ئاقىللاردەك ياشىغىن يايىم.

كىرەك بولسا ساڭا ۋاپادار،

مەندىن يىراق قاچمىغىن يايىم

ئادەمدەك ياشا

قالمىسۇن ئىزىڭدىن ھايۋاننىڭ ئىزى،
 ئاگاھ بول، ئادەمسەن، ئادەمدەك ياشا.
 پۇل تاپساڭ بولمايسەن تەڭرىنىڭ ئۆزى،
 ئاگاھ بول، ئادەمسەن، ئادەمدەك ياشا.

خىيانەت بار جايدا دىيانەت يوقتۇر،
 دىيانەت بار جايدا جىنايەت يوقتۇر.
 ياخشىنىڭ نامىغا قىيامەت يوقتۇر،
 ئاگاھ بول، ئادەمسەن، ئادەمدەك ياشا.

ئىت يۈرگەن گوداڭنى ئەگىدۇ قاغا،
 گوداڭغا ئۈگەنسەڭ غۇلايسەن غارغا.
 مەلئۇنغا دوست بولساڭ يېقىنسەن يارغا،
 ئاگاھ بول، ئادەمسەن، ئادەمدەك ياشا.

گەر بىر كۈن تۇرمىسا نەپىسنىڭ سولاقتا،
 دەرت تارتار ۋىجداننىڭ ھەركۈن سوراقتا.
 قۇرۇت بولۇپ قۇتريما، كۆرۈنگەن قاتقا،
 ئاگاھ بول، ئادەمسەن، ئادەمدەك ياشا.

ئەجرى يوق ئىنساندىن قارا يەر ياخشى،
 قەدرى يوق مېھماندىن قەلەندەر ياخشى.
 ئەمەستۇر دوستۇڭدىن دۇر، گۆھەر ياخشى،
 ئاگاھ بول، ئادەمسەن، ئادەمدەك ياشا.

ئويۇڭنىڭ چاشقىنى، تاغلارنىڭ شىرى...
 ھايۋان ئۇ، پايلايدۇ بىرىنى - بىرى.
 ھايۋانسەن شۇلاردىن بولمىساڭ نىرى،
 ئاگاھ بول، ئادەمسەن، ئادەمدەك ياشا.

بىر كەلدىڭ، بىر كەتتىڭ ئالەمدە يوقسەن،
 تەقدىردە بەئەينى ئېتىلغان ئوقسەن.
 يۇرسەڭمۇ گاھى ئاچ، گاھىدا توقسەن،
 ئاگاھ بول، ئادەمسەن، ئادەمدەك ياشا.

رستۇران

بىزگە سەنئەت سورۇنى تىپىپ بەردىڭ، رستۇران ،
 ناخشىنىمۇ دەل ئۈزۈڭ ئىيتىپ بەردىڭ رستۇران ،
 ئۇزاپ تۇردى ھەرقىسىم توي-توكونلار ھەجەيمۇ ،
 نان-توقاچنى سەن ئۈزۈڭ يىقىپ بەردىڭ، رستۇران ،

زامانىۋى تۇرمۇشنىڭ مۇشۇ دىدىڭ، بىر بىغى ،
 ئىشكىنى سەن باشلاپ، ئىچىپ بەردىڭ رستۇران ،
 خۇشاللىقنىڭ ئاز ئەمەس بىزگە بەرگەن، ئەلۋەتتە ،
 غەشلىكىنىمۇ ۋە لىكىن تىپىپ بەردىڭ، رستۇران ،

بۇزۇپ چاچتى بەزىلەر سەندىن چىقماي كۈن بويى،
 دولىسىغا ئۇرغانچە قىقىپ بەردىڭ رستۇران ،
 ئەگىز ئاقسا خوش بولدۇڭ، ئىرىقىدا ئەخلاقتىڭ ،
 سۈزۈك سۈدەك سەن ئۇنى كىچىپ بەردىڭ رستۇران،

سىلىپ قويدۇڭ بەس-بەسكە ھەددىدىن ئاشتى ھەشەمەت،
 چاچمىغاننى سەن ئۈزۈڭ چىچىپ بەردىڭ ، رستۇران ،
 باھاسىدىن قورقىمەن پۇكەيدىكى مىلىگىنىڭ ،
 بىر كويلۇقنى بەش كويغا سىتىپ بەردىڭ ، رستۇران ،

ئىچىدىغان بۇلۇپ قالدى چوكانلارمۇ ھىيىقماي ،
 ئىچەلمىسە، تەمىنى تىتىپ بەردىڭ ، رستۇران ،
 سۆزلىگىنىڭ گۈزەللىك، كۈزلىگىنىڭ تامام پۇل ،
 يامانغىمۇ جىنچىراق يىقىپ بەردىڭ ، رستۇران،

يولى بارغۇ ھەر ئىشنىڭ ، چاتقال ساڭا نە ھاجەت،
 چىشنىڭ بىلەن ئۈچكەڭنى چىقىپ بەردىڭ ، رستۇران،
 ئۇخلىمايسەن پۇل ئۈچۈن ، بايۋەتچىلەر ئىشرەتتە ،
 ئاتىلىرىنى تۇن بويى بىقىپ بەردىڭ ، رستۇران ،

بەرمەسەڭمۇ بەرمە قىزىڭنى

شەھرىمىزدە بىر توي بۇزۇلدى،
مۇھەببەتكە ئۈنۈپ شۇم تىكەن.
بەرمەس بويۇق قىزنىڭ ئانىسى،
سەۋەپ يىگىت سەھرا ئىكەن.

«ئىجاد» قىپتۇ ئۇ قىسام شۇنداقلا،
سەھرا ئىكەن داڭگال دىگەننى.
«كەشىپ» قىپتۇ يىزا سەھرا،
ئادەم تۇرماس جاڭگال دىگەننى.

تەكتى ئەسلى بۇ شەھەرنىڭمۇ،
چۆل ئىدىغۇ جاڭگال ئىدىغۇ.
ئەسلىپ باقسۇن ئاشۇ خېنىملار،
بوۋىسىمۇ «داڭگال» ئىدىغۇ.

شەھەر بولاي دەپ قالدى يىزا،
كۆرمەي تۇرۇپ جاڭگال دىمىگەن.
بەرمەسەڭمۇ بەرمە قىزىڭنى،
سەھرا ئىكەن داڭگال دىمىگەن.

ئۆز يارىك

ئۆزگە باغقا كۆز سالما، ئۆز بېغىدا گۈلزارىك ،
 نىمە تەشۋىش ئالەمدە ، تۇرسا ياندا ئۆز يارىك .
 ئاشناڭ ساڭا ئاش بەرمەس ، قازىنىدا ۋاپانىك ،
 ئاغرىپ قالساڭ پەرۋانە ، تۇرسا ياندا ئۆز يارىك .

پىچاق كەسسە قۇلۇڭنى ، ھىچكىم ئۇنداق تاڭالماس ،
 تىكەن كىرسە پۇتۇڭغا ، ھىچكىم ئۇنداق ئالالماس .
 يۆلەپ يۈرەر بىر ئۆمۈر ، بۇلۇپ قالساڭ ماڭالماس ،
 نىجاتلىق بارسەن ئۈچۈن ، ياغقان شامدا ئۆز يارىك .

چىنىسىدىن ئىلغايدۇ ، قىيمىسىنى چىننەڭگە ،
 ئاچ قالغاندا بىچارە يارىك بىللە چىققار تىلەمگە .
 باي بولغاندا ياتقۇزۇر ئاۋال سىنى گىلەمگە ،
 تولغىنىسە راھەتتە ، ئويغانىتقاندا ئۆز يارىك .

يۈگۈرۈپ چىقار ئالدىڭغا ، قايتىپ كەلسەڭ سەپەردىن ،
 ئېسىلىدۇ بويىڭغا يارىڭ ، ئامان كەلسەڭ خەتەردىن .
 يامان كۈن يوق ئالەمدە ، يارسىز بويىتاق ئۆتەردىن ،
 تۈنەپ چىقار سەن بىلەن ، ئەسكە تامدا ئۆز يارىڭ

Ek-3. Şairin Fotoğrafi

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : YILDIRIMER, Nazlı
 Uyuğu : T.C.
 Doğum tarihi ve yeri : 27/04/1989 Midyat
 Medeni hali : Bekar
 Telefon : 05454553849
 e-mail : nazliylidmr@hotmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Gazi Üniversitesi	
Lisans	Gazi Üniversitesi	2011
Lise	Denizli Kazım Kaynak Lisesi	2006

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2010-2011	Ankara Düzlem Dershanesi	Etüt Öğretmeni
2011-2012	Ankara Garanti Dershanesi	Sbs Grupları Türkçe Öğretmeni
2013-2015	Özel Ankara Çınar Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni
2015-	Denizli Final Okulları	Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

